

Toetab Euroopa Liit

RAK

Eesti Riiklik Arengukava

HARIDUSPOLIITILISED TEGURID E-ÕPPE MÕJUTAJANA KÕRGKOOLIDES

**Projekt "Regionaalselt kättesaadav kvaliteetne kõrgharidus
läbi e-õppe arenduse"**

Hariduspoliitika uuringu lõppraport

Merlin Tatrik

Tallinna Ülikool

Tallinn 2007

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. E-õpet soodustavad ja takistavad tegurid Euroopa Liidu tasandil	5
1.1 E-õppe arendamise alased tegevused EL-i tasandil	5
1.2 Hariduspoliitika uuring Euroopa Liidu liikmesriikide kõrgkoolides	6
2. Eesti e-Ülikooli loomine poliitika ülekannete raamistiku näitel	10
2.1. Poliitika ülekannete teooriad	10
2.1.1 Dolowitzi ja Marshi raamistik	11
2.2 Eesti e-Ülikooli loomine poliitika ülekannete raamistiku põhjal	15
3. E-õpet soodustavad ja takistavad tegurid Eesti hariduspoliitikas ning kõrgkoolides	26
3.1 Riiklike strateegiate analüüs	26
3.1.1 Pikaajalised strateegiadokumendid	26
3.1.2 Mitut valdkonda hõlmavad strateegiadokumendid	27
3.1.3 Haridusstrateegiad	29
3.1.4 Kokkuvõtte strateegiatest	32
3.2 Eesti kõrgkoolide e-õppe strateegiate analüüs	33
3.3 Kõrgkoolide strateegiate analüüs võrdluses riiklike strateegiatega	36
3.4 Kõrgharidust reguleerivate õigusaktide analüüs	37
4. Uurimus e-õpet soodustavatest ja takistavatest teguritest Eesti kõrgkoolides	39
4.1 Uurimismetoodika	39
4.2 Uurimuse respondendid	39
4.3 Uurimuse tulemused ja järeldused	41
4.4 Järeldused	49
Kokkuvõte	52
Kasutatud kirjandus	54
Lisad	58

Sissejuhatus

Maailmas 20. sajandil toimunud ulatuslikud sotsiaal-majanduslikud muutused on olnud laiaulatuslike kõrgharidusreformide peamiseks ajenditeks. Kõrgharidust nähakse kultuurilise mitmekesisuse ja majanduse arengumootorina. Kõrgharidussektori olulisus on tõusnud, mis väljendub ka Euroopas üliõpilaste arvu kahekordistumises viimase kahekümne aasta jooksul.

Soovist säilitada ning parandada Euroopa konkurentsivõimet, fikseeriti Lissaboni tippkohtumisel pikaajaline (10 aastat) strateegiline eesmärk saada kõige konkurentsivõimelisema ja dünaamilisema teadmistepõhise majandusega piirkonnaks maailmas, mida muuhulgas iseloomustab teadus- ja arendustegevuse keskmine kulutuste tase 3% SKP-st. 2010. aastaks on püstitatud eesmärgiks maailmas juhtpositsiooni saavutamine hariduse ja koolituse valdkonnas. Nimetatud eesmärgi täitmiseks ei piisa üksnes radikaalsetest majandusreformidest, vaid muuta tuleb ka sotsiaalsfääri ja haridussüsteeme.

E-õppe arendamine aitab kaasa püstitatud eesmärkide saavutamisele ning on aknaks kõrghariduse globaliseerumisele (Douglass, 2005). Info- ja kommunikatsiooni tehnoloogiate (*edaspidi IKT*) areng sunnib kõrgkoole leidma lahendusi olukorras, kus suund on üha enam teadmistepõhise majanduse arendamisel (Castells, 1996). IKT vahendite üha suurenev kasutuselevõtt kõrghariduses on muutunud nii õppeprotsessi kui ka kõrgkoolide institutsionaalset ülesehitust, traditsioonilised auditoorse õppetööga kõrgkoolid on muutunud nõ segatüüpi kõrgkoolideks, kus e-õpe toimub koos auditoorse õppega ning üliõpilased ei ole seotud füüsiliselt kindlate auditooriumide või riigiga (World Bank, 2002). Seega E-õppe arendamine pakub suuremat paindlikkust ja võimaldab juurdepääsu globaalsetele ressurssidele ning surve selleks on nii õpilaste kui ka õpetajate poolne (Bates 2001, OECD 2001).

Teema on aktuaalne, kuna Eesti on seadnud eesmärgiks teadmistepõhisele majandusele ülemineku ja majanduse konkurentsivõime edendamise, mis rajaneb haritud tööjõu ja innovatsioonisõbraliku ettevõtluskeskkonna koosmõjudel. Samuti on Eesti kõrghariduspoliitika eesmärgiks sulanduda Euroopa kõrgharidusruumi, mistõttu ühineti ka Bologna deklaratsiooni põhimõtetega.

Valitsustel, kui poliitika kujundajatel on e-õppe kujundamisel täita oluline strateegiline roll. Kõrghariduse rahastamiskeemidest sõltub, kas ja mil määral need edendavad e-õppe kasutuselevõttu. Samuti kujundatakse e-õppe rolli läbi erinevate strateegiate ja õigusaktide (Bates, 2001). Poliitikate kujundamisel ja planeerimisel on teiste kogemused programmi või poliitika rakendamisel asendamatuks allikaks oma riiklike süsteemide kujundamisel. Rakendamisel esile kerkinud probleemid, eesmärgid, mida püütakse saavutada, viisid, kuidas jõutakse eesmärkideni ning nii kavandatud kui ka kavandamata tulemused on olulised analüüsi allikad (Bates, 2001). Eestis on IKT alased arengud kõrghariduses toimunud aktiivsemalt alates 2000. aastast, mil hakati enam tähelepanu pöörama e-õppe võimaluste arendamisele ning loodi "Tiigriülikooli" programm ja Eesti e-Ülikool.

Seetõttu vajabki põhjalikumalt uurimist, missugused tegurid soodustavad ja takistavad e-õppe arengut Eesti kõrghariduses ning kuidas on toimunud Eesti e-Ülikooli loomine ja areng.

Uuringu eesmärkideks on:

- 1. analüüsida, missugused on Eesti strateegilised dokumendid, mis on seotud eõppe arenguga;**
- 2. kuidas riiklikud strateegiad haakuvad e-õppe arendamise osas omavahel;**

- 3. analüüsida kõrgkoolide e-õppe strateegiaid, nende omavahelist kooskõla ning seotust riiklike strateegiatega;**
- 4. uurida, kas riiklikud e-õppe alased programmid aitavad kaasa strateegiates püstitatud eesmärkide täitmisele;**
- 5. missuguseid kõrgkoolide siseseid ja väliseid soodustavaid ning takistavaid tegureid e-õppe arengus näevad kõrgkoolide töötajad;**
- 6. analüüsida, kuidas on toimunud e-Ülikooli loomine poliitika ülekannete teooriast lähtuvalt ning missugused soodustavad ja takistavad tegurid võivad tuleneda poliitika ülekandest.**

Töö jaguneb neljaks osaks. Esimeses osas antakse ülevaade e-õpet soodustavatest ja takistavatest teguritest Euroopa Liidu kõrgkoolide raames. Kuna e-õppe arengus kannab olulist rolli Eesti e-Ülikool, siis uurimuse teises osas analüüsitakse poliitika ülekannete raamistikust lähtuvalt, kuidas on toimunud Eesti E-ülikooli loomine, pöörates tähelepanu võimalikele e-õpet soodustavatele ja takistavatele teguritele, mis võivad tuleneda poliitika ülekandest. Kolmandas osas analüüsitakse põhjalikumalt e-õpet soodustavaid ja takistavaid tegureid Eesti hariduspoliitikas, keskendudes nii riiklike strateegiate kui ka kõrgkoolide e-õppe strateegiate ning kõrgkoolide ja riiklike strateegiate omavahelise kooskõla analüüsimisele. Lisaks on antud peatükis analüüsitud kõrgharidust reguleerivat seadusandlust ning võimalike seadusandlusest tulenevaid takistavaid tegureid e-õppe arengule. Töö neljas osa kajastab Eesti avalik-õiguslikes ja eraõiguslikes kõrgkoolides läbi viidud kvalitatiivse uuringu tulemusi, mille eesmärgiks oli välja selgitada kõrgkoolides töötava personali seisukohad e-õppe promootorite ja pidurite osas.

Uuringus osalesid järgmised kõrgkoolid: Eesti Maaülikool (EMÜ), Tallinna Tehnikaülikool (TTÜ), Tallinna Ülikool (TLÜ), Tartu Ülikool (TÜ), Eesti Infotehnoloogia Kolledž (ITK), International University Audentes (Audentes), Akadeemia Nord (Nord) ja Estonian Business School (EBS).

Poliitikate ja strateegiate kujundamiseks on vajalik mõista, missugused aspektid mõjutavad e-õppe arengut, kas positiivses või negatiivses suunas ning millele on vajalik pöörata senisest suuremat tähelepanu, et tagada Eesti kõrgkoolides e-õppe jätkusuutlik areng. Uurimus on kaasrahastatud Euroopa Liidu poolt ning läbi viidud Eesti e-Ülikooli projekti "REDEL" "Regionaalselt kättesaadav kvaliteetne kõrgharidus läbi e-õppe arenduse" raames.

1. E-õpet soodustavad ja takistavad tegurid Euroopa Liidu tasandil

Euroopa Liidus (*edaspidi EL*) on e-õppe arendamisele pööratud tähelepanu juba aastakümneid. Innovatiivsed lähenemised ning paindlike õppevormide soodustamine läbi e-õppe on leidnud kajastamist erinevates hariduspoliitilistes dokumentides alates 90ndatest aastatest. E-õppe soodustamine on lisaks erinevatele haridusvaldkonna strateegiadokumentidele leidnud tuge läbi erinevate programmide (Minerva, Leonardo da Vinci, E learning Europa) rahastamisvõimaluste, mille abil on püütud tagada e-õppe laialdasemat kasutuselevõttu EL kõrgkoolides.

1.1 E-õppe arendamise alased tegevused EL-i tasandil

EL-s on e-õppe areng seotud väga palju internatsionaliseerumisega. EL-i tasandil edendatakse e-õppe alasel pigem koostöö kui konkurentsi mudelit (Wende, 2001). EL-i poolt on ellu viidud mitmeid algatusi, mis toetavad e-õppe arengut ning liikmesriikide vahelist koostööd antud valdkonnas.

E-Euroopa algatus loodi Euroopa Komisjoni poolt 1999. a eesmärgiga edendada IKT vahendite laialdasemat kasutusele võttu EL-i liikmesriikides ning panustada seeläbi majanduse ja inimressursi arengusse. E-Euroopa tegevused leidsid positiivset tagasisidet liikmesriikide seas, mistõttu koostati **e-Euroopa tegevuskava**, mis kinnitati 2000. a. Tegevuskavas püstitati eesmärgid, mis aitaksid kaasa Lissaboni strateegias püstitatud eesmärkide täitmisele. Eesmärke püütakse saavutada peamiselt läbi seadusandlike muudatuste, infrastruktuuri parandamise ning avatud koordinaatsiooni meetodi abil ehk tegevuste ellu viimisest peavad liikmesriigid ise olema huvitatud.

E-Euroopa tegevuskava jaguneb kolme peamise valdkonna vahel:

- odav, kiire ja turvaline interneti ühendus;
- investeeringud inimestesse ja nende oskuste parandamisse;
- edendada interneti laialdasemat kasutuselevõttu.

Otseselt haridusvaldkonda puudutab tegevuskavast interneti ühenduse parandamine, et võimaldada tudengitele ja õppejõududele paremat juurdepääsu infole. Investeeringute suurendamisel inimressurssi pööratakse tähelepanu e-õppe potentsiaali kasutamisele (E-Europe Action plan, 2000).

Euroopa Ühenduse algatus "**E-õpe: kujundades homset haridust**" loodi 24. mail 2000. a, mille peamiseks eesmärgiks oli läbi IKT vahendite laialdasema kasutuselevõtu parandada õppe kvaliteeti ning juurdepääsuvõimalusi hariduse omandamisele, ühtlasi vahetada kogemusi ning teha liikmesriikide vahel e-õppe alast koostööd. E-õppe algatus kiideti EL-i liikmesriikide haridusministrite poolt heaks juunis 2000. a. E-õppe algatus on osa eEuroopa tegevuskavast haakudes tegevuskavas toodud eesmärkidega.

E-õppe algatuses sätestatud eesmärkide saavutamise meetmed on täpsemalt kajastatud **e-õppe tegevuskavas 2001-2004**, mis kinnitati Euroopa Komisjoni poolt märtsis 2001. a. Tegevuskavas on selgitatud, kuidas e-õppe algatus on seotud e-Euroopa algatusega ning selles on määratletud valdkonnad, mille täitmisele e-õppe algatus kaasa aitab. Samuti on nimetatud tegevused ja programmid, mis võimaldavad liikmesriikidel ning teistel Euroopa riikidel püstitatud eesmärkide täitmisesse panustada. Tegevuskavas on toodud ka konkreetsed meetmed infrastruktuuri, koolituse, teenuste ja koostöö prioriteetides püstitatud eesmärkide saavutamiseks.

Tegevuskavas on püstitatud eesmärgiks parandada e-õppeks vajalikku infrastruktuuri, laiendades õpilaste juurdepääsu arvutitele ning suurendades interneti ühenduse osakaalu koolides. Teiseks laiemaks eesmärgiks on parandada e-õppe kvaliteeti ning suurendada digitaalsed kirjaoskust. Koolid sh kõrgkoolid peaksid muutuma teadmiste omandamise keskusteks kõigi jaoks. Kolmandaks suuremaks eesmärgiks on e-õppe õpikeskkondade arendamine ning viimaseks eesmärgiks on koostöö edendamine erinevate tasandite vahel antud valdkonnas.

Peamisteks rahalisteks instrumentideks eesmärkide saavutamisel on Socrates ja Leonardo da Vinci programmid, mille kogueelarvest ca 10 % võiks moodustada e-õppe arendamisega seotud tegevused. Teiseks suuremaks instrumendiks on uuringute ja arengu raamprogramm. Samuti on liikmesriikidel oluline kasutada nii Euroopa Regionaalarengu Fondi kui ka Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid e-õppega seotud sisutegevuste ning infrastruktuuri arendamiseks (European Commission, 2001).

Euroopa Nõukogu tõi esile IKT arendamise vajadust oma 2001. a resolutsioonis, millega kutsus liikmesriike üles jätkama IKT integreerimist kõigisse õppetasemetesse ning rõhutas, et e-õppe arendamises nähakse võimalust haridussüsteemide paindlikumaks muutmises ning hariduse kaasajastamises. Sellele järgnes Euroopa Nõukogu ja Komisjoni poolne kokkuvõte, milles püstitati eesmärgid Euroopa liikmesriikide haridussüsteemide edendamiseks, milles rõhutati muu hulgas e-õppe arendamise vajadust hariduse moderniseerimisel.

Kuna tegevuskava elluviimine osutus edukaks, siis otsustati jätkata e-õppe algatust ning töötati välja **e-õppe programm aastateks 2004-2006**, milles keskendutakse eelkõige koolidevaheliste e-õppe tegevuste, digitaalse kirjaoskuse ja virtuaalse üliõpilaskonna loomise teemaatikale.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Euroopa Komisjoni poolsed algatused on viinud kõrghariduses e-õppe tähtsustamisele kõigis EL-i liikmesriikides ning avaldanud seeläbi ka mõju riiklikele kõrghariduspoliitikatele. Läbi erinevate rahastusskeemide ning strateegiadokumentides sisalduvate eesmärkide muutuvad nii riiklikud kõrghariduspoliitika kui ka õppekavad mitmekesisemaks, millest tulenevalt võetakse kasutusele üha enam innovatiivseid lahendusi ning paindlikke õppevorme.

Kuna kõrgkoolid on reeglina suhteliselt autonoomsed, siis on nimetatud muudatusi kergem teostada neis riikides, kus on olemas kõrgkoolide poolne toetus, valmidus ja soov uusi meetodeid rakendada.

Selleks, et teada saada EL-s kõrgkoolide tasandil soodustavaid ja takistavaid tegureid e-õppe arendamisel viidi läbi ulatuslik uurimus, mis hõlmas erinevaid kõrghariduse liikmesriikidest.

1.2 Hariduspoliitika uuring Euroopa Liidu liikmesriikide kõrgkoolides

2002-2003. a viidi Euroopa Komisjoni Hariduse- ja Kultuuri direktoraadi tellimusel läbi uurimus „Virtual Models of European Universities“, mille eesmärgiks oli välja selgitada IKT ja e-õppe arendamist soodustavad ja takistavad tegurid Euroopa kõrgkoolides. Uuringu läbiviijaks oli Taani uuringufirma PS RAMBOLL ning see viidi läbi e-Euroopa tegevuskava raames.

Uurimuses püstitati järgmised uurimusküsimused:

- Missugune on IKT ja e-õppe staatus EL-i liikmesriikides ja kõrgkoolides?
- Missugused trendid esinevad Euroopa kõrgkoolides IKT integreerimisel kõrghariduses?

- Missugused IKT alased koostöö ja partnerluse vormid esinevad kõrgkoolides?
- Missugused on erinevate partnerluse vormide tugevused ja nõrkused?
- Kuidas toetatakse kõrgkoolides virtuaalset mobiilsust?
- Missugused on võimalikud stsenaariumid IKT integreerimiseks EL-i liikmesriikide kõrgkoolidesse?

Uurimuse raames viidi läbi dokumentatsiooni analüüs, intervjuud kõrgkoolide töötajate, liikmesriikide ekspertide, riiklike ja regionaalsete esindajatega, uuring kõigis EL 15 liikmesriigis ning 8 juhtumiuuringut kõrgkoolides.

Uurimuse põhjal ilmnes, et **55 % kõrgkoolidest on olemas e-õppe strateegia või tegevuskava**, 29 % kõrgkoolidest tegelevad selle loomisega ning 12 % uuringus osalenud kõrgkoolidest kavandavad selle luua järgmise 1-2 aasta jooksul. Ilmnes, et **IKT strateegia olemasolu kõrgkoolis on oluline soodustamaks e-õppe arengut ja laialdasemat IKT vahendite kasutuselevõttu**. Kõrgkoolid, kellel eksisteeris e-õppe strateegia soovisid enam püstitatud eesmärgesid ja põhimõtteid oma organisatsiooni ja administratsiooni integreerida. E-õppe alaste prioriteetide või strateegia puudumine on oluliseks takistuseks kõrgkoolide e-õppe arengul (PS Ramboll, 2004).

Uurimuse põhjal selgus, et kõrgkoolid, kellel on IKT või e-õppe strateegia on e-õppe rakendamisel oluliselt kaugemale jõudnud. Kõrgkoolid, kellel on olemas e-õppe strateegia iseloomustavad järgmised tegurid:

- 1) **e-õppe kursused või IKT vahendite toel osutatavad kursused on enam levinud kõrgkoolides, kus on e-õppe strateegia;**
- 2) **neis kõrgkoolides on loodud sagedamini ühiskursusi või ühiseid õppekavu;**
- 3) **neil on olemas elektrooniline õppeinfosüsteem kursustele registreerumiseks;**
- 4) **nendes kõrgkoolides on kättesaadavad õppefoorumid, mida aktiivselt kasutatakse;**
- 5) **paremini on arenenud e-kursuste kvaliteedi hindamise süsteemid;**
- 6) **neis kõrgkoolides arendatakse enam IKT põhiseid õppematerjale (PS Ramboll, 2004).**

Euroopa kõrgkoolide e-õppe strateegiate analüüsimise põhjal ilmnes, et e-õppe strateegiad reguleerivad ära peamiselt järgmised valdkonnad: **tehnoloogiline infrastruktuur, pedagoogilised ning didaktilised aspektid**. Enam kui pooltes arengukavades käsitletakse **personali IKT alase suutlikkuse tõstmist, koostööd teiste kõrgkoolidega ning rahvusvahelise koostöö rahastamise võimalusi**.

16 % kõrgkoolidest leidis, et e-õppe on tugevdanud ülikooli linnakute kultuuri ning selles nähakse võimalus laiemaks sotsiaalseks kaasamiseks. Kõrgkoolid näevad peamise arengutegurina **elukestva õppe kiiret arengut** ning e-õppe arendamine loob selleks soodsa pinnase (PS Ramboll, 2004).

Lisaks on e-õppe arendamise eelduseks efektiivne **IKT üksus ja toimiv tugistruktuur**. Tugisüsteemide loomine, mis oleks kättesaadav nii administreerivale kui ka õpetavale personalile on kõrgkoolidele üks peamisi väljakutseid. Lisaks IKT vahenditele ja tugistruktuurile on e-õppe arengul kõrgkoolides oluline **initsiaatorite olemasolu ning e-õpet toetavate tasustamisskeemide loomine**. Uurimusest selgus, et kõrgkoolides kasutatakse vähesel määral täiendava tasustamise süsteemi e-õppe kursuste väljatöötamise ja läbiviimise eest (PS Ramboll, 2004).

Rahvusvaheliste konsortsiumide esinemine e-õppe arendamiseks on Euroopa tasandil suhteliselt vähe levinud nähtus. **1/3 kõrgkoolidest teeb rahvusvahelist koostööd läbi ühiste e-õppe kursuste.** Taoliste kursuste väljatöötamise ajendiks on sageli kõrgkoolide soov pakkuda kõrgharidust EL-i välistel turgudel. Positiivse tõuke on andnud Bologna protsessist tuleneva koostöö suurenemine, seda eelkõige tänu ainepunktide ülekandmise süsteemi loomisele.

E-õppe puhul esineb kõrgkoolidel kahte tüüpi partnerlussuhteid:

- 1) EL-i projektide raames toimuv koostöö;
- 2) üks-ühele projektide raames toimuv koostöö.

Liikmesriikide vahelised erinevused e-õppe arendamise rahalistes mahtudes on varieeruvad. Uurimuse põhjal ilmnes, et **riikides, kus e-õppe arendamine sisaldub strateegiates ning omab riiklikku tähtsust on e-õppe alane areng tõhusam.** Uurimus näitas, et e-õppe arendamisel kasutatakse mitmeid erinevaid mudeleid. Mitmetes riikides, nagu näiteks UK-s, Soomes, Rootsis ja Prantsusmaal on loodud virtuaalülikoolid.

Virtuaalülikooli terminit kasutatakse, et kirjeldada erinevat tüüpi kõrgkooli, mis pakuvad oma kursusi e-õppe formaadis. Virtuaalülikool tähendab mõningatel juhtudel, et kõrgkool esineb üksnes virtuaalselt ning otsest kontakti õppejõu ja tudengi vahel ei esine ning kogu õppetöö toimub virtuaalselt. Teisalt on mitmeid erinevaid virtuaalülikooli mudeleid ning terminit virtuaalülikool võib kasutada ka näiteks internetiportaali kirjeldamiseks, kus sisaldub informatsioon e-õppe teel pakutavate kursuste kohta erinevate kõrgkoolide poolt. See võib tähendada ka kõrgkoolide konsortsiumit, kes teevad koostööd e-õppe arendamiseks või pakuvad e-õppe kursusi ühiselt, samuti ülikooli, kelle õppetöö toimub virtuaalselt ilma füüsilises õppekeskkonnas viibimata. Mõningad kõrgkoolid, kellel on olemas füüsiline ülikooli linnak arendavad lisaks ka virtuaalselt ülikooli linnakut, kus pakutakse kursusi e-ülikooli formaadis. Antud uuringus kasutatakse virtuaalülikooli terminit, mis hõlmab kõiki eelpool mainitud mudeleid (PS Ramboll, 2004).

E-õppe arendamisse on tõuke andnud kõrghariduse **globaliseerumine ja internatsionaliseerumine** (Wende, 2002). Samuti on soodustavaks teguriks õpilaste **nõudlus e-õppe järgi.** Tudengid kasutavad üha enam IKT vahendeid oma õppetöös, mistõttu on tekkinud ootused õppemetoodika kaasajastamiseks ning nõudlus suuremale paindlikkusele. Kõrgkoolidel on soov tõsta nii oma õppe- kui ka administratiivset kvaliteeti (PS Ramboll 2004, lk19).

Uurimuse põhjal selgus, et **paindumatud administratiivsed süsteemid takistavad rahvusvahelise koostöö arengut.** Kõrgkoolid näevad vajadust rahastamisskeemidele, mis toetavad e-õppe arengut ka rahvusvaheliselt. (PS Ramboll, 2004).

E-õppe arendamine aitab soodustada tudengite **virtuaalset mobiilsust**, mida **toetatakse eelkõige projektipõhiselt.** Uuringu põhjal ilmnes, et 45 % kõigist kõrgkoolide IKT strateegiatest käsitlevad oma arengukavades üliõpilaste mobiilsust. Mitmed kõrgkoolid ei käsitle nimetatud teemat eraldi prioriteedina. Virtuaalne mobiilsus tähendab, et õpilane saab õppida teise kõrgkooli juures, ilma füüsiliselt kohal olemata. Füüsiline mobiilsus tähendab, et välisüliõpilane õpib teises kõrgkoolis ning elab vastava kõrgkooli asukoha riigis. Erasmus programm loodi esmalt üliõpilaste füüsilise mobiilsuse edendamiseks ning eesmärgiks seati, et 10 % kõigist üliõpilastest õpivad teatud perioodi oma õpingutest välisülikoolis. Praegusel hetkel ei ole eesmärki saavutatud, sest kõigist tudengitest õpib 5% välisülikoolides, mistõttu e-õppe arengus nähakse olulist võimalust tudengite mobiilsuse edendamisele (PS Ramboll, 2004).

Kõrgkoolid peaksid oma e-õppe ja IKT strateegiates pöörama tähelepanu nii traditsioonilistele õppuritele, kui ka elukestvas õppes osalejatele siseriiklikult ja rahvusvaheliselt. Kõrgkoolide konkurentsivõime säilitamiseks on oluline pöörata tähelepanu just uut tüüpi õppijatele ning uudsetele võimalustele kõrghariduse omandamisel (Wende, Collis, 2002).

Kokkuvõttes mõjub e-õppe arengule positiivselt, kui riiklikes strateegiates on sätestatud e-õppe arendamine prioriteetsena, on loodud koostöövõrgustikud või organisatsioon, kelle peamiseks tegevuseks on e-õppe arendamine, kõrgkoolidel on olemas e-õppe strateegia ning seda järgitakse, välja on arendatud toimivad e-õppe tugistruktuurid, tasustamissüsteem ja riiklikud e-õppe arendamist toetavad programmid.

Eelnevalt viidatud uuringu põhjal ilmnes, et e-õppe arengule mõjub soodsalt, kui e-õppe arendamine on prioriteetne nii riiklikul kui ka kõrgkoolide tasandil. Seetõttu analüüsitakse järgnevalt, missugused tegurid soodustavad ja takistavad Eestis e-õppe arengut. Uurimusest ilmnes, et Eesti e-Ülikooli poolse tegevuse tulemusena on toimunud kõrgkoolide hinnangul märkimisväärsed arengud e-õppe valdkonnas, mistõttu on oluline analüüsida Eesti e-Ülikooli loomist. Virtuaalülikoolide loomisel on riigid ja kõrgkoolid kasutanud erinevaid mudeleid, mistõttu järgnevalt analüüsitakse poliitika ülekannete raamistiku põhjal Eesti e-Ülikooli loomist ning analüüsitakse, missugused on võimalikud soodustavad ja takistavad tegurid, mis võivad tuleneda poliitika ülekandest.

2. Eesti e-Ülikooli loomine poliitika ülekannete raamistiku näitel

Käesoleva peatüki eesmärgiks on analüüsida Dolowitzi ja Marshi poliitika ülekannete teooria raamistiku põhjal poliitika ülekannet Eesti e-Ülikooli näitel ning võimalikke ohte, mis võivad tuleneda poliitika ülekandest. Kui poliitika ülekande puhul analüüsitakse enamasti tulemusi või poliitika läbikukkumist, siis antud uurimuses keskendutakse nii protsessi kui ka tulemuste analüüsimisele. Esmalt antakse ülevaade poliitika ülekannete teooriatest, Dolowitzi ja Marshi raamistikust ning seejärel analüüsitakse antud raamistiku põhjal poliitika ülekannet Eesti e-Ülikooli näitel.

2.1. Poliitika ülekannete teooriad

Poliitika ülekanne esineb kui ühe poliitilisest süsteemist pärinevad teadmised, administratiivsed korraldused, institutsioonid ja ideid kasutatakse teises poliitilises süsteemis administratiivse korralduse, institutsioonide ja ideede edasi arendamiseks (Stone, 1991; Dolowitz 2003; Dolowitz & Marsh, 2000).

Tänapäeva globaliseerivas maailmas ei suuda ükski riik oma majandust globaalsetest survetest isoleerida (Dolowitz 2003; Dolowitz & Marsh, 2000; Mossberg & Wolman, 2003). Samuti on toimunud väga kiire tehnoloogia areng, mis on suurendanud poliitika kujundajate vahelist rahvusvahelist kommunikatsiooni. Parson (1996), Dolowitz & Marsh (2000) toovad esile, et maailma majandust mõjutavad suured rahvusvahelised korporatsioonid ja organisatsioonid nagu Euroopa Liit ja Maailmapank, mistõttu riiklikel poliitika kujundajate suutlikkus kujundada poliitilisi agendasid vastavalt oma soovidele ja vajadustele on vähenenud.

Seega on teadmiste ja ideede liikumine ühest keskkonnast teise oluliselt suurenenud, mistõttu on nii politoloogias, rahvusvahelistes suhetes kui ka organisatsiooniteoorias tähelepanu pälvinud uuringud, mis vaatlevad õppimisprotsessi, poliitikate konvergensti ja poliitika ülekannet (Dolowitz 2003; Dolowitz & Marsh, 2000).

Teoreetilise raamistikuna on poliitikate ülekandumine suhteliselt uudne ja väljakujunemata. Poliitika ülekannete uurimused said alguse 1960ndatel aastatel. Poliitika ülekannete uurimisel on pikk traditsioon USA-s. Jack Walker (1969) artikkel poliitikate levimisest (*policy diffusion*) andis tõuke poliitika ülekannete raamistiku väljatöötamiseks. Walker käsitles poliitika levitamist kui piiratud ratsionaalsuse tüüpi, mis aitab kokku hoida aega ja informatsiooni kulusid. Poliitikate levitamise alane kirjandus keskendub kronoloogiliste ja geograafiliste mudelite kohandamisele. Nimetatud teoreetilise raamistiku kontekstis selgitatakse tegureid mis määravad ära missugused üksused on varajased kohanejad ning seega innovatiivsed (Walker 1969; Gray 1973; Collier and Messick 1975) või tegureid, mis eristavad kohanejaid mitte-kohanejatest vastavates poliitika valdkondades (Berry & Berry 1990, 1992; Mooney and Lee 1995; Hays and Glick 1997; Mintrom 1997; Mintrom and Ergari 1998). Teise poliitika levitamise voolu esindajad uurivad poliitika levitamise allikaid: järjekorra mudeli esindajad (Walker 1971; Grupp and Richards 1975; Freeman 1985); keskvalitsuse rolli poliitika levitamisel (Eystone 1977; Welch and Thompson 1980); professionaalsete organisatsioonide mõju poliitika levitamisele (Kirst, Meister and Rowley 1984; Walker 1969; Mintrom 2000); poliitiliste tegutsejate (*policy entrepreneur*) mõju poliitika levitamisele (Mintrom 1997; 2000). Enamus poliitika levitamise uurimustest on mahukad kvantitatiivsed uurimused (Mossberger & Wolman 2003).

Võib määratleda kolm peamist uurimissuunda, mis tegelevad poliitika ülekannete põhjuste analüüsimisega. Varasem kirjandus keskendus regionaalse poliitika levitamise mudeli

arendamisele. Nimetatud uuringutes rõhutati naaberriikide mõju ning koostöösuhteid kui peamist tegurit poliitika ülekandmisel (Gray, 1973; Grupp & Richards, 1975; Mintrom, 1997). Teistes uurimustes keskendutakse sisemiste muutujate mudeli arendamisele (Downs, 1976; Eyestone, 1977; Klingman, 1980; Regens, 1980), mille kohaselt mõjutavad valitsust poliitikat üle kandma poliitilised, majanduslikud ja sotsiaalsed ajendid. Berry & Berry (1990), Dolowitz & Marsh (1996; 2000) on püüdnud mõlemat suunda ühendada. Kolmandaks suunaks on õppimise lähenemine, mille raames uuritakse missugused tegurid soodustavad või vähendavad õppimist. Nendes uuringutes analüüsitakse näiteks programmi või poliitika keerukust, eelmiste poliitikate mõju, muudatuse ulatust, mis kaasneb programmi ülekandmisega ning võimalikke piiranguid (Dolowitz & Marsh, 1996; Rose, 1993).

Mida, kuidas ja miks poliitikat üle kantakse on uurinud mitmed autorid (Bennett & Howlett, 1992; Rose 1991, 1993; Dolowitz & Marsh, 1996, 2000; Evans & Davies, 1999). Dolowitzi ja Marshi arvates on mõttekas täiendavalt uurida poliitika ülekannete ja läbikukkumiste vahelisi seoseid. Nad baseeruvad raamistiku edasi arendamisel Rose, Bennett'i, Robertsoni ja Wolmani poolt varem välja töötatud raamistikele. Poliitika ülekandumise asetamine kontseptuaalsesse raamistikku aitab edendada arusaamist selle protsessi toimimisest ning võimaldab analüütikutel ja praktikutel näha antud kontseptsiooni "lisaväärtust" (Dolowitz & Marsh, 2000).

Poliitika ülekandumine võib olla nii sõltumatu kui sõltuv muutuja: uuringus võib keskenduda ülekandumise protsessi enda analüüsimisele või kasutada poliitikate ülekandeid poliitika tulemuste selgitamiseks. Dolowitzi ja Marshi järgi sisaldaks täiuslik analüüs mõlemat, kui eesmärgiks on ülekande abil midagi selgitada, siis on vajalik teada, mis ülekannet ennast põhjustab (ibid:8).

2.1.1 Dolowitzi ja Marshi raamistik

Dolowitzi ja Marshi järgi tähendab poliitikate ülekandumine protsessi, milles teadmisi poliitikatest, administratiivsetest korraldustest, institutsioonidest ja ideedest ühes poliitilises süsteemis (minevik või olevik) kasutatakse vastavate aspektide arendamiseks teistes süsteemides (Dolowitz&Marsh, 2000). Dolowitz toob oma hilisemas teoses esile, et inividid võivad ühtteist üle kanda ükskõik millises poliitikategemise faasis, sest alati on kellelgi ideid, mida kuskil mujal on tehtud (Dolowitz 2003).

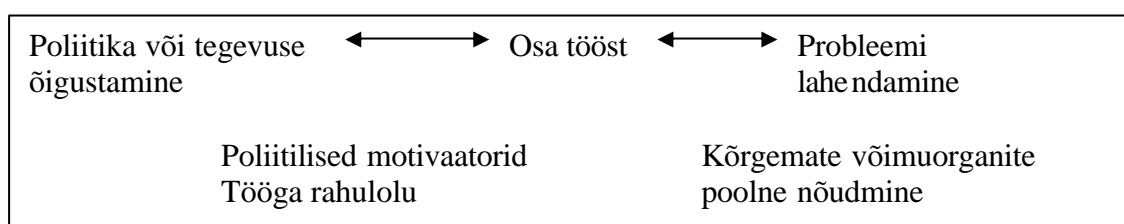
Dolowitz ja Marsh on ühendanud erinevad lähenemised (poliitika ühildumise, *policy learning* 'u, *lesson drawing* 'u) ühte ühtsesse raamistikku (Evans & Davies, 1999). Poliitikate ühildumine võib toimuda kui teiste poolt kujundatud poliitikate järele tegemine. Ühildumine on rahvusvaheliste poliitiliste ühenduste koostöö tulemus, millega toimub süsteemide ühtlustamine väliste toimijate survele. Poliitikate ühildumine võib Bennetti (1991) käsitluses tähendada nii eesmärkide, sisu, instrumentide, väljundite kui ka poliitika stiili ühildumist. Poliitikate ühildumine võib olla ka poliitilise eliidi rahvusvahelise koostöö tulemus, nimetatud mudeli puhul lisandub ühildumisele koostöö aspekt. Poliitikate harmoniseerimise puhul on tegemist protsessiga, kus poliitika ühildumine on tingitud vajadusest rahvusvaheliselt reageerida sarnastele probleemidele samal viisil. Poliitikate ühildumises on rahvusvahelistel organisatsioonidel väga suur roll. Väliste toimijate puhul toimuva poliitika ühildumisel on riigid sunnitud kasutusele võtma tegevusi, mida teised toimijad juba kasutavad.

Kui Rose käsitleb poliitika ülekannet kui vabatahtlikku ülekannet (Rose 1993), siis Dolowitz'i ja Marsh'i käsitluses on poliitika ülekanne laiem mõiste, mis hõlmab eneses nii vabatahtlikku kui ka sunniviisilist ülekannet (Dolowitz&Marsh, 1996).

Esimese põhjalikuma raamistiku pakkusid nad välja 1996. aastal, antud töös kasutatakse selle edasiarendust 2000. aastast. Raamistiku koostamisel defineerivad Dolowitz ja Marsh küsimuste süsteemi, mille alusel võiks poliitikate ülekandumist analüüsida ja mõista. Need küsimused on järgmised (Dolowitz & Marsh 2000; vt tabel lisa 1):

Miks? – Põhjused, miks soovitakse poliitikat ülekannda võivad varieeruda tegevuse õigustamisest kuni probleemide lahendamiseni. Skemaatiliselt on tegurid kujutatud joonisel 1 (Dolowitz, 2003). Kiire vajaduse probleemi lahendada on poliitika ülekande põhjusena toonud välja mitmed autorid (Dolowitz, 2003; Dolowitz & Marsh 2000, Rose 1993).

Joonis 1. Poliitika ülekandmise põhjused

Kes? – Poliitika ülekannet võivad teostada poliitilised erakonnad, avalikud teenistujad, valitud ametnikud, huvigrupid, rahvusvahelised organisatsioonid, rahvusülesed valitsusega seotud või mitte seotud organisatsioonid ning eksperdid (Dolowitz & Marsh, 1996).

Tänapäeval on olulise rolli saavutanud eksperdid, kes vahendavad “parimaid praktikaid” (Rose, 1993). Ekspertide roll on eriti oluline, sest nad annavad soovitusi, mis on „parimad praktikad“ nende arvates. Sageli pööravad aga eksperdid vähe tähelepanu konkreetsele poliitilisele kontekstile, kuhu poliitikat üle kantakse. Teisalt saavad poliitika kujundajad otsustada, missuguseid eksperte kaasata ning samuti saavad nad valida sobivaima välja pakutud mudelist (Dolowitz & Marsh, 2000 lk10). Konsultantide kaasamine muudab mõnevõrra ähmaseks piiri, kas poliitika ülekande toimub vabatahtlikult või sunniviisiliselt. Näiteks kui eksperdid tungivalt soovivad kasutusele võtta mingi mudeli, kusjuures eksperdid on välisorganisatsiooni esindajad või valitud sõltumatult valitsuse poolt, siis taoline olukord sisaldab nii vabatahtliku kui ka sunniviisilise poliitika ülekandumise elemente (Dolowitz & Marsh, 2000).

Teiseks mängivad järjest enam olulist rolli rahvusvahelised organisatsioonid nagu EL, OECD, G-7, ÜRO jms, kes mõjutavad riikide poliitika kujundajaid otseselt, läbi poliitika või laenusüsteemide ning kaudselt rahvusvaheliste konverentside ning edastatava informatsiooni kaudu (Dolowitz & Marsh, 1996). Nii rahvusvaheliste mittetulundusühingute kui ka rahvusvaheliste valitsusorganisatsioonide puhul võib olla tegu nii vabatahtliku kui ka sunniviisilise ülekandega.

Mida? – põhimõtteliselt võib üle kanda kõike: nii poliitikate eesmärged, sisu, meetmeid, programme, institutsioone kui ka ideesid, ideoloogiaid, paradigmasid ning ka negatiivseid kogemusi.

Kust? – Dolowitz ja Marsh määratlenud 3 valitsemistasandit, kust poliitikat üle kantakse: rahvusvaheline tasand, rahvuslik tasand ja kohalik tasand.

Ülekandumise määr

- kopeerimine - süsteem võetakse üks ühele üle;
- matkimine - kantakse üle poliitika või programmi ideed;

- kombinatsioonid - üle kantakse mitme erineva poliitika põhimõtteid;
- inspiratsioon - teises riigis kohandatud süsteem võib olla eeskujuks, et läbi viia muudatusi, kuid lõplikud tulemused erinevad oluliselt eeskujuks olnud mudelist (Rose, 1993).

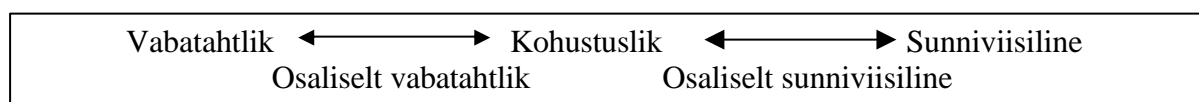
Poliitikud on sageli huvitatud kiiretest lahendustest, mistõttu eelistavad nad enamasti süsteemi kopeerimist, avalikud teenistujad on reeglina huvitatud pigem erinevatest kombinatsioonidest. Kui matkimine on oluline just poliitilise agenda kujunemise faasis, siis poliitika elluviimise etapis rakendatakse enam kombinatsioone (Dolowitz & Marsh, 1996). Poliitika edukaks ülekandmiseks on vajalik tutvuda nii paljude erinevate süsteemidega kui antud ajaraamistikus on võimalik (Dolowitz, 2003).

Kuidas poliitika ülekandumist esitleda? – Poliitika ülekandumise esitlemiseks võib kasutada erinevaid kanaleid, milleks on meedia, raportid, konverentsid jms.

Kas ülekanne on sunduslik või vabatahtlik?

Sunduslikku või vabatahtlikku poliitika ülekannet tuleb vaadelda teljena vabatahtlikust sundusliku ülekandeni (Joonis 2).

Joonis 2. Vabatahtlik - sunniviisiline ülekanne

Õppimise lähenemine põhineb nägemusel, et poliitika kujundajad valivad poliitika ülekandmise ratsionaalse vastusena teatud protsessile ehk probleemi ilmnemisel hakatakse ise vabatahtlikult otsima lahendusi. Tegelikkuses tegutsejate täielikku ratsionaalsust esineb harva, mistõttu on enamasti tegu piiratud ratsionaalsusega, st. ebapiisav informatsioon ja reaalne olukord seavad piirangud (Dolowitz & Marsh 2000). Paljud autorid väidavad, et vabatahtliku ülekande peamiseks ajendiks on rahulolematuse käesoleva olukorraga. Samuti võib sundida uusi lahendusi otsima olukord, kus juba loodud süsteemid ei suuda enam vajalikke lahendusi luua ning on tekkinud poliitika läbikukkumine (Dolowitz & Marsh 1996).

Telje teises otsas paikneb sunduslik poliitika ülekanne. Näiteks on sundusliku poliitika ülekandega tegu kui üks riikidest sunnib teist rakendama talle sobivat poliitikat. Samuti võib esineda kaudselt sunduslikku ülekannet. Tehnoloogia kiire areng või tihe konkurents võib tingida kaudselt sunduslikku ülekannet. Ka rahvusvaheline konsensus võib olla poliitika ülekande soodustavaks teguriks. Näiteks kui riigid on ühtselt defineerinud probleemi ning töötanud välja ühise lahenduse, siis riigid, kes antud lahendust üle ei võta, seisavad muudatuste sisse viimiseks tugeva surve all (Dolowitz & Marsh 1996).

Sundusliku ülekande puhul tõstatuvad omaette küsimused: kas nt Euroopa Liidu poliitikate puhul on tegu sundusega või mitte. EL-ga liitumine oli liikmesriikidele iseenesest vabatahtlik. Kui poliitika või programmi üle omavad kontrolli rahvusvahelised organisatsioonid, on suurem tõenäosus, et tegu on osaliselt sundusliku ülekandega, samas on alati vajalik analüüsida, missuguste tegevustega on rahvusvaheline organisatsioon protsessi kaasatud. Siseriiklike programmide puhul on tegu suurema tõenäosusega vabatahtliku ülekandega.

Kui poliitika ülekanne leiab aset sotsiaalse, majandusliku ja poliitilise stabiilsuse perioodil on tegu pigem vabatahtliku ülekandega, ebastabiilsetel perioodidel pigem sundusliku ülekandega (Dolowitz & Marsh 2000 lk16).

Pikaajalised uurimused näitavad, et poliitika ülekanDED on sageli segu vabatahtlikest ja sunduslikest survetest. Eelpool toodud telg näitab, et poliitika ülekanDEte puhul ei saa analüüsida üksnes mida üle kantakse, vaid oluline on analüüsida ka motive, miks üle kantakse. Poliitika ülekanDE paigutamiseks teljele on vajalik analüüsida peamisi tegutsejaid, kellel võivad olla erinevad motiivid (Dolowitz & Marsh 2000).

ÜlekanDE piirangud/õhutajad – Mida keerukam on ülekanTav poliitika või programm seda raskem on teda üle kanda. Rose (1993) määratleb 6 soodustavat tegurit poliitika ülekanDEmisel.

- 1) Ühe eesmärgiga programmid on lihtsamini üle kantavad kui mitme eesmärgiga programmid;
- 2) Mida lihtsam on probleem, seda tõenäolisem on, et poliitika ülekanDumine toimub;
- 3) Mida otsesem on probleemi ja lahenduse vaheline seos, seda lihtsam on poliitikat üle kanda;
- 4) Vähe kõrvalmõjusid soodustab ülekanDET;
- 5) Teadlikkus ja info kättesaadavus poliitika kohta soodustab ülekanDET;
- 6) Mida kergem on määratleda programmi väljundeid, seda kergem on poliitika ülekanDET läbi viia.

Ideoloogiline sarnasus võib olla võtmefaktoriks poliitika ülekanDumisel. Takistavateks teguriteks võib olla ka bürokraatia suurus ja efektiivsus samuti riigi tehnoloogiline suutlikkus ning majanduslikud võimalused (Dolowitz & Marsh, 1996).

Milline võiks olla seos poliitika ülekanDEte ja läbikukkumise vahel?

Antud raamistikku saab kasutada poliitika ülekanDE põhjalikuks selgitamiseks. Samas võib seda raamistikku kasutada ainult osaliselt üldise poliitika kujundamise analüüsimiseks. Dolowitz ja Marsh ise keskendusid oma 2000. aasta artiklis eelkõige kahele küsimusele:

Antud artiklis keskenduvad Dolowitz ja Marsh sellele, millisel juhul on ülekanne edukas ja millisel juhul mitte. Edukus-mitteedukus on defineeritud määrana, kuivõrd saavutatakse eesmärgid, mida ülekanDEga sooviti saavutada. Nad toovad välja kolm elementi, mis võivad olla poliitika läbikukkumisel olulised:

Ebapiisav informatsioon poliitika ülekanDumisel;

Lõpetamata ülekanne: ülekanne on toimunud, kui teatud olulised elemendid, mis olid tähtsad poliitika edu puhul päritolumaal, on jäetud arvestamata;

Ebasobiv ülekanne: enne poliitika ülekanDET ei ole piisavalt uuritud, kas ülekanTav mudel sobib riigi majanduslikesse, sotsiaalsetesse jms tingimustesse.

Rose (1993) toob esile, et poliitika ülekanDE edukus sõltub institutsioonide asendatavusest ning ressursside samaväärsusest võrreldes riigiga, kust poliitika üle kantakse. Kui siirderiik kannab poliitika üle kõrge arengutasemega riigilt on suur tõenäosus, et see võib viia poliitika läbikukkumiseni. Seetõttu on mõttekas analüüsida kogu poliitika protsessi, et vaadata, kas need kolm ülaltoodud versiooni viivad poliitika läbikukkumiseni (Dolowitz & Marsh 2000).

Kokkuvõtteks, küsimuste raamistik, mille Dolowitz ja Marsh välja pakuvad, vaatleb poliitika ülekanDET eelkõige sõltuva muutujana. Samas ei väida Dolowitz ja Marsh sugugi, et ainult poliitika ülekanDE alusel saab analüüsida teatud poliitika kujunemist. Nad näitavad oma kontseptsiooniga, et

poliitika ülekanne mõjutab järjest enam poliitika kujundamist tänases maailmas ning mil iganes analüüsitakse poliitika kujunemist, peaks vaatama, kas poliitika ülekandumine oli mängus või mitte ning missugused võimalused või ohud võivad ülekandest tuleneda (Dolowitz & Marsh 2000).

2.2 Eesti e-Ülikooli loomine poliitika ülekannete raamistiku põhjal

Eesti kõrgkoolides tehti e-õppe katsetusi juba 90ndatel aastatel, reeglina puudutasid need üksikuid õppeaineid ning enamasti toimus e-kursuste loomine mõne rahvusvahelise projekti raames. Koos IKT vahendite arenguga muutus aasta-aastalt aktuaalsemaks vajadus teha e-õppe valdkonnas kõrgkoolide ning avaliku sektori organisatsioonide vahel koostööd.

Nagu kirjanduse analüüsist ilmnes on võimalik kõrgkoolidel ning avalikul sektoril teha e-õppe arendamiseks koostööd mitmel erineval viisil. 2003. a veebruaris allkirjastati heade kavatsuste protokoll, millega loodi Eesti e-Ülikool. Eesti e-Ülikooli puhul on lähtutud teiste riikide kogemustest ning e-õppe arendamiseks on üle kantud konsortsiumi mudel. **Antud mudeli üle kandmisel on lähtutud eelkõige Soome ning mõnevõrra ka UK ja Rootsi kogemustest.**

Eesti e-Ülikooli konsortsiumi loomisel olid kaasatud nii avalikõiguslikud kui ka eraõiguslikud kõrgkoolid (Tartu Ülikool, Tallinna Tehnika Ülikool, Tallinna Pedagoogika Ülikool, Eesti Põllumajandusülikool, Estonian Business School ja IT kolledž). Lisaks nimetatud kõrgkoolidele on asutajaliikmeteks ka Haridus- ja Teadusministeerium ning Eesti Infotehnoloogia Sihtasutus (*edaspidi EITSA*). Hiljem on konsortsiumiga liitunud veel Audentes ja Akadeemia Nord. Eesti e-Ülikool kuulub EITSA koosseisus.

E-Ülikooli juhtorganiks on põhimääruse kohaselt Nõukogu, mis koosneb Eesti Haridus- ja Teadusministeeriumi, EITSA ja e-Ülikooli liikmete volitatud esindajatest. Nõukogu tööst võivad sõnaõigusega osa võtta e-Ülikooli assotsieerunud liikmete volitatud esindajad, kuid neil ei ole hääleõigust Nõukogu otsustusprotsessis. Organisatsiooni täidesaatvaks organiks on juhatus.

Eesti e-Ülikooli eesmärgiks on elukestva õppe põhimõtetest lähtuvalt kõrgkoolide vahelise koostöö arendamine ja lihtsustamine e-õppes. E-Ülikool ei ole eraldiseisev kõrgharidust pakkuv institutsioon, vaid eelkõige koostöö organ, kogu sisuline õppetöö toimub kõrgkoolides.

E-Ülikool käivitati EITSA juures projektina, mida rahastati Tiigriülikooli programmist 5,7 milj krooniga. EL hariduskoostööprogrammi Socrates alamprogrammi Minerva (avatud ja kaugõppe edendamise, info- ja sidetehnoloogia hariduses) UNIVE projekti kaudu on e-Ülikooli arendustegevuseks saadud lisaks 2,1 milj kr (2003-2005 EL poolse finantseeringu üldmaht 5,4 milj kr.) ja muudest allikatest (Hollandi saatkonna toetus ja liikmemaksud) täiendavad 0,9 milj kr. Eesmärgiks seati, et sellest kasvab pikemaajalises perspektiivis väljaeraldiseisev organisatsioon. Konsortsiumi rahastamine toimub läbi liikmemaksude, projektide ja otsetoetuste.

Heade kavatsuste protokolliga kohaselt teevad kõrgkoolid koostööd järgmistes valdkondades:

- e-õppe infrastruktuuri arendamine;
- veebipõhise õppe litsentside ühine ostmine Eesti kõrgkoolidele;
- Eesti e-õppe portaali (koos kursuste andmebaasi ja otsingusüsteemiga) loomine ja arendus;
- üliõpilaste ja õppeainete koordineeritud vahetus;
- ühiste õppekavade avamine ja pakkumine;
- õppejõudude, haridustehnoloogide ja tuutorite koolitus e-õppe vallas;
- IKT-põhise õppe regionaalse infrastruktuuri loomine ja arendus;

- osalemine üleeuroopalistes e-õppe projektides.

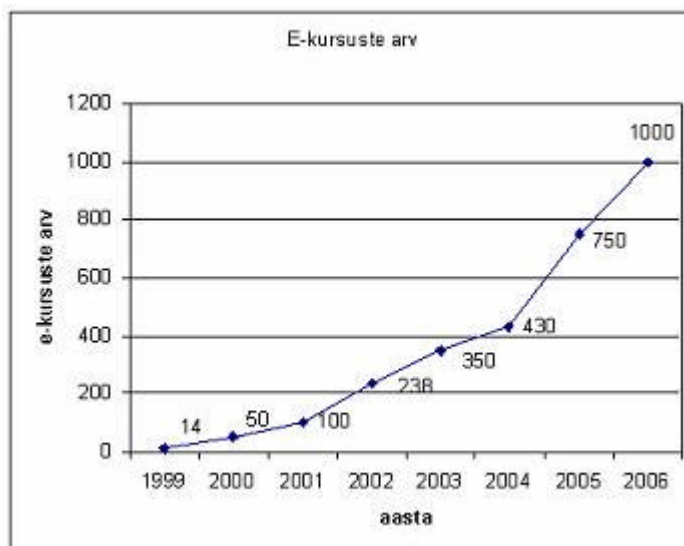
E-ülikooli põhimääruse kohaselt on eesmärgid järgmised:

- algatada ja lihtsustada ülikoolidevahelist koostööd e-õppe vallas;
- populariseerida ja arendada e-õpet Eestis;
- koordineerida teiste haridusasutuste e-õppega seonduvaid tegevusi;
- toetada Eesti kõrgkoolide koostöövõimalusi ärikeskkonna ja väliskõrgkoolidega e-õppe arendamisel;
- luua e-õppe läbiviimiseks toetussüsteem;
- toetada kõrgkoolide ja üksikute õppejõudude initsiatiivi e-õppe arendamisel;
- arendada e-õppeks vajalikku tehnoloogilist infrastruktuuri.

Lisaks põhimäärusele lähtub e-Ülikool oma tegevuses strateegiast, mis on kinnitatud aastateks 2004-2007.

Kõrgkoolide personali seas läbi viidud uuringust, mille tulemusi tutvustatakse viimases peatükis, ilmnes, et e-Ülikoolil on e-õppe arengus toimijana määrav roll. Intervjueeritavate väidet, et jõudsamalt hakkasid nende kõrgkoolis toimuma e-õppe alased arengud pärast konsortsiumiga liitumist kinnitab ka statistika.

2006. aasta alguses oli e-Ülikooli kesksetes ja Tallinna Ülikooli IVA serveris kokku üle 1000 kursuse. Nendest 205 kursust olid IVA keskkonnas ja ülejäänud 795 kursust WebCT-s. 2005. a oli vastav näitaja ca 750 (vastavalt 115 IVAs ja 635 WebCTs) (e-Ülikool, 2006). Joonisel 3 on toodud e-kursuste kasv aastatel 1999-2005. Jooniselt võib näha, et märkimisväärselt on e-kursuste osakaal kõrgkoolides hakanud tõusma alates 2003. a, mis langeb perioodi, mil loodi e-Ülikool. E-kursuste loomist on toetatud ka REDEL projekti raames, kus 2005. a loodi 131 AP ulatuses uusi kursusi ning 2006. a oli kavandatud luua täiendavalt 200 AP eest kursusi.

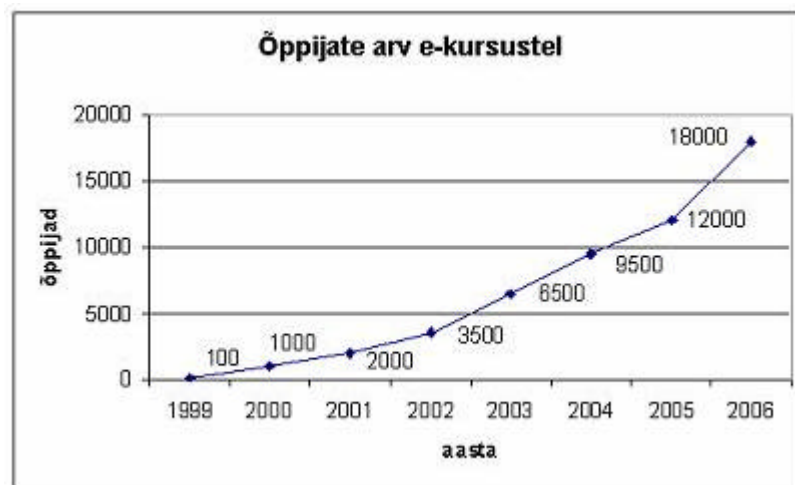

Joonis 3. E-kursuste arv e-Ülikooli lõikes 1999-2006 (e-Ülikooli Uudiskiri 2006)

Siiski on e-kursuste osakaalu suurenemiseks veel piisavalt arenguruumi, sest e-kursuste osakaal kõikidest kursustest e-Ülikooli konsortsiumis on 4% (Inimressursi arendamise rakenduskava eelnõu, 2007).

Kõrgkoolide personali seas läbiviidud uurimusest selgus samuti, et kõrgkoolid tunnustavad kõrgelt e-Ülikooli toetust e-kursuste väljatöötamisel. Lisaks on e-kursuste aktiivsemal väljatöötamisel olnud roll ka kõrgkoolidesse haridustehnoloogide värbamisel ning 2006. a alguses oli neid kõrgkoolides tööl 18.

E-õppe osakaalu suurenemise kohta annab kinnitust ka e-õppes osalejate arvu suurenemine. 2006. aasta alguses oli õpikeskkondades 18 000 kasutajat, nendest 3 250 kasutajat IVAs ja 14 750 WebCTs. Kokku oli 825. kasutajal õpetaja (disaineri) õigused, nendest 150 IVAs ja 675 WebCTs. E-ülikooli liikmeskõrgkoolides on kokku orienteeruvalt 42 000 õppijat (lisaks täienduskoolituses õppijad), seega orienteeruvalt üks kolmandik õppijatest osaleb ühel või mitmel kursusel. Võrdlusena võib tuua 2005. aasta alguse näitajad, kus kasutajaid oli 12 000, vastavalt 1 300 IVAs ja 10 700 WebCTs. Joonisel 4 on toodud õppijate arvu kasv e-kursustel aastatel 1999- 2005. Ka antud jooniselt võib näha, et osalejate arvu suurem tõus on toimunud alates 2003. aastast.

Joonis 4. E-kursustel osalejate arv e-Ülikooli lõikes 1999-2006 (e-Ülikooli Uudiskiri 2006)

EITSA moodustas 2006. aastal e-õppe alaste tegevuste paremaks koordineerimiseks Eesti e-Õppe Arenduskeskuse. E-Õppe Arenduskeskuse põhiülesandeks on e-õppealase tegevuse toetamine, koordineerimine ja arendamine ülikoolides, kutseõppeasutustes ja rakenduskõrgkoolides Eesti e-Ülikooli ja Eesti e-Kutsekooli konsortsiumite kaudu. Eesti e-Õppe Arenduskeskus hõlmab Eesti e-Kutsekooli konsortsiumi kaudu 68 % õpilaste üldarvust ja Eesti e-Ülikooli konsortsiumi kaudu 95 % üliõpilaste üldarvust. Seniste e-õppe projektide raames on loodud õppejõudude kolmetasemeline koolitussüsteem, koolitatud on õppejõude ning haridustehnolooge, loodud on e-kursusi ja videokonverentsisüsteem, toetatud õppekeskkondade haldamist ning rahvusvahelist koostööd. Projektid, mis on seni käivitatud ja millega on kavas jätkata aastatel 2007-2013 e-õppe programmi raames, on suunatud e-õppe meetodite ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite muutmisele kõrg- ja kutsekoolide õppeprotsessi igapäevaseks lahutamatuks osaks (e-Ülikool, 2006).

Eesti e-Ülikooli kui e-õppe arengus olulise toimija roll väljendub lisaks ka konsortsiumi liikmeks astumise tingimustega, nimelt on konsortsiumi liikmeks astumine seotud strateegilise juhtimisega. Vastavalt e-Ülikooli liikmeks astumise eeskirjale peab kõrgkool, kes soovib saada assotsieerunud liikmeks esitama ülikooli/rakenduskõrgkooli e-õppe arengukava üheks aastaks ning kõrgkool, kes soovib saada täisliikme staatust peab esitama e-õppe arengukava kolmeks aastaks ning e-õppe arengukava täitmise aruanne assotsieerunud liikmeks oleku perioodi kohta.

Seega e-Ülikooli tegevusest sõltuvad olulisel määral e-õppe alased tegevused konsortsiumi liikmeskõrgkoolides. Kuna Eesti e-Ülikooli puhul on tegemist poliitika ülekandega, siis järgnevalt analüüsitakse kuidas on toimunud E-Ülikooli loomine poliitika ülekannete raamistikku näitel.

Miks poliitikat üle kantakse?

Analüüsid e-Ülikooli loomist võisid erinevatel osapooltel olla erinevad põhjused poliitika ülekandeks. Kõrgkoolide üheks esmaseks põhjuseks oli **WebCT litsentsi soetamise vajadus**, et oleks võimalik e-õppe kursusi välja töötada. Teiseks oluliseks põhjuseks oli **vajadus katuseorganisatsiooni järgi, kes initsieeriks kõrgkoolide vahelist koostööd läbi parimate praktikate vahetamise, võrgustike ning e-õppe alaste ühisprojektide loomise**.

Lähtuvalt joonisest 1. võib väita, et **konsortsiumi mudeli ülekandmine tulenes probleemist, mille lahendamine oli otstarbekas ühiselt**. E-Ülikooli loomine ei olnud otseselt mitte ühegi organisatsiooni peamiseks tööülesandeks, samuti nagu ilmnes strateegiliste dokumentide analüüsist ei olnud seda sätestatud ka riikliku prioriteedina. EITSA põhikirjaliseks eesmärgiks on kaasa aidata kaasaja nõuetele vastava kõrgharidusega IKT spetsialistide ettevalmistamisele, algatada ja toetada IKT alast arendustegevust Eestis ning kaasa aidata IKT vahendite kasutamisele kõrg- ja kutsehariduses (e-õpe). Lisaks kõrgkoolidele oli EITSA puhul tegemist ainukese organisatsiooniga, kelle põhiliseks tegevusvaldkonnaks on IKT arendamine kõrghariduse valdkonnas. See oli ka üks põhjuseid, miks EITSA initsieeris e-Ülikooli loomist ning kelle haldusalasse e-Ülikool loodi. E-ülikooli loomisel ei olnud tegemist otseste poliitiliste motivaatorite või võimuorganite poolse nõudmisega.

Kes osaleb poliitika ülekande protsessis?

Eesti E-Ülikooli loomise protsessi oli kaasatud mitmeid erinevaid osapooli. Tegu oli ulatusliku mitmeid kõrgkooli, haridus- ja teadusministeeriumi ning EITSA haarava projektiga. EITSA juurde moodustati virtuaalülikooli loomiseks 2002. a kaks töögrupp, kuhu kuulusid avalik-õiguslike (TÜ, TTÜ, TPÜ) ja erakõrgkoolide (EBS, ITK, Audentes-Mainor, Concordia) esindajad. Osalejad olid valitud senise töös osalemise järgi, kusjuures e-õppe keskkonna töörühmas oli igast kõrgkoolist üks esindaja ja e-õppe vahetamise töörühmas oli igast kõrgkoolist kaks esindajat. Töögruppides osalemine ei määranud ära konsortsiumisse kuuluvate kõrgkoolide koosseisu.

Virtuaalülikooli loomise temaatikat arutati regulaarselt EITSA Tiigriülikooli programmi nõukogu koosolekutel ning võeti tarvitusele meetmeid, et luua virtuaalülikool. EITSA asutati 2000.a märtsis Eesti riigi, Tartu Ülikooli, Tallinna Tehnikaülikooli, AS Eesti Telekom ja Arvutifirmade Assotsiatsiooni poolt vara kogumiseks ja haldamiseks, et saadud vahendite abil edendada info- ja sidetehnoloogia alast kõrgharidust Eestis.

Tiigriülikooli programmi nõukokku kuulusid järgmised isikud:

Jaak Anton (Haridus- ja Teadusministeerium)

Indrek Reimand (EITSA)

Tiit Roosmaa – Tartu Ülikool

Gunnar Valge – TTÜ

Linnar Viik,

Urmas Kõlli- Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu president

Lisaks võttis 2002. a EITSA tööle projektijuhi, kelle ülesandeks sai virtuaalülikooli projekti ettevalmistamine koostöös kõrgkoolide ja asjakohaste institutsioonidega. Kuna e-Ülikooli näol kavandati luua konsortsium, siis oli protsessi kaasatud ka kõrgkoolide rektorid ning e-Ülikooli loomist arutati korduvalt ka Rektorete nõukogus.

Konsortsiumi asutajaliikmeteks olid 2003. a TÜ, TTÜ, TPÜ, PMÜ, ITK, EBS, EITSA ja Haridusministeerium. Hiljem liitusid konsortsiumiga Audentes ja Nord. Kui töögruppide töös osales ka Concordia ülikool, siis konsortsiumi asutajaliikmete seas teda ei ole, konsortsiumi loomise perioodil võttis Concordia kohustused üle Audentes, sest Concordia Ülikool pankrotistus.

Eelneva põhjal võib järeldada, et **poliitika ülekandmisse olid seega kaasatud nii kõrgkoolide töötajad, eksperdid, poliitika kujundajad kui ka ametnikud.** Virtuaalülikooli loomise initsiatiiv tuli eelkõige alt-üles ehk peamisteks toimijateks olid just kõrgkoolides ja EITSA-s töötavad e-õppe initsiaatorid. Seega võib kõrgkoolide esindajaid nimetada ka osaliselt survegrupiks, kelle tegevuse tulemusena virtuaalülikooli loomise protsess käivitus. Rahvusvahelised organisatsioonid ja mittetulundusühingud e-Ülikooli loomisel kandvat rolli ei mänginud.

Mida üle kantakse?

Eesti e-Ülikooli loomisel on tehtud koostööd erinevate riikidega ning tutvutud erinevate mudelitega, seda eelkõige just Minerva projekti raames. Analüüsides Eesti e-Ülikooli struktuurilist ülesehitust, eesmärke ning põhilisi tegevusvaldkondi ilmneb, et mitmes erinevas aspektis on kasutatud teiste riikide kogemusi. **Eesti e-Ülikool sarnaneb institutsionaalselt ülesehituselt Soome virtuaalülikoolile.**

Eesti e-Ülikooli ja soome Virtuaalülikooli puhul võib tuua välja järgmised sarnasused. Nii Eestis kui ka Soomes ei ole e-ülikooli näol tegemist eraldiseisva institutsiooniga, mis pakuks e-õpet, vaid tegu on kõrgkoolide konsortsiumiga ning sisuline õppetöö ja kursuste osutamine toimub kõrgkoolide endi poolt. E-ülikooli ja virtuaalülikooli puhul on tegemist organisatsioonidega, kes on ellu kutsunud, et edendada e-õppe arengut, soodustada koostöövõrgustike tekkimist, pakkuda tugiteenuseid. Nii Eesti e-ülikool kui ka Soome Virtuaalülikool võivad anda kõrgkoolidele soovitusi e-õppe efektiivsemaks arendamiseks.

Nii Soome virtuaalülikoolil kui ka Eesti e-Ülikoolil on mõlemal olemas oma portaal. Portaali kaudu pakutakse informatsiooni nii kõrgkoolide administreerivale personalile, õppejõududele, tudengitele kui ka uurijatele. Samuti on portaali kaudu kättesaadav informatsioon erinevate e-õppe kursuste kohta.

Kui võrrelda Soome Virtuaalülikooli ja Eesti e-Ülikooli eesmärkidega ühtivad need osaliselt (vt tabel 1).

Tabel 1. Soome Virtuaalülikooli ja Eesti e-Ülikooli eesmärkide ühilduvus

Soome Virtuaalülikool	Eesti e-Ülikool
<ul style="list-style-type: none"> • algatada ja lihtsustada ülikoolidevahelist koostööd e-õppe vallas; • toetada Eesti kõrgkoolide koostöövõimalusi ärikeskkonna ja väliskõrgkoolidega e-õppe 	<ul style="list-style-type: none"> • arendada kõrge kvaliteediga koostöövõrgustikel põhinevat haridust ja teenuseid; • erinevate osapoolte vaheliste kokkulepete sõlmimine e-õppe alaste tegevuste edendamiseks;

<p>arendamisel;</p> <ul style="list-style-type: none"> • koordineerida teiste haridusasutuste e-õppega seonduvaid tegevusi; • populariseerida ja arendada e-õpet Eestis; • luua e-õppe läbiviimiseks toetusüsteem; • toetada kõrgkoolide ja üksikute õppejõudude initsiatiivi e-õppe arendamisel; • arendada e-õppeks vajalikku tehnoloogilist infrastruktuuri. 	<ul style="list-style-type: none"> • koordineerida e-õpet, tudengite nõustamist ja uurimustöid e-õppe valdkonnas; • arendada andmebaase e-õppe kursuste ja õppekavade ning uuringute kohta • avaldada publikatsioone • finantseerimisskeemide leidmine
--	--

Kui võrrelda sisulisi tegevusi, siis ilmneb, et need on üsna sarnased. Eesti e-Ülikool sarnaselt Soome virtuaalülikooliga edendab tudengite nõustamissüsteeme, e-õppe alaseid uurimustöid. Samuti tehakse kõrgkoolidega koostööd ühtsete e-õppe andmebaaside loomise kohta. Eesti e-Ülikool on avaldanud erinevates allikates mitmeid publikatsioone ning osalenud erinevates rahvusvahelistes projektides. Samuti on läbi projektide leidnud e-Ülikool täiendavaid rahalisi vahendeid e-õppe arendamiseks kõrgkoolides, samuti on e-Ülikool algatanud mitmeid erinevaid projekte, kus partneriteks on konsortsiumisse kuuluvad kõrgkoolid.

Soome virtuaalülikool kui ka Eesti e-Ülikool tegelevad nii õppejõududele kui ka tugipersonalile koolituste pakkumisega eesmärgiga suurendada e-õppe kursuste osakaalu suurendamist. Samuti propageeritakse e-õppe arengut, tunnustades parimate e-kursuste väljatöötamist. Ühtlasi võimaldab see jagada kõrgkoolide vahelisi parimaid praktikaid e-kursuste väljatöötamisel ja läbiviimisel. Iga-aastaselt korraldatakse ka e-õppe konverentse, kus on arutlusel erinevad e-õppe arengu kontekstis aktuaalsed teemad.

Nii Soome Virtuaalülikool kui ka Eesti e-Ülikool koostöövõrgustike väljatöötamist. Võrgustike loomise eesmärgiks on, kas teatud erialade või valdkondade lõikes soodustada kõrgkoolide vaheliste parimate praktikate vahetust, parandada personali suutlikkust e-õppe kursuste väljatöötamisel ning õppida vastastikku parimatest kogemustest. Soomes toimib võrgustike töö hästi, Eestis on e-Ülikooli toetusel esimeste võrgustike koostöö käivitatud.

Rootslaste Net University'ga ei sarnane Eesti e-Ülikool institutsionaalselt ülesehituselt. Rootslastelt on Eesti e-Ülikool üle kandnud idee kursuste väljatöötamise finantseerimise kohta. Nimelt toetab Eesti e-Ülikool rahaliselt kõrgkoolides e-kursuste väljatöötamist, erinevus Rootsi Net-Universityga on üksnes selles, et Rootsis on toetus riiklik (e-net university tegevuseks on riiklikult eraldatud eelarve). Eestis toimub e-kursuste väljatöötamine E-ülikooli kaudu pigem projektipõhiselt.

UK virtuaalülikooli näitel õpiti nende negatiivsest kogemusest. UK virtuaalülikooli kuuluvad kõrgkoolid, erasektor ning kõrghariduse finantseerimise sihtasutus. UK virtuaalülikool loodi peamiselt kommerts eesmärkidel, et tõhusamalt turustada e-kursusi. Virtuaalülikooli tegevusele oli tagatud aastateks 2001-2004 märkimisväärne riiklik finantseering (62 milj naela). Virtuaalülikool ostis liikmeskõrgkoolidelt e-kursusi ning turustas neid erinevatele sihtgruppidele, ent ostu hind osutus kõrgemaks kui müügi hind. See oli üks peamisi põhjuseid, miks ei suudetud püstitatud sihtmäärasid tudengite osas täita. Samuti tekkis UK-s olukord, kus paralleelselt turustasid e-kursusi nii liikmeskõrgkoolid kui ka virtuaalülikool. Eesti e-Ülikooli loomise peamiseks ajendiks ei olnud kursuste turustamine, samuti õpiti UK kogemusest ning ei loodud paralleelset süsteemi, kus mitu erinevat organisatsiooni tegelevad analoogsete tegevustega.

Konsortsiumi mudeli puhul on võimalik eesmärkide saavutamiseks olemasolevaid piiratud ressursse jagada ning vältida dubleerimist. Konsortsiumi eeliseks on, et see võimaldab e-õppe arendamisel teha ühiselt koostööd, õppida vastastikustest kogemustest ning läbi selle parandada e-õppe kvaliteeti. Samas on edukaid ja hästi töötavaid e-õppe konsortsiume raske luua. Eduka konsortsiumi üheks toimimise aluseks on finantseerimisskeemide leidmine, mis motiveerivad liikmeid konsortsiumi tegevustesse panustama. Samuti on oluline, et liikmed säilitaksid tegevustes võrdse staatuse. Konsortsiumiga liitmine eeldab kõrgkoolilt ka teatavat väärtuste muutmist, sest konsortsiumiga liitumisel peab kõrgkool liikuma konkurentsimudelilt nõ koostöömudelile (Bates, 2001). Eesti e-Ülikooli loomisel on nimetatud põhimõtteid suudetud järgida ja ellu viia.

Kust poliitika üle kantakse?

Nagu eelnevalt välja on tõudud võib poliitikat üle kanda nii rahvusvaheliselt, riiklikul kui ka kohalikul tasandil. **Eesti e-Ülikooli loomise puhul on tegemist selgelt rahvusvahelise ülekandegaga.** Riiklikul ja kohalikul tasandil ei olnud võimalik midagi üle kanda, sest varasemalt ei olnud loodud ühtegi siseriiklikku kõrgkoolide vahelist konsortsiumi. Seega võib väita, et valdavalt on Eesti e-Ülikooli loomisel kasutatud Soome Virtuaalülikooli kogemust ning üksikutes tegevustes (nt kursuste väljatöötamine) Rootsi net University ja UK kogemust. Soome Virtuaalülikooli loomisesse oli kaasatud nii Haridusministeerium kui ka kõrgkoolid, kes moodustasid konsortsiumi.

Juba tegutsevate koostöövõrgustike raames õpivad kõrgkoolid ka vastastikustest kogemustest ning osalevad erinevates rahvusvahelistes projektides. Siseriiklikult on kõrgkoolid moodustanud e-ülikooli initsiatiivil temaatilisi võrgustikke, kus õpitakse just üksteise kogemustest. Seega toimub igapäevases e-õppe arendamise protsessis ülekanne ka riiklikul tasandil.

Poliitika ülekanndumise määr

Eesti e-Ülikooli loomise puhul on tegu matkimisega, mis tähendab, et üle on kantud poliitika või programmi ideed, kuid tulemus ei ole üks ühele sama süsteemiga, kust see üle kanti. E-Ülikooli loomisel kanti üle konsortsiumi loomise idee ja põhimõtte, et e-Ülikool ei paku mitte ise kursusi, vaid sisulise töö viivad ellu siiski konsortsiumi liikmeteks olevad kõrgkoolid. Põhjused, miks üks ühele üle ei kopeeritud on mitmeid.

Soomes ja UK-s oli virtuaalülikooli loomisel olemas väga tugev riiklik toetus, seda toetas rahaliselt Haridus- ja Teadusministeerium ning virtuaalülikooli loomise vajadus sisaldus ka riiklikes strateegiates (Teadus- ja Arendustegevuse strateegia). Soomes ja UK-s finantseeriti virtuaalülikooli tegevust riiklikult ning kõrgkoolid ise ei pidanud tasuma liikmemaksu. Lisaks on

Soomes kõik kõrgkoolid riiklikud ning neid finantseeritakse valdavalt Haridusministeeriumi poolt. E-ülikooli tegevuste finantseerimiseks oli vajalik leida teistsugune rahastamisskeem.

Eesti e-Ülikooli loomise puhul oli üks konsortsiumi asutajaliikmetest Haridus- ja Teadusministeerium, kuid E-ülikooli loomisel ei sisaldunud see eraldi prioriteetse tegevusena riiklikes strateegiates. Esimesel tegevusaastal finantseeriti riiklikule Eesti E-ülikooli käivitamist 2 milj krooniga. E-ülikooli tegevusi ei finantseerita üksnes riiklikult, vaid suurem osa tegevuskuludest on kaetud läbi liikmemaksude, eraldiste ja projektide kaudu saadud toetuse. E-Ülikooli konsortsiumisse kuuluvad nii avalik-õiguslikud kui ka eraõiguslikud kõrgkoolid, sest Eestis ei ole kõik kõrgkoolid riiklikud ning kõrgkoolide riikliku finantseerimise määr on erinev.

Kas ülekanne on sunduslik või vabatahtlik?

Eesti e-Ülikooli loomise puhul võib täheldada nii vabatahtlikkuse kui ka sundusliku ülekande elemente.

Vabatahtlikku ülekannet e-Ülikooli loomisel iseloomustavad järgmised aspektid. Eesti kõrgkoolid omavad oma tegevuses suurt autonoomsust. Riiklikult on sätestatud kõrgkoolide toimimiseks seadusandlik raamistik, kuid kõrgkoolide toimimise küsimused on kõik kõrgkoolide endi pädevuses.

EL-i roll hariduse valdkonnas lähtuvalt subsidiaarsuse printsiibist piiratud. Subsidiaarsuse printsiibi kohaselt on EL-i mõjuvõim piiratud valdkondades (s.h kõrghariduses), mis ei kuulu otseselt nende kompetentsi ning sekkutakse vaid valdkondades, kus riiklik poliitika on ebapiisav (Van der Wende, 2000). Sellest tulenevalt saab liikmesriikide koostöö kõrghariduse valdkonnas aset leida vaid riikliku tasandi initsiatiivil. See on ka põhjus, miks EL-i tasandil ei ole välja töötatud ühtseid haridusvaldkonda puudutavaid regulatsioone. Kõrgharidusalane koostöö toimub EL-i liikmesriikide poolt vabal tahtel ning sama kehtib ka liikmesriikide kõrgkoolide kohta.

Üheks ajendiks, miks sooviti luua Eesti e-Ülikooli on peetud ressursside kokkuhoidu, eelkõige läbi ühise e-Ülikooli portaali loomise ja haldamise, aga ka ühtse õpiahaldussüsteemi litsentside (WebCT) hankimisel. Lisaks on nähtud võimalustena e-õppe infrastruktuuri väljaarendus, ühised (sealhulgas veebipõhised) õppekavad ja kursused, õppevahendite väljaandmine ja levitamine, uuringud, haridustehnoloogide, õppejõudude, tuutorite koolitus, tehniline toetus õppijatele, regionaalsete tugisüsteemide loomine õppijatele. Lisaks ressursside jagamisele ja kokkuhoiule ning sünergilistele projektidele oli kõrgkoolidel ka soov parandada kõrghariduse regionaalset kättesaadavust (Valk, Ruul, Laanpere 2003).

Nimetatud põhjustest olid käivitamise etapis peamiseks tõuketeguriks ühiselt E-Ülikooli kaudu WebCT litsentsi soetamine. WebCT litsentsi soetamine oleks olnud ühele kõrgkoolile liigselt kulukas ning arvestades Eesti kõrgkoolide õpilaskonna suurust ning e-kursuste osakaalu üldisest õppeainete osakaalust oli rahaliselt otstarbekas antud litsents soetada ühiselt.

Teine olulisem tegur oli vajadus koordineerida e-õppe alaseid projekte ning edendada kõrgkoolide vahelist koostööd ühisprojektide osas. Mitmed kõrgkoolid olid enne e-Ülikooli loomist välja töötanud erinevaid e-õppe kursusi, kuid need olid jäänud pigem iga kõrgkooli enda katsetusteks ning toimusid reeglina projektipõhiselt (intervjuu Ene Tammeoruga).

Samas võib välja tuua ka sunduslikku ülekannet iseloomustavaid tegureid, mis tulenevad rahvusvahelisest survest. Kaks kõrgharidusmaastikku kujundavat ülemaailmset trendi on

kõrghariduse sihtgruppide laienemine ja kõrghariduse kaubastumine ning internatsionaliseerumine. Kuigi riigid on oma hariduspoliitika kujundamisel autonoomsed, siis soovist säilitada ning parandada Euroopa kõrghariduse konkurentsivõimet, on EL-i liikmesriigid alustanud ühise Euroopa kõrgharidusruumi loomist. Euroopas on kõrgharidusalasel koostööl pikaajalised traditsioonid. Prioriteetideks on eelkõige võrreldavate kõrghariduseastmete ja –kraadide süsteemi, ühtse kvaliteedi tagamise süsteemi loomine ning mobiilsuse suurendamine, rakendades ühtset ainepunktisüsteemi (ECTS) ja diplomi lisa. Eesti kõrghariduspoliitika eesmärgiks on sulanduda Euroopa kõrgharidusruumi, mistõttu ühineti Bologna deklaratsiooni põhimõtetega. Samuti on võtnud kõik EL-i liikmesriigid endale eesmärgi saavutada Lissaboni strateegias püstitatud eesmärgid.

Rahvusvaheline surve väljendub ka selles, et interneti levik ja e-õpe võimaldab laiendada kõrghariduse sihtgruppi ning müüa ja individualiseerida pakutavat haridust, mis tähendab, et kui varem oli kõrgharidus lokaalne avalik hüve, siis e-õppe vahendusel on kõrgharidus juba praegu globaalne kaup (Reimand, 2004).

E-õppe alaseid koostöö võimalusi olid efektiivselt ära kasutanud juba mitmed teised EL liikmesriigid. Näiteks Soome virtuaalülikool loodi 2001. a, Rootsisis toetati riiklikult kolme konsortsiumi 1993-2001, Taanis 2001. a (Paulsen, 2002) . Seega rahvusvahelise surve tõttu tekkis ka Eesti kõrgkoolidel vajadus tugevdada konkurentsivõimet globaliseerivas kõrghariduses ning üheks võimaluseks oli konsortsiumi loomine, mis aitab väikeriigis nagu Eesti efektiivsemalt olemasolevaid ressursse kasutada.

Ülekande piirangud/õhutajad

Järgnevalt analüüsitakse Rose (1993) poolt määratletud 6 soodustavat tegurit poliitika ülekandmisel Eesti e-Ülikooli loomise kontekstis.

1. Mida keerukam on poliitika või programm seda raskem on teda üle kanda. Ühe eesmärgiga programmid on lihtsamini üle kantavad kui mitme eesmärgiga programmid.

Eesti e-Ülikooli loomise üldiseks eesmärgiks oli arendada e-õpet Eesti kõrgkoolides, seega ei olnud tegu keerukate ja vastandlike eesmärkidega. Samuti aitavad alameesmärgid täita üldisemat laiemat eesmärki. Eesti e-Ülikooli loomise puhul on tegemist piiritletud kindla valdkonnaga, mis hõlmas küll erinevaid kõrgkoole sh nii avalik- kui ka eraõiguslikke ent kogu tegevust ühendas väga konkreetne eesmärk ehk e-õppe arendamine.

2. Mida lihtsam on probleem, seda tõenäolisem on et poliitika ülekandumine toimub

Probleeme või põhjuseid, miks sooviti e-Ülikooli luua oli mitmeid (WebCT litsentsi oetamise vajadus, projektide koordineerimise vajadus). Seega oli tegu selgete, määratletavate probleemidega. Ka teiste EL liikmesriikide kõrgkoolide varasemad põhjused konsortsiumide loomiseks olid analoogsed. Seega kindla piiritletud probleemi olemasolu lihtsustas poliitika ülekandumist.

3. Mida otsesem on probleemi ja lahenduse vaheline seos, seda lihtsam on üle kanda

Probleemi ja lahenduse vaheline seos oli e-Ülikooli loomise puhul selge. Kõrgkoolidel üksinda oleks olnud kulukas WebCT litsentsi soetada, seega konsortsiumi näol ühiselt litsentsi soetamise investeerimine oli kuluefektiivsem. Samuti olid kõik kõrgkoolid teinud eraldi katsetusi e-õppe

arendamiseks, kuid puudus siseriiklik koordineeritud koostöö. Ühine siduv organisatsioon, kelle eesmärgiks on nii koostööprojektide initsieerimine kui ka koordineerimine annab positiivse tõe partnerülikoolide e-õppe arengule.

4. Vähe kõrvalmõjusid soodustab ülekannet

Eesti e-Ülikooli loomisel ei esinenud märkimisväärseid kõrvalmõjusid. Kõige kriitilisemad tegurid e-Ülikooli loomisel oli erinevate osapoolte vahel kokkuleppele jõudmine konsortsiumi loomise, hilisema juhtimise põhimõtetes. Konsortsiumi loomise läbirääkimiste juures osales Concordia Ülikool, kuid ühe kõrgkooli nõ ära langemine asutajaliikmete seast ei olnud takistuseks konsortsiumi loomisele.

Samuti oli oluline riikliku toetuse leidmine konsortsiumi loomisele. Konsortsiumi toimimiseks vajaliku rahastamisskeemi väljatöötamine ning projekti käivitamiseks. Kriitilise tähtsusega oli ka e-Ülikooli käivitamiseks vajaliku personali värbamine.

5. Teadlikkus ja info kättesaadavus poliitika kohta soodustab ülekannet

Konsortsiumi loomisele ei eelnenud põhjalikku erinevate riikide e-õppe konsortsiumide loomise analüüsi. Samas oli info põhimõtteliselt erinevate mudelite kohta soovi korral kättesaadav. Konsortsiumi loomisel osales EÜlikool Minerva UNIV-e projektis "Creating network-based e-university model for the small countries in the context of e-learning in Europe", mille eesmärgiks oli koguda ning vahendada kogemusi ja informatsiooni konsortsiumi tüüpi e-ülikoolide loomisel ning analüüsida nende rakendatavust väikeriikides. Projekti raames analüüsiti Eesti, Soome, Šotimaa ja Rootsi näiteid e-ülikoolide loomisel.

Eesti e-Ülikooli konsortsiumi loomisel juhinduti paljuski Soome mudelist, mis on seletatav kõrgkoolide varasema positiivse koostöö kogemusega. Samuti oli Soome virtuaalülikooliga loodud head kontaktid ning seega tagatud juurdepääs ülekandeks vajalikule infole.

Seega võib eelneva põhjal väita, tihedad koostöökontaktid haridusvaldkonnas ning kultuurilised sarnasused Soomega oli ülekannet soodustav tegur. Analüüsi puudumine erinevate mudelite rakendatavusest Eesti e-Ülikooli loomisel oli pigem takistavaks teguriks.

6. Mida lihtsam on määratleda programmi väljundeid, seda kergem on viia läbi poliitika ülekannet.

Antud juhtumi puhul on lihtne määratleda programmi väljundeid, sest poliitika elluviimise tulemusena pidi loodama kõrgkooli ühendav konsortsium, mis tegutseb esimestel aastatel EITSA kuuluvuses ning millest areneb järgnevatel aastatel välja täiesti eraldiseisev organisatsioon. Samuti on väljunditeks e-Ülikooli eesmärkidega kooskõlas olevate tegevuste tulemused.

Lisaks eelpool toodud soodustavatele teguritele on kindlasti konsortsiumi **edu võtmeks olnud rahastamisskeem**, nimelt on kõrgkoolid konsortsiumi tegevusest huvitatud, sest kõik liikmed tasuvad liikmemaksu. Näiteks UK-s ja Soomes finantseeris virtuaalülikooli projekti valdavalt riik, mistõttu riikliku finantseerimise lõppemisel on olnud negatiivne mõju konsortsiumi raames toimuvale koostööle (Garrett 2004). Samas on Eesti e-Ülikool pidanud ise leidma täiendavaid rahastamisvõimalusi projektide kaudu, mis seab ohtu pikaajalise planeerimise ning strateegiates püstitatud eesmärkide täitmise. Seega e-õppe jätkusuutliku arengu tagamiseks võiks jätkata analoogsed rahastamisskeemi, kuid riiklikul tasandil võiks olla **suund enam projektipõhiselt**

lähenemiselt programmpõhisele lähenemisele, kus rahalisi vahendeid ei jagata killustatult erinevatele organisatsioonidele.

Eesti konteksti on sobinud koostöö arendamiseks konsortsiumi tüüpi koostöö vorm, kus kõrgkoolidele lisaks ei ole moodustatud eraldiseisvad e-kursusi pakkuvat institutsiooni, vaid e-Ülikool on nõuühisosa, kes initsieerib, algatab ja viib ellu ühistegevusi, ent sisuline õppetöö on jäänud jätkuvalt kõrgkoolide enda kanda. Antud mudel on osutunud kõrgkoolide intervjueritavate hinnangul otstarbekaks ning vajalikuks, mis väljendub positiivsetes hoiakutes ja suhtumistes e-Ülikooli tegevustesse.

Positiivset mõju on avaldanud ka konsortsiumi loomise ajastus. Nimelt hakati konsortsiumi looma siis, kui selle järgi oli tekkinud erinevate osapoolte poolt reaalne vajadus. Lisaks oli Tiigriülikooli näol olemas programm, millega oli võimalik tagada tegevuste käivitamiseks esmane rahastus. Antud aspekt haakub ka sundusliku/vabatahtliku ülekandega. E-Ülikool loodi kui kõik e-õppes huvitatud kõrgkoolid, EITSA ning Haridusministeerium oli jõudnud konsensusele e-Ülikooli staatuse ja ülesehituse ning ülesannete osas.

Poliitika edukal ülekandmisel Eesti e-Ülikooli näitel on olnud oluline ka tegevuste etapiviisiline elluviimine. Tegevuse algusaastatel ei seatud kohe kõrgeid ambitsioone, et välja tuleks töötada nt hulgaliselt ingliskeelseid rahvusvahelisi õppekavu. Senini on suund olnud kavandatud tegevuste osas nõuühisosa üldisele. E-Ülikooli loomisel oli kõrgkoolides e-kursuste osakaal suhteliselt väike, mistõttu esmalt võeti kasutusele meetmed, et suurendada e-kursuste osakaalu. Pikemaajaliselt on seatud eesmärgiks e-õppe teel läbitavate õppekavade väljatöötamine ning ingliskeelsete e- kursuste osakaalu suurendamine.

E-Ülikooli tegevuste pikaajaliseks kavandamiseks ning e-Ülikooli ja kõrgkoolide e-õppe strateegiate kooskõla tagamiseks on **vajalik, et kõrgkoolid koostaksid ning regulaarselt uuendaksid oma e-õppe alaseid strateegiaid või integreeriks antud teema kõrgkooli üldisesse arengukavasse**. Käesoleval hetkel on vastavalt liikmeks astumise eeskirjale sätestatud nõue, et liikmeks soovijal peab olema välja töötatud e-õppe strateegia, kuid olemasolevatelt liikmetelt selle olemasolu või uuendamist ei nõuta. E-õppe strateegiate olemasolu ning kooskõla analüüsimine nii e-Ülikooli strateegia kui ka riiklike strateegiatega aitab paremini leida ühisosa ning tuvastada võimalikke erisusi ning kitsaskohti.

Seega eelnevast lähtuvalt võib väita, et Eesti e-Ülikooli loomise puhul on olnud tegemist eduka ülekandega ning poliitika ülekandumisest Eesti e-Ülikooli toimimisele otseseid riske ei tulene.

E-õppe edukaks rakendamiseks ei piisa üksnes toimiva institutsiooni olemasolust, vaid kandev roll on ka üldisel kõrgharidust reguleerival raamistikul. Seetõttu järgmises peatükis keskendutakse riiklike strateegiate, seadusandluse ja kõrgkoolide e-õppe strateegiate analüüsimisele, andes vastavatest strateegiatest ülevaate ning analüüsides nende omavahelist kooskõla.

3. E-õpet soodustavad ja takistavad tegurid Eesti hariduspoliitikas ning kõrgkoolides

Viimasel kümnendil aset leidnud tehnoloogilised, demograafilised, majanduslikud ning poliitilised muudatused on kaasa toonud olukorra, kus kõrgkoolide vaheline konkurents on suurem kui eales varem (Boezerooij, 2006, Collis 2002). Hariduspoliitika keskseks küsimuseks pole mitte niivõrd see, kuidas IKT vahendeid kasutada võimalikult efektiivselt õppeprotsessis, vaid kuidas hariduspoliitika ja kõrgharidussüsteem tervikuna peaks kohanema muutunud olukorra ning erinevate sihtgruppide ootustega (Hammond, 2003). Üks võimalusi muudatustega kohanemiseks ning efektiivsemaks toimetulekuks on strateegiate koostamine ning nende ellu viimine (Mintzberg, 1998, viidatud läbi Boezoroov 2006, lk27).

Riigid ja kõrgkoolid, kes soovivad IKT arenguid pöörata oma kõrgharidussüsteemide arendamise kasuks peavad tagama, et olemasolevad struktuurid ja kõrghariduspoliitika toetab e-õppe arengut ning ei ole arengu takistuseks. Riigil on siin kanda proaktiivne roll, soodustades muudatusi ning viies läbi vajadusel muudatusi hariduspoliitikas. Seadusandlus ning kõrgharidusstrateegia peab olema universaalne, millega oleks tagatud nii e-õppe kui ka tavapärase auditoorse õppe areng (World Bank, 2002).

E-õppe arendamisega seoses on riikidel täita reeglina järgmised rollid:

- E-õppe strateegiline planeerimine ning tegevustele rahastamise kavandamine;
- Kõrghariduse reguleerimine/dereguleerimine nii, et see sobiks ka e-õppe konteksti;
- Mitte-traditsiooniliste õppemeetodite propageerija;
- Partnerluse ja võrgustike looja;
- IKT vahenditesse investeerija ning IKT valdkonna reguleerija (OECD, 2005).

Seetõttu on järgnevalt antud ülevaade peamistest riiklikest strateegiatest ning õigusaktidest, mis kõrgharidusega seonduvat reguleerivad. Analüüsi eesmärgiks oli välja selgitada, kas nimetatud dokumendid käsitlevad prioriteetse tegevusena e-õppe arendamist kõrghariduses ning missugused on peamised tegevused, mis strateegia tasandil nimetatud eesmärgi täitmisele on suunatud. Strateegiate võrdlev tabel on toodud lisa 2.

3.1 Riiklike strateegiate analüüs

3.1.1 Pikaajalised strategiadokumendid

Eesti Edu 2014

Eesti Edu 2014 on Vabariigi Valitsuse strategiadokument, millega on soovitud luua Eesti riigi arenguks pikemaajalisem visioon kuni aastani 2014 ning see kinnitati 2004. a. Strateegia on üldsõnaline ning püüab hõlmata väga erinevaid tegevusvaldkondi ning luua aluse uue programmiperioodi struktuurivahendite kasutamise prioriteetide seadmisel. Antud perioodil kuulusid koalitsiooni Res Publica, Eesti Reformierakond ja Eestimaa Rahvaliid. Kuna tegemist on Vabariigi Valitsuse strategiadokumendiga on olemas strateegia kinnitanud koalitsioonipartnerite heakskiit, kuid Vabariigi Valitsuse vahetumisel ei pruugi „Eesti Edu 2014“ omada pikemaajalisemat mõju ning olla uue programmiperioodi tegevuste ja rahaliste vahendite planeerimisel aluseks. E-õppe arenguga haakub neist kaudselt üks tegevus - nimelt on strateegias

rõhutatud, et vajalik on laiendada infotehnoloogia, sh multimeediumi rakendamist igapäevases õppetöös.

Säästev Eesti 21

Strateegiadokument „Säästev Eesti 21“ on Riigikogu poolt kinnitatud pikaajaline strateegiadokument, milles sätestatakse pikaajalised prioriteedid kuni aastani 2030, mis peaksid tagama Eesti jätkusuutliku arengu. Nimetatud strateegiadokumendis on rõhutatud haridusvaldkonna vajalikkust. E-õppega otseselt haakuvaid tegevusi ja prioriteete sätestatud ei ole, kuid kaudselt on seotud strateegias toodud vajadus suurendada inimeste digitaalset kirjaoskust ning muuta kõrgkoolid multifunktsionaalseteks hariduskeskusteks. Samuti rõhutatakse vajadust luua õppimisvõimaluste paljusid.

3.1.2 Mitut valdkonda hõlmavad strateegiadokumendid

Eesti Riiklikud Arengukavas Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuks ühtne programmdokument 2004-2006 (edaspidi RAK) on kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt ning selles analüüsitakse üksnes üldhariduse arvutiseerimist, analüüsi osast on kõrvale jäänud IKT ja e-õppe arendamine nii täiskasvanuhariduses, kutsehariduses kui ka kõrghariduses. Probleemidena ei ole välja toodud paindlike õppevormide puudumist kõigil haridustasemetel sh täiskasvanuhariduses, samuti puudub raamdokumentide tasandil seda toetav statistika.

“Eesti Riiklik Arengukava Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuks ühtne programmdokument 2004-2006” ja selle programmitäiendis on toodud välja, et meetme 1.1 raames toetatakse uute tehnoloogiate juurutamiseks e- kursuste loomist, e-õppega seotud personali koolitust ning muid tegevusi, mis teevad võimalikuks e-õppe senisest parema toimimise. Infrastruktuuri investeeringute täiendusena saab meetme raames rakendada vastavaid uusi koolitustegevusi (e-õpe, projektipõhine õpe jt). Õpetajakoolituses pööratakse tähelepanu IKT kasutamisele kutseõppeasutuste aineõpetajate esma- ja täiendkoolituses. Nimetatud tegevuse juures on välja toodud meetme seos riikliku kõrgharidusprogrammiga “Tiigriülikool 2002-2004”, mille eesmärgiks on õppekvaliteedi tõstmine õppeasutustes kaasaegsete tehnoloogiate ja õppematerjalide ning kvalifitseeritud õppejõudude kaudu. Elukestva õppe võimaluste parandamisel nähakse RAK-s võimaluse just e-õppe arendamise vormidel, mis peaksid tagama paremat juurdepääsu e-õppe võimalustele (RAK 102-105 217-220; programmitäiend 26-33).

Meetme 4.3 raames toetatakse taseme- ja täiendõppe kvaliteedi ning efektiivsuse tõstmiseks vajaliku IKT laialdasemat kasutuselevõttu toetava infrastruktuuri loomist. IKT tegevused ja investeeringud hariduses on kirjeldatud Eesti infopoliitika põhialustes aastateks 2002-2003, kus prioriteetidena on toodud Tiigriülikooli käivitamine ning pikemas perspektiivis õppeasutuste kindlustamine IKT infrastruktuuriga. Meetmes toetatakse selliste IKT- infrastruktuuride loomist või soetamist, mis võimaldavad tõhustada õppetöö administreerimist, õppematerjalide, meetodite arendamist ja kasutuselevõttu ning õpetajate ja õppejõudude koolitamist (RAK).

Meetme 4.5 “ Infoühiskonna arendamine” raames pööratakse tähelepanu elektroonilise keskkonna arendamisele e-hariduse valdkonnas - laiendatakse haridusasutuste infotehnoloogilist baasi ja luuakse uusi võimalusi internetipõhise õppe rakendamiseks (RAK).

Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013 (eelnõu) seab raamistiku struktuurivahendite kasutamiseks järgneval 6 aastal. Toetatavad tegevused ning saavutatavad eesmärgid on kirjeldatud täpsemalt lahti rakenduskavades. Kuna e-õpe puudutab eelkõige

haridusvaldkonda ning on toetatav Euroopa Sotsiaalfondist, siis sisalduvad e-õppe osas kavandatud tegevused peamiselt rakenduskavas "Inimressursi arendamine". Riiklikus struktuurivahendite kasutamise strateegias on e-õppele pööratud enam tähelepanu võrreldes eelmise programmiperioodiga. E-õpet toetavad tegevused on kavandatud nii elukestva õppe kui ka teadus- ja arendustegevuse inimressursi arendamise prioriteetse suuna alla. Nimetatud suundades on esile toodud, et soovitakse arendada uusi õppemeetodeid, luua regionaalsed e-õppe keskused, e-õppe infosüsteem, mis hõlmab lisaks kutse- ja kõrghariduse poolt pakutavate kursustele veebipõhist registreerimissüsteemi, e-Portfooliot, kursuste ja õpiobjektide andmebaasi. E-õppekavade ja õpiobjektide taseme tõstmiseks luuakse tehnoloogia keskus, mis koordineerib haridustehnoloogide, tuutorite tööd ja aitab kaasa uute IKT vahendite juurutamisele õppeprotsessis nii kutse- kui ka kõrghariduses. Toetatakse erivajadustega inimeste ligipääsu kõrgharidusele ning toetatakse erivajadustega inimeste juurdepääsu kõrgharidusele sh läbi e-õppe.

Eesti Infopoliitika põhialused kinnitati esmakordselt 1998. a. Riigikogu poolt. Antud strateegiline dokument keskendub üldiste prioriteetide seadmisele riigi infopoliitika arendamisel. Eesmärgiks on tänapäevase infoühiskonna ning sellele vastava kodanikele suunatud teenindava ja osavõtliku riigi kujundamine. Strateegias keskendutakse seadusandluse moderniseerimisele, erasektori arengule kaasaaitamisele läbi IKT arengu, riigi ja kodaniku vahelise suhtluse kujundamisele ning infoühiskonnaga seotud problemaatika teadvustamisele.

Eesti Infopoliitika põhialused 2004-2006 on kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt ning selles pööratakse tähelepanu IKT ja e-õppe arengule. Jätkuvalt rõhutatakse vajadust edendada elanikkonna digitaalset kirjaoskust. Vajalik on parandada koolide arvutiseeritust. Nähakse vajadust toetada veebipõhiste õppevormide kasutuselevõttu kõrghariduses ja elukestvas õppes. Prioriteetsena on esile toodud õppeasutuste infotehnoloogilise baasi tugevdamine ja e-õppe laialdasem rakendamine. Oluliselt soovitakse laiendada võimalusi täiendõppeks, kasutades veebipõhiseid lahendusi.

2001.a kinnitati Riigikogu poolt **Eesti Teadus- ja Arendustegevuste strateegia 2002-2006** (*edaspidi TA&I*). TA&I strateegilised eesmärgid on teadmiste baasi uuenemine ja ettevõtete konkurentsivõime kasv.

TA&I võtmevaldkonnad on järgmised:

- kasutajasõbralikud infotehnoloogiad ja infoühiskonna areng;
- biomeditsiin;
- materjalitehnoloogiad.

Tausta analüüsis räägitakse vajadusest parandada hariduse kvaliteeti ning suunata suuremal hulgal ressursse TA&I arendamisele ning TA&I vundamendina nähakse kõrgharidust. Riikliku koolitustellimuse esitamisel peab arvestama TA&I strateegiliste eesmärkide ja võtmevaldkondadega, mis aitab tagada teadlaskonna ja kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide juurdekasvu ühiskonnale olulistel valdkondades. Strateegias räägitakse ka vajadusest arendada innovatiivseid toetusinstrumente TA&I elluviimiseks.

Kasutajasõbralike infotehnoloogiate ja infoühiskonna arengu võtmevaldkonnas nähakse peamise eesmärgina vajadust tagada info kättesaadavus ja kasutamise võimalused igapäevaelus ning stimuleeritakse infotehnoloogia rakendusi ettevõtluses. Nimetatud eesmärgi täitmine aitab avardada suhtlemis-, õpi- ja töövõimalusi ning loob uusi suundi ettevõtluseks, tõstes seeläbi nii avaliku sektori kui kogu majanduse efektiivsust ning parandades üksikisiku elukvaliteeti. Nähakse,

et infoühiskonna tehnoloogiad võimaldavad kvalitatiivselt uudsete lähenemiste kasutuselevõttu hariduses ja uute teadmiste loomisel.

Strateegia elluviimisel hariduse valdkonnas toetatakse "Õpi Eesti" strateegias välja toodud eesmärkide arendamisele, mis on asjakohased TA&I elluviimisel. Prioriteetse tegevusena on määratletud täiendõppe süsteemi välja arendamise vajadust ning investeringute suurendamist teadus- ja arendustegevusse. Kui tausta analüüsis räägiti vajadusest võtta kasutusele infotehnoloogia võimalusi hariduses, siis tegevuste tasandil antud aspektile enam tähelepanu pole pööratud.

3.1.3 Haridusstrateegiad

Haridusstrateegia „Õpi-Eesti“

Haridusstrateegia „Õpi Eesti“ töötati välja Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Haridusfoorumi poolt, kuid seda ei ole Riigikogus kinnitatud. Haridusstrateegias „Õpi-Eesti“ käsitletakse IKT arendamise vajalikkust. Rõhutatakse, et senisest enam on vajalik rakendada IKT vahendeid õppeprotsessis, õppeasutuse töö juhtimisel ning kaugkoolituse võimaluste arendamisel. Samuti rõhutatakse, et IKT pädevusnõuded on vajalik lülitada õpetajate põhi- ja täiendkoolitusse ja põhikooli õppekavasse ning ajakohastada õpetust uute tehnoloogiatega.

E-õppe arenguga on seotud peamiselt muudatused õppekorralduses, mis peaksid hõlmama järgmisi eesmärke:

- virtuaalõppe arendamine;
- õppemeetodite mitmekesistamine, kus senisest enam kasutatakse IKT vahendeid;
- rõhutatakse vajadust tagada interneti juurdepääs kõigil haridustasemetel;
- IKT pädevuste integreerimine õpetaja põhi- ja täiendkoolitusse;
- õppekavade ja metoodikate ajakohastamine vastavalt uutele tehnoloogiatele.

Riiklik kõrgharidusstrateegia 2006-2015

Riiklik kõrgharidusstrateegia kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 2006. a. Nimetatud dokumendis on ära toodud peamised kõrghariduse põhisuunad järgmiseks 2006-2015. aastaks. Strateegia on üles ehitatud peamiste eesmärkide ning kavandatud tegevustena püstitatud eesmärkideni jõudmiseks.

E-õppega seonduvad mitmed eesmärgid ja tegevusvaldkonnad:

1. Kõrghariduse parem seostamine ühiskonna ja õppurite ootuste ning tööturu vajadustega;
2. Kvaliteedikindlustuse tugevdamine;
3. Õppekavaarendus ja Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumine;
4. Uue rahastamisskeemi väljatöötamine ja rakendamine.

Neist eesmärkidelt ja kavandatud tegevustelt on e-õppega on seotud esimene, kolmas ja neljas suund.

Esimese tegevussuuna eesmärgiks on Eesti arengu- ja innovatsioonihuvisid arvestava ning Eesti ressursi otstarbekalt kasutava rahvusliku kõrgharidussüsteemi kujundamine. Antud eesmärgi täitmiseks on kavandatud tegevusena luua regionaalsed e-õppe keskused, kus on võimalik õppida

e-ülikooli ja e-kutsekooliga liitunud kõrgkoolide õppekavade alusel. Samuti on kavandatud tagada riiklik toetus haridustehnoloogidele ja e-õppe tuutoritele.

Kavandatud tegevuste elluviimise kohta on toodud strateegias välja järgmised indikaatorid: kõrgharidusega inimeste osakaal elanikkonna hulgas, esmaõpetajate arv aastas, töötuse määr kõrgharidusega inimeste hulgas, kõrghariduslikku kvalifikatsiooni eeldavate ametikohtade vakantside arv, õpinguid katkestajate osakaal, loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkondade lõpetajate osakaal, kõrgkoolide-ettevõtlike koostööprojektide hulk, elukestvas õppes osaleva 25-64.a. elanikkonna osakaal, haridusuuringute roll haridusotsuste kujundamisel. Toodud indikaatorid omavad kaudset seost e-õppega, kuid on liiga üldised ning ei näita otsest seost e-õppe alaste tegevuste ja soovitatavate tulemuste vahel.

Kolmanda tegevussuuna eesmärgiks on luua kompaktsemad õppekavad ning vähendada õppekavade arvu, seadustada ühisõppekavade loomine ja realiseerimine, õppekavade orienteerituse suurendamine tööturul oodatud kompetentsidele, eestikeelse kõrghariduse jätkusuutlikkuse tagamine. Rahvusvahelistumise osas on eesmärgiks Eesti kõrghariduse kvaliteedi ning rahvusvahelise usaldusväarsuse tõus, mis toimub üliõpilaste, õppejõudude ja teadurite mobiilsuse, kompetentsi sissetoomise, ühisõppekavade arendamise teel (ibid).

E-õppe arengule omavad positiivset mõju järgmised strateegias kavandatud tegevused. Õppekavades suurendatakse üliõpilaste valikuvõimalusi ning toetatakse õpingute individualiseerimist, ergutatakse akadeemilist mobiilsust Eesti kõrgkoolide vahel sh õppeasutuste vahelist ühisõppekavade kujundamist. Seadusandlusesse lülitatakse ühisõppekavasid ning ühiskraade ja –diplomeid võimaldavad sätted.

Töötatakse välja ja realiseeritakse Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise riiklik strateegia, mille raames toimub kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide (õppejõudude, tippspetsialistide) Eestisse toomine, meie õppejõudude ja üliõpilaste mobiilsuse toetamine, väliskõrgkoolidega koostöös väljatöötatud ühisõppekavade käivitamine, välisüliõpilaste Eestisse õppima tuleku toetamine.

Üliõpilaste mobiilsuse suurendamine on seatud eesmärgiks, kuid strateegia tasandil ei täpsustata, kas soovitakse edendada füüsilist või ka virtuaalset mobiilsust. Indikaatorid kajastavad välisriigis õppivate või Eestis õppivate välistudengite osakaalu suurendamist, kuid mil viisil tudengid välisriigis haridust omandavad on jäetud määratlemata.

Neljanda tegevussuuna eesmärgiks on saavutada aastaks 2008 ühe üliõpilase kohta OECD maade suhtelise keskmisega võrreldav rahastamise tase (avalik ja erarahastamine), säilitades ühtlasi ligipääsu kõrgharidusele OECD riikidega võrreldavas mahus. Eesmärgiks on jõuda aastaks 2008 kõrghariduse rahastamisel avaliku sektori poolt 1,3%ni Eesti SKPst. Alates 2007. aastast on püstitatud eesmärgiks saavutada riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekoha baasmaksumuse kasv proportsionaalselt riigi SKP kasvule.

Nimetatud eesmärgi täitmisega on seotud järgmised IKT alased arengud. Töötatakse välja teadusraamatukogude tegevuse toetamise ning andmebaaside, infosüsteemide ja e-õppe tarkvara ühissuutuste alused, tagamaks hiljemalt 2008. aastaks riikliku toetuse kasvu teadusraamatukogudele. Kavandatud on toetada ülikoolide IKT arendamist, Tiigriülikooli programmi ning toetada rakenduskõrgkooli e-kutsekooli projekti raames. Hindamiseks kavandatud indikaatorid ei kajasta taas kavandatud tegevustega seotud tulemusi.

Kokkuvõttes on positiivne, et kõrgharidusstrateegias on määratletud IKT ja e-õppe arendamine prioriteetse tegevusena. E-õppe arendamist nähakse kui alternatiivset õppimisvõimalust, mis peaks tagama juurdepääsu laiemale sihtgrupile erinevatest regioonidest.

Elukestva õppe strateegia 2005-2008

Elukestva õppe strateegia 2005-2008 on kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt ning on suunatud eelkõige täiendõppe süsteemi arendamiseks.

E-õppe arendamisega haakub strateegias toodud järgmine tegevus: tasemeõppeasutused võimaldavad mitmekesiseid õppimisvõimalusi (nt õhtune, kaug- ja eksternõpe, üksikute õppeainete õppimine, individuaalne õppekava, täis- ja osakoormusega õpe, e-õpe, koolipõhine ja töökohapõhine õpe). E-õppega kaudsemalt haakub eesmärk, mille kohaselt kõigile täiskasvanutele, sealhulgas erivajadustega inimestele, on loodud elukestva õppe võimalused vastavalt võimekusele ja vajadustele. Nimetatud eesmärgi puhul võime eeldada, et üks võimalusi juurdepääsu laiendamiseks erivajadustega inimestele on e-õppe võimaluste arendamine, samas ei ole strateegias selgelt toodud esile, missugused tegevused on kavandatud.

Lisaks strateegiadokumentidele on Eestis kinnitatud Tiigriülikooli programm, milles sisalduvad konkreetsed tegevused IKT vahendite tõhusamaks kasutamiseks kõrghariduses. Tiigriülikooli programm on e-õppe arengu seisukohalt oluline, sest programmi rakendamisega hakati senisest enam tähtsustama e-õppe arendamist ning antud programm andis positiivse tõuke Eesti e-Ülikooli loomiseks. Samuti on antud programmi kaudu riiklikult toetatud e-õppe tegevuste rahastamist.

Tiigriülikooli programm 2002-2004 keskendub eelkõige IKT infrastruktuuri ning IKT õppejõudude ning personali pädevuse arendamisele ning programmi elluviijaks on EITSA. Programmi aastaseks eelarveks kinnitati 50 milj, millest 36 milj oli kavandatud riigieelarvest, tegelik riigi kaasrahastamine moodustas 50,8 % kavandatust. Eesmärkide täitmiseks korraldas EITSA avatud projektikonkurss. Lisaks infrastruktuuri arendamisele toetati antud perioodil 150 kursuse väljatöötamist ning õppekirjanduse soetamist. Tiigriülikool+ programmis jätkatakse IKT infrastruktuuri arendamist kõrghariduses, kuid selgemalt on lisandunud prioriteetse tegevusena ülikoolidevaheliste koostööprojektide toetamine, kus toetuse saajaks on e-Ülikool või e-Kutsekool, IKT alase kõrghariduse kvaliteedi edendamine ning e-Ülikooli arendustöö. Programmi aastane eelarve on kavandatud 34 milj krooni. Tiigriülikooli programmi 2002-2004 raames toetati ka Eesti E-Ülikooli loomist.

Tiigriülikool + 2005-2008 programm jätkab eelmise programmiga alustatud. Programmi eesmärgiks on arendada välja tugevat rahvusvaheliselt konkurentsivõimelist teadus- ja arendustegevust ja sellel põhinevat akadeemilist kõrgharidusõpet Eesti avalik-õiguslikes ülikoolides IKT erialadel. Programmi elluviimisega on seatud eesmärgiks IKT valdkonna kraadiõppe tugevdamine, IKT-alase õppe-, teadus- ja arenduskeskkonna kaasaja nõuetele vastavusse viimine, IKT-infrastruktuuri väljaarendamine ja moderniseerimine Eesti kõrgkoolides. Nimetatud eesmärgid saavutatakse kõrgkoolide IKT infrastruktuuri ja õppekavasid arendades ning E-ülikooli arendustegevusi ellu viies, pöörates erilist tähelepanu e-õppe võimaluste laiendamisele. Lisaks on prioriteetne IT kolledži arendamine. Programmi aastane eelarve on 34 milj krooni ning kogu programmi rahaline maht on 136 milj krooni, millest riigieelarvelised vahendid moodustavad 96 milj.

Riiklike programmide olemasolu konkreetse valdkonna edendamiseks annab positiivse tõuke ning nendest võivad kujuneda välja uued algatused, nagu tiigriülikooli programmi puhul oli seda e-

Ülikooli loomine. Programmile kavandatud rahastamiskava, tegevuste elluviimise eest vastutaja määratlemine, tegevuskava ning määratletud indikaatorid on programmi edukaks elluviimiseks määrava tähtsusega.

3.1.4 Kokkuvõtte strateegiatest

Kokkuvõttes võib esile tuua, et **otseselt e-õppe arendamise vajalikkusest räägivad vähesed strateegiad**, pigem on mainitud IKT vahendite laialdasemast kasutamist ja infoühiskonna arendamist.. Strateegiad on reeglina üldsõnalised ning räägivad sageli innovatiivsete meetodite rakendamisest, infrastruktuuri olukorra parandamisest. Taoliste üldsõnaliste eesmärkide ja tegevuste puhul ei ole võimalik hinnata mis tegevusi rakendades taoliste eesmärkideni jõutakse, missuguseid innovatiivseid meetodeid silmas peetakse.

Strateegiadokumentidest võib esile tuua järgmised tendentsid.

Strateegiadokumentid, mis hõlmavad mitmeid erinevaid valdkondi ning sätestavad pikemaajalised eesmärgid nagu „Säästev Eesti 21“, „Eesti edu 2014“ **on üldsõnalised** ning ei käsitle valdkondi süvitsi, mistõttu ei leia ka e-õppe arendamine prioriteetse tegevusena otseselt kajastamist.

Infopoliitika põhialused aastateks 2004-2006 hõlmab IKT arendamise perspektiive erinevates valdkondades. Kuna e-õppe areng on tihedalt seotud IKT vahendite arenguga, siis leiab e-õppe arendamine haridusvaldkonnas strateegia tasandil kajastamist veebipõhiste õppevormide kasutuselevõtmisena nii kõrghariduses kui ka kaugõppes ning IKT baasi tugevdamist.

Mitmeid erinevaid valdkondi hõlmavatest arengukavadest on e-õppe arendamist kõrghariduses mainitud kõige enam Riiklikus Arengukava programmitäiendis ning uue programmiperioodi Inimressursi arendamise rakenduskavas, kus e-õppe arendamiseks on toetatavate tegevustena välja toodud e-kursuste väljatöötamine, tugisüsteemide loomine ja koolitustegevused. Positiivne on, et E-õppe arendamise toetamine Inimressursi arendamise rakenduskavas on abikõlbliku tegevusena esile toodud, millega on loodud võimalus EL-i struktuurivahenditest e-õppe rahaline finantseerimine. Kuid kõrgharidusega seotud meetmeid on rakendatud senini avatud taotlusvoorudena, millega ei ole tagatud erinevate tegevuste kaetus projektidega. **Ressursside efektiivsemaks ning sihipärasemaks kasutamiseks on otstarbekas toetuste jagamisel keskenduda programmipõhisele lähenemisele.**

Teadus- ja arendustegevuse strateegias leiab e-õppe arendamine kajastamist kaudselt. E-õpet nähakse kui võimalust teadmiste uuendamisel.

Otseselt hariduse edendamisele suunatud strateegiad pööravad enam tähelepanu e-õppe arendamisele kõrghariduses. **Kõige otsesemad tegevused e-õppe arendamiseks kõrghariduses on sätestatud Kõrgharidusstrateegias** ning haridusstrateegias „Õpi Eesti“. Kuna „Õpi-Eesti“ on kinnitamata, siis on tõenäoline, et nimetatud strateegias püstitatud eesmärkide ja tegevuste täitmist ei järgita sihipäraselt.

Kuigi e-õppe arendamises nähakse võimalusi hariduse juurdepääsuvõimaluste suurendamiseks ning õppeprotsessi paindlikumaks muutmiseks elukestvas õppes, leiab **Elukestva õppe strateegias e-õppe arendamine üksnes põgusat mainimist.**

Strateegiate põhjal võib tervikuna esile tuua järgmised prioriteetsed tegevused e-õppe arendamisel:

Tehnoloogiline baas

- koolide IKT vahendite baasi parandamine;
- e-õppe keskuste loomine;
- tugistruktuurid (tuutorid ja haridustehnoloogid)

Koolitus ja täiendõpe

- õpetajakoolitus;
- e-õppega seotud personali täiendkoolitus;

Uudsed õppevormid ja õppemeetodid

- õppekavade arendus;
- elukestev õpe
- e-kursused;

Seadusandlikud tegurid

- rahvusvahelistumine, ühisõppekavu ning ühisdiplomeid võimaldavate sätete lisamine seadusandlusesse.

Paljudel strateegiadokumentidel puudub konkreetne rahastamiskava tegevuste lõikes, mistõttu on ebaselge, missuguseid prioriteete ning mil määral on kavandatud rahastada. **Rahastamiskava puudumine tegevuste kaupa seab ohtu eesmärkide täitmise ja tegevuste elluviimise.**

Mitmel strateegiadokumendil **puudub tegevuskava või on see olemas, kuid detailsemal tasandil hõlmab vaid üksikuid tegevusi.** Samuti on sageli toodud üldiselt institutsioonide loetelu, kes vastutavad strateegia elluviimise eest, samas **on määratlemata, kes konkreetselt, missuguse tegevuse eest vastutav on.**

Sageli puuduvad indikaatorid (nii mõju- kui ka tulemusnäitajad) või need katavad tegevusi üksnes osaliselt. Strateegiates ei ole välja toodud, missugused on täpsed eesmärgid ning ajalised sihid, mida strateegiaga peaks saavutama. Seetõttu ei ole hiljem võimalik hinnata strateegiate elluviimise efektiivsust.

Mitmes strateegiadokumendis on **rõhutatud vajadust jätkata Tiigriülikooli ning Tiigrihüppe programmiga, samas ei ole välja toodud, mil viisil kavatsetakse seda toetada ning kellel on põhivastutus programmi jätkamise eest.**

3.2 Eesti kõrgkoolide e-õppe strateegiate analüüs

Kõrgkoolide e-õppe strateegiate analüüsimine on üks võimalusi mõistmaks, kuidas kõrgkoolid ise näevad e-õppe arengut ning missuguseid samme kavandavad nad edaspidiseks, et integreerida e-õpet laiemalt. Nii nagu kõigis teistes kõrgkooli tegevusvaldkondades, aitavad selged strateegiad nii tudengitel, õppejõududel kui ka administreerival personalil näha, mis suunalised tegevused on kavandatud, et saavutada püstitatud eesmärgid (Coimbra group, 2002). Ka Bates (1997), Boezerooij (2006) rõhutavad oma uurimustes, et e-õppe integreerimiseks õppeprotsessi ning tehnoloogilise arengu tagamiseks on vajalik kõrgkoolidel läheneda e-õppele strateegiliselt, koostades eraldiseisva e-õppe strateegia või kavandades e-õppe arengut sisaldavad eesmärgid kõrgkooli üldisemasse arengukavasse.

E-õppe arendamisel läbivad kõrgkoolid erinevad arenguetaapid:

- algatuse faas, tegevus toimub peamiselt üksiktegevuste/projektidena;
- elluviimise faas, kus hakkab kujunema strateegiline lähenemine;
- institutsionaliseerumine, kus muudatus muutub protsessi loomulikuks osaks (Boezerooij, 2006).

Valimisse kuulunud kõrgkoolidest on e-õppe strateegia olemas 5 kõrgkoolil. Tabelis 2 on välja toodud, kas kõrgkoolil on olemas e-õppe strateegia ning mis perioodiks see on kehtestatud.

Tabel 2. Kõrgkoolide e-õppe strateegiad

Kool	periood	e-õppe strateegia
Tartu Ülikool	2006-2010	Jah
Eesti Maaülikool	2004-2007	Jah
Tallinna Tehnikaülikool	2006-2010	Jah
Tallinna Ülikool		Ei
IT kolledž		Ei
Audentese Ülikool	2006-2008	Jah
Estonian Business school		Välja töötamisel
Akadeemia Nord	2006-2008	Jah

Seega valimisse kuulunud kõrgkoolidest on pooled alles esimeses faasis, kus e-õppe elluviimine toimub peamiselt üksiktegevustena, ilma et oleks püstitatud pikaajalisi strateegilisi eesmärgid. Pooled kõrgkoolidest on jõudnud elluviimise faasi, kus e-õppe arendamisele lähenetakse strateegiliselt. Collise ja Wende (2002) seisukohtadest lähtuvalt on institutsionaliseerumise faasi jõudmiseks vajalik tagada kogu institutsiooni hõlmav tehnoloogiline infrastruktuur, koolitada välja personal (nii õppejõud kui ka administratiiv- personal), kes oskavad kasutada loodud tehnoloogilisi võimalusi ning kujundada välja strateegia, mis lähtub erinevate sihtgruppide vajadustest. Paljudel kõrgkoolidel on olemas piisav tehnoloogiline infrastruktuur, kuid takistused tulenevalt peamiselt personali suutlikkusest muudatustega kaasa minna ning tegevuste sihipärasemaks planeerimiseks ei kujundata strateegiaid või on nende ülesehitus liiga üldine.

Strateegiate analüüsimise tulemusena selgus, et kõrgkoolide e-õppe strateegiad on ülesehituselt erineva taseme ja põhjalikkusega. Lisas 3 on toodud võrdlusena kõrgkoolide e-õppe strateegiates sisalduvad eesmärgid ja tegevused.

Tervikuna võib kõrgkoolide e-õppe alased prioriteetsed tegevused jagada 4 suuremasse valdkonda (lisa 4):

- Täiendavate sihtrühmade kaasamine, e-õppe kursuste osakaalu suurendamine;
- Siseriiklik ja rahvusvaheline koostöö;
- Õppejõudude ja personali koolitamine;
- Infrastruktuuri parandamine.

Nimetatud valdkondades on tegevusi, mida kõik kõrgkoolid peavad e-õppe arendamise seisukohalt oluliseks, kuid on ka mitmeid olulisi erinevusi.

E-kursuste ja veebipõhise toega kursuste osakaalu suurendamist peavad oluliseks prioriteediks kõik kõrgkoolid. Veebipõhiste magistriõppekavade väljatöötamist on prioriteetse tegevusena välja toonud üksnes TÜ, kes soovib välja töötada 4 inglise keelset magistriõppekava. Inglisekeelsete e-kursuste väljatöötamist on maininud ka EMÜ. Inglisekeelsete kursuste välja töötamine näitab, et nimetatud kõrgkoolid soovivad leida täiendavaid sihtgrupe just rahvusvaheliselt ning edendada sellega ka tudengite ja õppejõudude mobiilsust. Audentes, TTÜ ja Nord kavandavad uute e-õppe kursuste välja töötamist, kuid strateegia tasandil ei ole välja toodud, kas kavandatakse luua üksnes eesti keelseid e-õppe kursusi või lisaks ka võõrkeelseid.

Siseriiklikku koostööd väärtustavad kõik kõrgkoolid. Nii TÜ, Nord kui ka Audentes peavad oluliseks osalemist Eesti e-Ülikooli projektides ja tegevustes. Kõrgkoolid näevad vajadust töötada välja koostöövõrgustikud, ühtsed e-õppe põhimõtted, nii kursuste kui ka tuutorite ühtsed andmebaasid. TÜ kui ka TTÜ on välja toonud üliõpilaste siseriikliku mobiilsuse soodustamise ning TTÜ hinnangul on selleks vajalik välja töötada kõrgkoolide vahelised kokkulepped üliõpilasvahetuse, kursuste maksumuse ja nende arvestamise osas.

Rahvusvahelisele koostööle on strateegiates tähelepanu pööranud kõik kõrgkoolid. Audentes, Nord, TTÜ ja TÜ on sätestanud prioriteetse tegevusena suurendada läbi e-õppe tudengite rahvusvahelist mobiilsust. Samuti soovivad kõrgkoolid osaleda rahvusvahelistes koostööprojektides ning vahetada e-õppe alaseid parimaid praktikaid.

Kõik kõrgkoolid näevad e-õppe arendamises võimalust parandada juurdepääsu võimalusi täiendõppele. E-kursuste osakaalu suurendamine peaks muutma täiendõppe paindlikumaks ning suurendama seeläbi elukestvas õppes osalejate arvu.

Kõrgkoolid peavad oluliseks väärtustada innovatiivseid õpetamis- ja õppimismeetodeid ning nende laialdasemat kasutuselevõttu. Selleks on vajalik ellu viia laialdasemat teavitustegevust e-õppe võimaluste kohta kui ka sihipärast õppejõudude ja tugipersonali koolitust ning nõustamis- ja tugisüsteemide välja arendamist. E-õppe kursuste väljatöötamisele on positiivse tõuke andnud haridustehnoloogide värbamine, kes aitavad õppejõududel tehnilisest küljest kursusi välja töötada. Samas haridustehnoloogide arvu suurendamise vajaduse on välja toonud üksnes Tartu Ülikool. Tartu Ülikool ja EMÜ peavad oluliseks täiendavalt tuutorite süsteemi käivitamist. EMÜ näeb võimalusena kasutada magistrantide ja doktorantide abi, arvestades tuutorina tegutsemise läbitavate ainepunktidena. TÜ peab oluliseks välja töötada koostöömudel tuutorite, õppejõudude, haridustehnoloogi ja programmijuhtide vahel. Lisaks on uue innovatiivse prioriteetse tegevusena toodud esile soov välja töötada haridustehnoloogide õppekava koostöös teiste Eesti kõrgkoolidega.

Infrastruktuuri parandamise vajaduse on strateegia tasandil välja toonud TÜ ja TTÜ. Olulised tegevused on traadita interneti levialade suurendamine, e-kursuste välja töötamiseks ja läbi viimiseks kõrgkoolide tehnilise baasi parandamine ning tugisüsteemide (sh õppeinfosüsteem) täiustamine. TÜ on toonud vajadusena välja parandada ja laiendada raamatukogu võimalusi e-õppe arendamisel.

Koolisiseste reguleerivate aktide osas näeb ainult TTÜ vajadust täiustada õppekorralduslikke regulatsioone tagamaks õppetöö paindlikkust.

TTÜ ja TÜ pööravad oma e-õppe strateegiates tähelepanu vajadusele täiustada kvaliteedi tagamise süsteemi ning ühtsete standardite välja töötamist.

Tervikuna on positiivne, et kõrgkoolid peavad e-õppe arendamist oluliseks prioriteediks ning seda on teadvustatud kõrgkooli erinevatel tasanditel. Strateegiaid analüüsid võib aga tervikuna välja tuua järgmised puudused:

- Sageli puudub strateegial konkreetne tegevuskava või indikaatorid;
- Indikaatorid on määratletud, kuid need hõlmavad tegevusi osaliselt;
- Puudub rahastamiskava;
- Mõningatel juhtudel sätestatud tegevused, kuid ei ole toodud vastutajaid.

Valdkondade osas, mida peavad kõik kõrgkoolid prioriteetseks on lihtsam teha koostööd ning leida ühisosa. Tegevuste osas, millele üksnes osad kõrgkoolid tähelepanu pööravad, võiksid analüüsida kõrgkoolid, kas nimetatud tegevus võib e-õppe arengu seisukohalt olla olulise tähtsusega ka nende kõrgkooli jaoks. Nimetatud kriteeriumide osaline täitmine võib seada ohtu strateegias püstitatud eesmärkide saavutamise.

Rahvusvaheliste uurimuste põhjal on ilmnenu, et e-õppe strateegia olemasolu mõjub soodustavalt kõrgkooli e-õppe arengule. E-õppe strateegia olemasolu näitab, et kõrgkooli erinevad osapooled peavad oluliseks uusi innovatiivseid lähenemisi ning uute õppemeetodite rakendamist. Samuti on e-õppe strateegia olemasolul tõenäolisem kõrgkooli juhtkonna toetus e-õppe arendamisele. Seega kõrgkoolid, kellel e-õppe strateegia puudub, peaksid arenguperspektiive silmas pidades kaaluma strateegia välja töötamist või pöörama tähelepanu, et kõrgkooli üldistes arengukavades nimetatud aspektidele tähelepanu pööratakse.

3.3 Kõrgkoolide strateegiate analüüs võrdluses riiklike strateegiatega

Analüüsi käigus koondati riiklikes strateegiates toodud prioriteetsed tegevused ning analüüsiti neid kõrgkooli e-õppe strateegias toodud prioriteetidega (vt lisa 5). Analüüsi käigus leiti kõrgkooli ja riiklikes strateegiates kattuvad ühisosad, kuid tuvastati ka mitmeid aspekte, mis on riiklikes strateegiates sätestatud prioriteetse tegevusena, kuid kõrgkoolid seda e-õppe strateegia tasandil prioriteedina ei käsitle.

Riiklike strateegiate tasandil on sätestatud prioriteedina ühisõppekavade väljatöötamine. Kõrgkoolide e-õppe strateegiaid analüüsid ilmnis, et kuigi koolid soovivad suurendada e-õppe osakaalu ja välja töötada uusi õppekavu, siis ei ole prioriteetsena kavandatud ühisõppekavade loomist. Seadusandluse analüüsi tulemusena selgus, et praegune kõrgharidus valdkonda reguleeriv seadusandlus ei määratle ära ühisõppekavade loomiseks õiguslikku raamistikku. See võib olla üks olulisi põhjuseid, miks kõrgkoolid ei ole seadnud prioriteediks ühisõppekavade välja töötamist. Samuti võib takistuseks olla kõrgkoolide vaheline konkurents ning siseriiklikult ebaselgus vastastikusel ainepunktide tunnustamises ning maksumuse hüvitamises. **Kuna ükski kõrgkool strateegia tasandil ühisõppekavade loomist prioriteedina ei sätesta**, siis on see üks tegureid, mis takistab riiklikul tasandil nimetatud eesmärki saavutamast. Ühisõppekavade väljatöötamiseks on vajalik esmalt muuta vastavaid regulatsioone ning seejärel motiveerida kõrgkooli ühisõppekavu looma.

Teine valdkond, millele riiklikes strateegiates tähelepanu pööratakse on **infrastruktuuri parandamine**. Eelkõige soovitakse suurendada just internetiühenduste osakaalu ning parandada, olemasolevat infrastruktuuri (arvutiklassid, õppejõudude töökohad jms) või täiendavalt juurde luua

arvutikohti. Analüüsi tulemusena ilmnes samas, et **infrastruktuuri parandamist peab oluliseks eelkõige TÜ ja TTÜ**, teiste kõrgkoolide e-õppe strateegiates seda prioriteedina polnud sätestatud. Seega riiklikul tasandil initsiatiiv on igati tervitatav, kuid siinkohal on vajalik täiendavalt analüüsida, miks infrastruktuuri parandamist ei ole kõrgkoolid sätestanud ühe prioriteetse tegevusena. Üheks võimalikuks põhjuseks võib olla strateegiates keskendumine eelkõige õppeprotsessile jättes tahaplaanile infrastruktuuri parandamise prioriteedi.

Kolmas prioriteetne tegevus **riiklikes strateegiates on e-õppe keskuste loomine**. Nimetatud tegevus ei kajastunud üheski kõrgkooli e-õppe strateegias. E-õppe keskuste loomisel on aga kõrgkoolid tegelikkuses kaasa löönud projektipõhiselt ning e-õppe keskused on Eesti kõrgkoolide kolledžite juurde loodud, see võib olla ka üks põhjuseid, miks seda praegustes strateegiates prioriteetsena sätestatud pole.

Riiklikes strateegiates on kajastamata mitmed olulised aspektid, millele kõrgkoolid e-õppe arendamisel tähelepanu pööravad.

Kõrgkoolid peavad oluliseks ühtse kvaliteedisüsteemi ning standardite väljatöötamist. Nimetatud aspekt ei ole riiklike strateegiate tasandil leidnud kajastamist.

Kõik kõrgkoolid väärtustavad kõrgelt siseriiklikku koostööd ning peavad oluliseks parimate praktikate vahetamist ja võrgustike loomist. Samas **riiklike strateegiate tasandil koostöö edendamist eraldi prioriteetse tegevusena ei nähta**, välja on toodud üksnes vajadust jätkata Tiigriülikooli programmiga. **Kõrgkoolid näevad olulist rolli ka osalemises e-Ülikooli konsortsiumis**. Kuna kõik kõrgkoolid nimetatud tegevust peavad prioriteetseks oleks see vajalik ka riiklike strateegiate tasandil välja tuua.

Eelnevast analüüsist selgus, et valdaval osal **strategiadokumentides puudub konkreetne rahastamiskava, mistõttu on strateegiates sisalduvate prioriteetide ja tegevuste elluviimine raskendatud**.

3.4 Kõrgharidust reguleerivate õigusaktide analüüs

Eestis reguleerivad kõrgkoolide tegevust Haridusseadus, Ülikooliseadus, Erakooliseadus ning Kõrgharidusstandard. Seadusandlusega on sätestatud üldise raamistiku kõrghariduse pakkumiseks, seetõttu on vajalik analüüsida, kas ja mil määral kõrgharidusvaldkonda reguleeriv seadusandlus takistab või soodustab e-õppe arengut. Seadusandlusest tulenevad vastuolud või mingite aspektide reguleerimata jätmine võivad olulisel määral takistada e-õppe arendamist kõrghariduses.

Haridusseaduses määratletakse üldiselt ära hariduse eesmärkidena inimeste õppimisvõimaluste loomise, eesti kultuuri ja rahvuse säilimiseks ning võrdsete võimaluste tagamise ja juurdepääsu haridussüsteemile. Samuti määratletakse Haridusseadusega ära haridustasemed.

Ülikooliseaduse ülesanne on sätestada ülikooli asutamise, ühinemise, jagunemise ja tegevuse lõpetamise kord, tegutsemise alused, autonoomia piirid, juhtimise põhimõtted, kõrghariduse omandamise vormid ja tingimused, ülikooli varade õiguslik seisund, finantseerimise kord, õppejõudude ja üliõpilaste põhiõigused ja -kohustused ning riiklik järelevalve ülikooli tegevuse üle. Ülikooliseaduses on sätestatud kõrghariduses kasutatavad mõisted ning määratletud ainepunktide maht. Nimetatud seadus kohaldub avalik-õiguslikele kõrgkoolidele: Tartu Ülikoolile, Tallinna Tehnikaülikoolile, Tallinna Ülikoolile, Eesti Maaülikoolile, Eesti Kunstiakadeemiale ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiale tegevust. Tartu Ülikooli tegevuse erisused teiste ülikoolidega

võrreldes sätestab lisaks Tartu Ülikooli seadus. Seadusega on sätestatud ka avalik-õiguslike kõrgkoolide akrediteerimise ning rahastamise alused.

Erakõrgkoolide tegevust reguleerib **Erakooliseadus**. Erakooliseadus kehtestab erinõuded iga taseme erakoolidele, –lasteaedadele ja –kõrgkoolidele. Asjus, mida see seadus ei käsitle, tuleb juhinduda vastava haridustaseme kooli üldseadusest. Seadusega on määratletud tingimused, erakooli asutamisele, juhtimisele, õppetöö korraldusele, akrediteerimisele, riiklikule koolitustellimusele, järelevalvele ning tegevuse lõpetamisele.

Kõrghariduse üldnõuded, raamistik kõrghariduse omandamist võimaldavate õppeasutuste koolituslubade väljaandmisele ning nende õppekavade akrediteerimisele on sätestatud **Kõrgharidusstandardis**. Kõrgharidusstandard kohaldub nii avalik-õiguslikele kui ka eraõiguslikele kõrgkoolidele.

E-õpet on rõhutatud kui uudset võimalust, kuid see ei ole kaasa toonud muudatusi kõrgharidust reguleerivas seadusandluses. Mitte ükski nimetatud õigusaktidest ei sätesta erisusi e-õppele. E-õpet käsitletakse seadusandluse kontekstis kui ühte osa õppeprotsessist, millele kehtivad sarnased tingimused ning nõuded, mis auditoorsele õppele. Samuti ei ole sätestatud piiranguid hariduse omandamise viisidele (kas auditoorselt või e-õppe teel). Samuti ei eristata kõrgkoolide poolt omistatavatel diplomitel ega ka õppeinfosüsteemides, mil viisil kraad või õppeained on omandatud.

Samas on strateegilistes dokumentides rõhutatud prioriteetsena ühisõppekavade väljatöötamist nii siseriiklikult kui ka rahvusvaheliselt. Paraku on **seadusandluse tasandil jätkuvalt reguleerimata ühisõppekavade loomise tingimused ja kord**, mis on üheks oluliseks takistuseks antud eesmärgi saavutamisel. Ühisõppekavade väljatöötamisel nähakse võimalusi just läbi e-õppe arengu, mis soodustaks nii kõrgkoolide vahelist koostööd kui ka tudengite ja õppejõudude virtuaalset mobiilsust. **Kui seadusandluse tasandil ei ole loodud võimalusi ühisdiplomite väljaandmiseks, ei ole kõrgkoolidel võimalik ka ühisõppekavu välja töötada.** Praeguseks hetkeks on kõrgkoolid teinud üksikute õppeainete ning õppekavade arendamise osas koostööd, kuid praktikas on üks kõrgkool õppekava või õppeaine omanik ning teised on partneriteks.

4. Uurimus e-õpet soodustavatest ja takistavatest teguritest Eesti kõrgkoolides

4.1 Uurimismetoodika

Strateegiatega ning dokumentide analüüsist lähtuvalt viidi läbi REDEL projekti partnerülikoolide seas kvalitatiivne uuring. Selleks, et välja selgitada missugused kõrgkoolide välised (sh strateegiad ja õigusaktid) ning missugused ülikooli sisesed tegurid soodustavad või takistavad e-õppe arengut viidi läbi intervjuud kõrgkoolide töötajatega. Lähtuvalt dokumentide analüüsist püstitati põhiuuringuks järgmised hüpoteesid:

- Peamiste takistustena e-õppe arengul näevad kõrgkoolid pigem töömahust tulenevaid ning materiaalseid, kui seadusandlikke tegureid.
- E-õppe raames ühisõppekavade loomine on takistatud seadusandluses vajalike sätete puudumisest ning kõrgkoolide vahelisest konkurentsist.
- E-õppe arengus on määrava tähtsusega e-Ülikooli tegevus.

Põhiuuringu läbiviimisele eelnes pilootuuring, mille eesmärgiks oli testida intervjuude läbiviimiseks välja töötatud raamistikku. Pilootuuringu läbiviimisel kasutati poolstruktureeritud intervjuud (lisa 6). Pilootuuring viidi läbi EBS-s ja TLÜ-s. Pilootuuringusse valiti kaks kõrgkooli: avalik – õiguslik kõrgkool, milleks oli Tallinna Ülikool (edaspidi TLÜ) ning era-õiguslik kõrgkool, milleks valiti Estonian Business School (edaspidi EBS). Pilootuuringu intervjuud viidi EBS-s läbi nov-dets 2005. a ning TLÜ-s jaan-märts 2006. EBS-s intervjuueeriti kokku 5 töötajat ning TLÜ-s kolme töötajat. TLÜ-s keeldus üks respondentidest vastamast, kuna ei omanud tööalaseid kogemusi e-õppega seoses.

Põhiuuringusse kaasati lisaks pilootuuringus osalenud kõrgkoolidele (EBS ja TLÜ) teised REDEL projekti partnerülikoolid, kelleks on Tartu Ülikool (edaspidi TÜ), Tallinna Tehnikaülikool (edaspidi TTÜ); Eesti Maaülikool (edaspidi EMÜ), Eesti Infotehnoloogia Kolledž (edaspidi IT kolledž), Akadeemia Nord (edaspidi Nord), Rahvusvaheline Audentese Ülikool (edaspidi Audentes). Põhiuuringu intervjuud toimusid juuli 2006 - jaanuar 2007.

Intervjuueeritavate tööalasest profiilist ning kogemustest tulenevalt kohandati pilootuuringu intervjuu raamistikku ametikohast tulenevatele ülesannetele sobivalt nende soovitava esitamise järjekorda (lisa 7). Küsimused klassifitseeriti nende olulisuse ning tasandite kaupa. Põhiuuringust jäeti välja küsimused, mis ei andnud pilootuuringu tulemuste põhjal uurimuse eesmärkidest lähtuvalt lisandväärtust.

Intervjuu kestvuseks oli keskmiselt 45 minutit ning intervjuueerija lähtus eelnevalt koostatud küsimuste raamistikust. Vastajad olid eelnevalt kursis intervjuu teemavaldkonnaga, mitte aga konkreetsete küsimustega. Intervjuu kava varieerus, järgnevate küsimuste esitamisel lähtuti nii respondendi poolt antud vastustest kui ka tema ametikoha iseärasustest antud institutsioonis. Intervjuude puhul lisandusid sageli täpsustavad küsimused ning teemade edasiarendused. Intervjuueeritavate vastused kodeeriti küsimuste lõikes.

4.2 Uurimuse respondendid

Intervjuueeritavate valimisel lähtuti põhimõttest, et esindatud on kõrgkooli erineva tasandi töötajad, kes omavad kokkupuudet e-õppega. Pilootuuringu analüüsist tulenevalt jäeti põhiuuringu

intervjueeritavate seast välja välissuhete talituse töötajad, sest antud ametikohal töötavad isikud ei oma tööalaseid kontakte e-õppega seoses.

Intervjuu valimisse kuuluvad isikud tegelevad oma igapäevases töös erinevate valdkondadega, mistõttu võib intervjueeritavad jagada kahte gruppi:

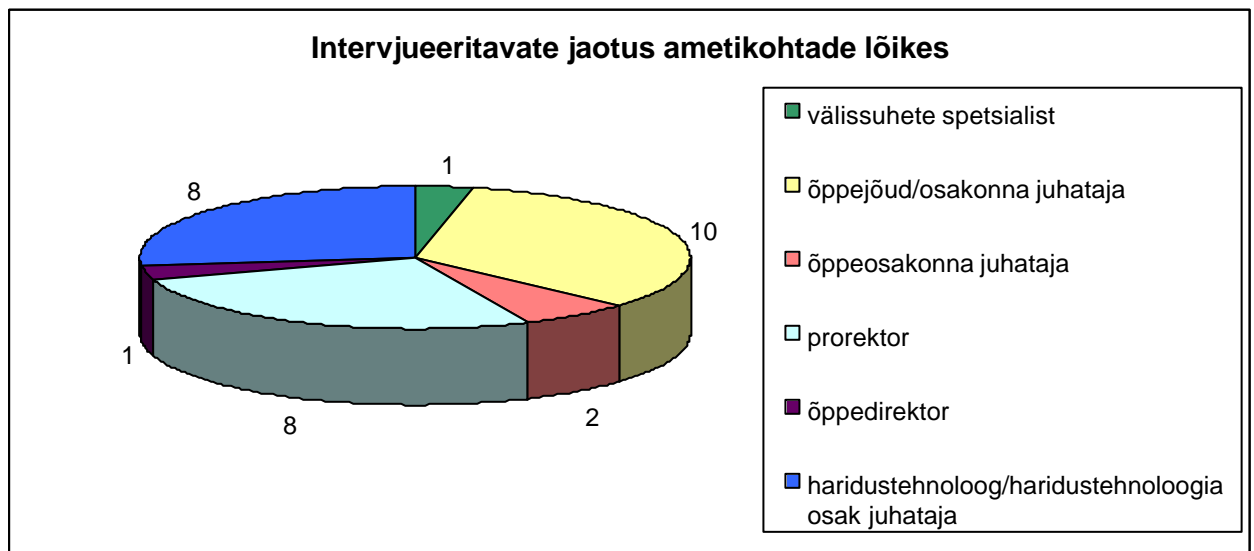
- 1) administreerimisega tegelevad töötajad (õppeprorektor ja haridustehnoloog), osaliselt ka osakonnajuhataja;
- 2) sisulise õppetööga tegelevad isikud (osakonna juhataja või õppejõud). Põhiuuringu raames viidi võimalusel läbi intervjuud järgmistel ametikohtadel töötavate isikutega.

- haridustehnoloog;
- prorektor;
- osakonnajuhataja või õppejõud;
- lisaks soovitavalt intervjuu õppeosakonna juhatajaga.

Kuna intervjuu raamistik baseerus pilootuuringule, siis pilootuuringu raames osalenud kõrgkoolide intervjueeritavatega enam täiendavaid intervjuusid põhiuuringu raames läbi ei viidud. Intervjuude analüüsimisel on aluseks võetud kõikide respondentide vastused.

Kokku osales piloot- ja põhiuuringus 30 intervjueeritavat. Jaotus ametikohtade lõikes on toodud Joonisel 5. Intervjuust keeldus kokku 3 intervjueeritavat, kellest 1 vastas küsimustele kirjalikus vormis. Kõik intervjueeritavad (v.a välissuhete talituse töötaja) olid oma igapäevases töös e-õppega kokku puutunud, kas administreerimise kaudu või siis ise e-õppe kursusi välja töötades ja/või neid läbi viies.

Respondentide jaotus ametikohtade lõikes on järgmine:

Joonis 5. Intervjueeritavate jaotus ametikohtade lõikes

4.3 Uurimuse tulemused ja järeldused

Intervjuude eesmärgiks ei olnud välja selgitada e-õppe definitsiooni, kuid vestluste käigus ilmnis, et erinevad intervjueeritavad käsitlevad e-õpet väga erinevalt. Reeglina määratlevad intervjueeritavad e-õpet kui kombineeritud õpet, kus osa õppetööst või 100 % õppetööst toimub veebipõhiselt. Samuti toodi esile, et e-õppe defineerimine ei ole põhjendatud läbi protsentuaalsete osakaalude määraltamise auditoorse ning veebipõhise õppetöö vahel. Üks õppejõududest tõi esile, et *e-õppe eesmärgiks on panna inimesi suhtlema sellise intensiivsusega, mida auditoorne õpe ei võimalda ning viia kokku inimesi üle riigipiiride*. Toodi esile, et 25 % 75 % osakaaludena määratud e-õppe definitsioon piiratud. Intervjueeritavate hinnangul on *e-õppe eesmärgiks anda eelkõige lisaväärtust auditoorsele õppetööle ja pakkuda sisu iseseisvale tööle. Probleemiks ei ole mitte see, et kõrgkoolides on liiga palju auditoorset õppetööd, vaid oluline on sisustada kogu ainepunktide ulatuses iseseisev töö*.

E-õppe areng kõrgkoolis

Intervjueeritavate vastustest ilmnis, et respondendid on hästi kursis e-õppe ajaloolise arenguga nende kõrgkoolis ning 2-3 a varieeruvusega teatakse, millal nende koolis e-õppe alased arengud alguse said.

Intervjuude käigus püüti välja selgitada peamised tegurid, mille tõttu said alguse e-õppe arengud intervjueeritava hinnangul nende kõrgkoolis. Intervjueeritavate vastused varieerusid, kuid joonistusid välja peamised tegurid, mis on kõige enam e-õppe arengule mõju avaldanud. Intervjueeritavatest **33 % leiavad, et aktiivsem e-õppe areng on toimunud nende kõrgkooli puhul tänu liitumisele e-Ülikooli konsortsiumiga** ning kõrgkooli osalemisega e-Ülikooli tegevustes ja algatustes. Näiteks üks intervjueeritavatest tõi välja järgmist: *“E-õppe arenguks andis tõuke ülikoolide vahelise lepingu sõlmimine ja märksõna, e-stiilis õppimine, mis hakkas levima ülikoolide vahelistes aruteludes.”*

Samuti näeb **30 % intervjueeritavatest e-õppe leviku põhjusena kõrgkoolis laiemaid IKT arenguid**, nende sulandumist õppeprotsessi ning **vajadust muuta õppeprotsessi paindlikumaks**. Üks intervjueeritud õppejõududest tõi peamise e-õppe arengu põhjusena välja võimaluse tudengitele paindlikult õppematerjale jagada. *Mingist hetkest alates tudengid harjuvad paindlikkusega ning selle tulemusena õppejõude nõ kaudselt sunnitakse üha enam e-õpet kasutusele võtma*. Paindlikkuse all tõi üks intervjueeritud prorektoritest esile, et *e-õppe areng nende kõrgkoolis on toimunud tänu üldistele tendentsidele kõrghariduses ja mitte ainult kõrghariduses vaid ühiskonnas üldse. Järjest rohkem inimesi töötab arvutiga ja on huvitatud sellest, et saaks nii töötada kui ka õppida üks-kõik kus viibides, näiteks kodus. Selliseid inimesi on järjest rohkem ja kõrgkoolid peavad selle järgi oma tegevust paratamatult korraldama*.

Kolmanda suurema tegurina (**23 % vastanutest**) **nähakse kõrghariduse internatsionaliseerumist ja globaliseerumist ning nõ tudengite hulkurlust**, kus üliõpilane ei ole piiratud ajas ja ruumis ühe kõrgkooliga. Samuti pööratakse EL-s üha enam tähelepanu tudengite mobiilsusele ning võimalusele erinevates kõrgkoolides omandatud ainepunkte üle kanda. Üks intervjueeritavatest rääkis, et *nende kõrgkooli üheks eesmärgiks on olnud innovaatilise mõtlemise, rahvusvahelistumise, võrgus olemise, võrgu punumise, selles eksisteerimise ja toimimise viljelemine - millest tulenevalt e-õpe on olulisel kohal*.

Lisaks tõid intervjueeritavad esile veel, et *e-õppe areng hakkas jõudsamalt toimuma, sest kõrgkooli olid tekkinud entusiastid, kes koostasid ning viisid ellu esimesi e-kursusi ning*

propageerisid neid ka teistel. Samuti on positiivse tõuke andnud haridustehnoloogide töövõtmise, e-õppe keskkonna Web-CT kasutuselevõtmine, paremad juurdepääsuvõimalused internetile ning kaudset mõju on avaldanud ka Eesti kui e-riigi areng.

Teadlikkus kõrgkooli e-õppe strateegiast

Nagu eelnevast kirjanduse analüüsist ilmnas on kõrgkoolides e-õppe arengu märkimisväärseks soodustajaks e-õppe strateegia olemasolu ning selle järgimine. Seetõttu uuriti, kas intervjueritavad on teadlikud nende koolis kehtivast e-õppe strateegiast, selle koostamise ning kinnitamise protsessist.

Selleks, et strateegiat järgitaks on oluline, et strateegia koostamisse oleks kaasatud erinevad osapooled. **Intervjueritavad olid reeglina teadlikud, kas nende koolis on olemas kehtiv e-õppe strateegia või mitte.** Erandiks oli siinkohal üksnes EMÜ, kus respondentide vastused e-õppe strateegia olemasolu kohta varieerusid. **Kõrgkoolid, kellel e-õppe strateegiat olemas ei ole, peavad oluliseks vastava strateegia väljatöötamist ning selle kooskõla kõrgkooli üldise arengukavaga.**

Kõrgkoolides, kus eksisteerib e-õppe arengukava on selle väljatöötamine toimunud erinevate osakondade ning osapoolte koostöös, kusjuures kõigis kõrgkoolides on olnud **oluline roll e-õppe arengukava väljatöötamisel haridustehnoloogidel.** Kõrgkoolide lõikes oli **teadlikkus e-õppe arengukava koostamise protsessist varieeruv.** Intervjuudest ilmnas, et osad kõrgkoolid olid enam panustanud konsulteerimise protsessi kui teised. TÜ puhul ei olnud 4 vastajast 2 kursis, kuidas e-õppe strateegia väljatöötamine on toimunud ning 2 vastaja hinnangul toimus arengukava väljatöötamine erinevate osakondade koostöös kusjuures kandev roll oli ka haridustehnoloogidel. EMÜ 5 intervjueritavast ei olnud kursis 1 intervjueritav, kuidas arengukava väljatöötamine toimus, 3 intervjueritava hinnangul koostati see põhiosas haridustehnoloogi poolt ning konsulteeriti ja parandati vastavalt erinevate osakondade ettepanekutele. TTÜs, Audentes ja Nordis toimus intervjueritavate hinnangul samuti e-õppe arengukava koostamine haridustehnoloogi initsiatiivil koostöös teiste osakondadega.

Kõrgkoolid, kus e-õppe arengukava oli olemas, olid intervjueritavad teadlikud, et tegemist on kõrgkooli arengukavaga, mis on kinnitatud ülikooli nõukogu poolt.

E-õppe strateegia järgimise osas läksid intervjueritavate arvamused lahku. Ühe kõrgkooli intervjueritavate vastused reeglina varieerusid. Kõrgkoolide intervjueritavate lõikes **ei esinenud mitte ühtegi kõrgkooli, kus kõik sama kooli erineva tasandi intervjueritavad oleksid toonud esile, et nende kõrgkoolis järgitakse täielikult või osaliselt e-õppe strateegiat.** Reeglina õppejõudude tasandil leiti, et tegemist on dokumendiga, mis on koostatud, kuid mille täitmist reaalselt ei järgita. Pigem nähti administratsiooni tasandil e-õppe strateegias väärtust eesmärkide määratlemisel ning kokkulepete sõlmimisel. Administratsioon käsitles strateegiat kui vajalikku juhtimisinstrumenti, mis aitab e-õppe arengule kaasa. Näiteks tõi ühe kõrgkooli õppejõud esile, et *strateegiat on vaja siis, kui kirjutada projekte ning on vaja viidata, et on olemas strateegia. Strateegia on pigem juhtimisinstrument ning õppejõudu ei peaks huvitama, et on olemas strateegia, pigem on see vajalik administratsiooni jaoks.* Teisalt sama kõrgkooli teine intervjueritav, kes töötab administratsiooni tasandil rääkis, et *nende kõrgkoolis e-õppe strateegiat järgitakse, näiteks vastavalt strateegiale on moodustatud haridustehnoloogia talitus, kes peaks e-õpet koordineerima ning on alustatud motivatsiooni süsteemi loomisega õppejõududele.*

Kõige enam olid TÜ intervjueritavad päri, et e-õppe strateegia nende kõrgkoolis järgitakse, kas täielikult või osaliselt ning üks intervjueritavatest tõi esile, et järgitakse vähesel määral. Üks õppejõududest rääkis, et *e-õppe strateegia on toimiv dokument, mida jälgitakse ning strateegias ei sisaldu midagi sellist, mis ei oleks õppetöö loomulik areng*. TTÜ intervjueritavatest 2 intervjueritavat, kes töötasid administratsiooni tasandil leidsid, et nende kõrgkoolis järgitakse e-õppe strateegiat, 2 intervjueritavat tõi esile, järgitakse vähesel määral. Audentese intervjueritavatest kaks andsid hinnangu, et järgitakse osaliselt ning ühe respondendi hinnangul vähesel määral. Nordi 3 intervjueritavast 2 hinnangul osaliselt ning üks intervjueritavatest ei olnud teadlik, mil määral strateegiat järgitakse. EMÜ intervjueritavad leidsid, et nende koolis järgitakse e-õppe strateegiat vähesel määral.

Kõrgkoolide erinevate tasandite töötajad näevad e-õppe strateegia olemasolu peamise lisandväärtusena, et kõrgkooli erinevad tasandid on läbi mõelnud eesmärgid, mis suunas e-õpet arendatakse ning eesmärkidest lähtuvalt on kavandatud tegevused. Samuti toodi välja, et e-õppe strateegia olemasolu aitab väärtustada e-õppe olulisust kõrgkooli siseselt, mistõttu on erinevaid uuendusi ning vajalikkust lihtsam põhjendada ning ellu viia. Lisaks tähendab see, et need aspektid arutatakse kõrgkoolis laiemalt läbi. Igal strateegial peab olema juures ka konkreetne tegevuskava ning konkreetne rahastamiskava. Üks intervjueritavatest toob välja probleemina, *et sageli lepatakse kokku strateegia, aga sellel ei ole juures ei konkreetset tegevuskava ega ka rahastuskava, mis võib saada takistuseks strateegia ellu viimisele*.

Kõrgkoolide sisesed takistavad tegurid e-õppe arendamisel

Uuringu raames küsiti intervjueritavatelt nii kõrgkoolide sisesid kui ka väliseid takistavaid tegureid e-õppe arenguks. Peamised kõrgkoolide sisesed **takistused e-õppe arendamise puhul võib jagada majanduslikeks ja inimressursist tulenevateks takistusteks**.

Inimressursist tulenev peamine takistav tegur on **puuduv ajaressurss**. Intervjueritavad rääkisid intervjuude käigus, et *kõrgkoolide õppejõudude töökoormus on aastatega suurenenud, mistõttu ei ole piisavalt ajalist ressursi arendustöösse panustamiseks*. 57 % (17 intervjueritavat) tõi välja peamise kõrgkoolide sisesed takistava tegurina e-õppe kursuse väljatöötamise ja läbiviimise ajamahukust, kusjuures ajamahukuse faktorit nimetavad lisaks õppejõududele kõigi erineva tasandi kõrgkoolide töötajad. Samuti on antud probleem ühine nii avalikõiguslike kui ka eraõiguslike kõrgkoolide jaoks. Üks intervjueritud haridustehnoloogidest rääkis, et *õppejõududega vestlustest on selgunud, et põhiliseks probleemiks ajapuudus, sest e-õpe võtab rohkem aega kui auditoorne õpe ning seetõttu nad lihtsalt ei jõua e-kursusi välja töötada*. Üks õppejõududest tõi esile, et *töömaht veebipõhise e-kursuse ettevalmistamisel ja läbiviimisel on palju suurem kui auditoorse õppe korral. Palju aega võtab e-õppe keskkonna reeglite õppimine, e-kursuste disainimine ja e-õppe keskkonda sobivate õppematerjalide koostamine*.

30 % respondentidest tõi esile kõrgkoolides töötava personali puudulikke oskusi IKT ning e-õppe keskkondade kasutamise osas. Intervjueritavad tõi esile, et õppejõud ei ole sageli teadlikud kõigist võimalustest, mida erinevad e-õppe keskkonnad pakuvad. Näiteks üks intervjueritavatest rääkis, et *sageli olukorras, kus õppejõul on juba välja töötatud auditoorne kursus on sama aine e-õppe vormis õpetamine ja välja töötamine suur töö ning paljud ei ole valmis nii palju aega kulutama selleks*. Mainiti ka ealisi iseärasusi, *vaadates õppejõudude vanust, siis paljud ei tule uuendustega kaasa. Sest e-õppe puhul eeldab see uute tehnoloogiate ja meetodikate kasutuselevõttu ning seetõttu nad ei lase seda nii lihtsalt oma lühivõtte ja läbi aastate harjutatud protsessi lisada*.

E-õppe kursuste väljatöötamise ja läbiviimisega on seotud kõrgkoolide personali seas palju eelarvamusi, seda tõid takistava tegurina esile 27 % intervjueeritavatest. Antud probleemi mainisid kõige enam TTÜ ja EMÜ intervjueeritavad. Toodi esile, *et sageli peetakse oluliseks vahetut kontakti õppejõu ja õpilase vahel.* Üks osakonna juhatajatest rääkis, *et takistuseks on sageli inimesed ise, kes on konservatiivsed. Mõned õppejõud kardavad, et kui nad ei tee täpselt auditoorseid tunde, siis keegi läheb nende töötasu kallale. Teiseks on paljud näinud, millise koormuse paneb inimestele arendustöö.* Üks intervjueeritav rääkis, *et see on nagu investeering: sa paned alguses sinna oma vaeva palju sisse ja see toob hiljem tagasi, aga enamik inimesed ei ole investeerijad.* Üks õppejõududest tõi esile, *et paljud ei usu, et inimesed lähevad koju ja õpivad ilma, et õppejõud oleks juures oleks. Palju on hirmu, et äkki petetakse ning kas tulemusi saab usaldada. Äkki siis õppejõud ei tee korralikult tööd kui ta tegeleb e-õppega.* Eelarvamuste ning vähese teadlikkusega on seotud ka autoriõigusega seotud küsimused, mida näeb takistusena 13 % intervjueeritavatest, intervjueeritav tõi esile, *et üks hirmude näide on autoriõiguste küsimus. Mõned õppejõud arvavad et nende autorlus võidakse kuritarvitada, sest tema tehtud materjale võib kasutada ükskõik kes. Samas on olemas ka teisi, kes tunnevad selle üle ainult rõõmu, et mida rohkem kasutajaid, seda parem.*

Eeltoodud inimressursist tulenevad põhjused ning töö tasustamisega seotud tegurid on seotud omakorda õppejõudude motivatsioonipuudusega e-õppe kursusi välja töötada ning neid läbi viia. **Intervjueeritavatest tõid 23 % esile takistava tegurina motivatsiooni puudust.** Mitmed intervjueeritavad vastasid, *et takistuseks on õppejõudude aktiivsus.* Üks õppeprorektoritest tõi esile, *et takistuseks on motivatsiooni puudus, sest õppetöös saab hetkel veel õppejõud ka ilma e-õppeta hakkama. Õppetöö toimub, kuid aktiivselt e-õppe võimalusi ei kasutata. Hoolimata sellest, et kõrgkool on premeerinud e-õppe kursuste väljatöötamist ning samuti on olnud e-Ülikooli kaudu toetussummasid, on siiski väga raske fanaatikute ringi laiendada.*

Lisaks ootavad kõrgkoolide töötajad juhtkonnalt toetavamalt suhtumist e-õppesse (10 % intervjueeritavatest). Toodi esile, *et kui juhtkond väärtustab enam e-õpet, siis oleks tõenäoliselt ka e-kursuste viljelejaid kõrgkoolis suuremas osakaalus. Kuni tegemist on nõ õppejõu erahuviga ei pruugi õppejõud olla motiveeritud ekursusi välja töötama.* Üks intervjueeritavatest rääkis, *et probleemiks on teaduskondade juhtkonna suhteliselt ükskõikne suhtumine, kus otseselt takistusi e-kursustele ei seata, kuid ei ole ka toetavat suhtumist ja tunnustust tehtud töö eest ekursuste arendamisel.* Intervjueeritavad leidsid, *et kui oleks juhtkonna poolt suurem usk e-õppesse ning parimad tegijad saaksid selle eest ka tunnustust, motiveeriks see enam e-kursusi välja töötama.*

Peamiseks majanduslikuks takistuseks 43 % intervjueeritavate arvates on e-õppe tasustamises puudulikkust, tasustamissüsteemid ei motiveeri õppejõude kursusi koostama ja neid läbi viima. Probleemina toodi välja, *et kõrgkooli raames ei ole loodud ühtset süsteemi, kuidas e-õppe kursuse väljatöötamisele ja läbiviimisele suunatud töömahtu arvestatakse ja tasustatakse.* Osad intervjueeritavad tõid esile, *et väga paljud õppejõud, kes on töötanud või töötavad e-õppe kursusi välja teevad seda suurel määral nende enda fanatismist ning huvist innovatiivsete õppemeetodite vastu.* Nimetatud probleem tõstatab teravalt avalikõiguslike kõrgkoolide juures, kus töö tasustamine on sageli seotud auditoorse töö tundidega. Eraõiguslikud kõrgkoolid on saavutanud e-õppe kursuste väljatöötamisel suurema paindlikkuse ning palgasüsteemidega püütakse motiveerida nii kursuse väljatöötamist kui ka hilisemat läbiviimist. Üksnes ühe erakõrgkooli prorektor tõi esile, *et e-kursuste väljatöötamise ja läbiviimise tasustamise süsteem võib olla takistuseks.* Antud probleemi iseloomustab ühe avalikõigusliku kõrgkooli õppejõu poolt esile toodud probleem – *e-kursuse loomine on äärmiselt aeganõudev protsess ja sageli ei hinnata seda õiglaselt. Kui õppejõud on otsustanud e-kursust teha ja selle nimel vaeva näha, siis see aeg tuleb võtta pigem isiklikust ajast, kui siis tööajast. Nimelt tööaega arvestatakse*

rohkem auditoorse töö järgi ja see 40 tunnine töönaädal on täis auditoorset tööd, et sellist aega sealt üle ei jää. Töö tasustamise probleemi avalikõiguslikes kõrgkoolides ei näe mitte üksnes õppejõud, vaid ka administratsiooni tasandi töötajad nii haridustehnoloogid, osakonna juhatajad kui ka prorektorid. Näiteks üks osakonna juhatajatest tõi samuti esile e-õppe kursuse väljatöötamise ja läbiviimise tasumise küsimuse: “Kui me tahame, et sellega tegelevad väga paljud töötajad või enam, siis oleks vaja ka maksta, sest inimene küsib, miks ma pean suvel istuma arvuti taga, kui teised päevitavad? See on inimlik ja loomulik, kui meil on eesmärgiks e-õpe, siis seda peab kõrgkool toetama samade põhimõtete alusel rahaliselt.”

Samuti toodi esile, et kui on olemas nii riiklikult kui ka rahvusvaheliselt mitmeid programme, mille raames toetatakse e-õppe kursuste väljatöötamist, siis **sageli e-õppe kursuste läbiviimist ei toetata.**

Tugistruktuuri ning IKT vahendite puudus või nende vananemine on kõrgkoolide siseseks takistuseks e-õppe arendamisel. Intervjueeritavad tõi esile nii **tuutorite puudust**, kes aitaksid läbi viia e-õppe kursusi kui ka **IKT spetsialistide puudust**. *Probleemiks ei ole mitte niivõrd üldiste haridustehnoloogide puudus kuivõrd just spetsialisti puudus, kes oleks enam kursis ka ainespetsiifika ja loogikaga.* Tuutorite puhul toodi probleemina esile, et kõrgkoolidel puuduvad ühtsed tuutorite värbamise ning nende töö tasustamise põhimõtted, kuid selleks, e-kursust edukalt läbi viia on õppejõudude hinnangul kahtlemata vaja tuutori abi, kes aitaks kursust ning foorumeid administreerida. Samuti ei ole osades kõrgkoolide osakondades töövahendid (eelkõige just arvutid) niivõrd heal tasemel, et erinevate programmidega ladusalt töötada või ei ole õppejõududele tagatud töökohal piisavat juurdepääsu IKT vahenditele, antud probleemi tõi välja just TÜ, EMÜ ja TLÜ vastajad. Mitmed intervjueeritavad tõi esile, et paljudel juhtudel kõrgkooli enda **õppeinfosüsteem dubleerib e-õppe keskkonda**. Üks intervjueeritavatest rääkis, et *kui õppejõul on juba materjalid üles riputatud kooli õppeinfosüsteemi, siis e-kursuse jaoks peab ta tegema täiendavat tööd, et neid ümber tõsta.* Samuti tõi üks intervjueeritavatest esile, et *e-õpe nõuab mõnevõrra teistsuguseid ruume, näiteks kui õppetöö toimub arvutiklassis ning viiakse läbi mingit testi, võib olla vajadus lisada arvutile teatud piirangud või sätted.*

Takistavaks teguriks on ka e-kursuste reklaami ja turustamise temaatika. 2 intervjueeritavat mainisid takistava tegurina vähest reklaami tudengitele e-õppe võimaluste kohta. *Toodi esile, et välja on töötatud erinevaid huvitavaid kursusi, aga sageli ei ole tudengid neist teadlikud, rääkimata sellest, et Eesti siseselt võtaksid tudengid kõrgkoolidelt vastastikku kursusi.* Samuti puudub kõrgkoolidel selge kontseptsioon, kuidas e-õppe kursusi turustada nii siseriiklikult kui ka rahvusvaheliselt.

Kõrgkoolide välised takistavad tegurid e-õppe arendamisel

Uuringu eesmärkidest lähtuvalt analüüsiti, missugused kõrgkoolide välised tegurid takistavad e-õppe arengut ning peamiselt oli rõhuasetus just seadusandlusest tulenevatel takistustel. Kõrgkoolide väliseid takistavaid tegureid oli võrreldes kõrgkooli siseste takistavate teguritega oluliselt vähem.

Suur osa vastanutest st **43 % tõstatasid kõrgkooli välise takistava tegurina autoriõiguse temaatika.** Antud takistust nähakse seega nii kõrgkooli välise kui ka sisese takistava tegurina. Kuid vastuste sisust ilmneb, et tegemist on pigem kõrgkooli sisese tegurina. Nimelt tõi intervjueeritavad esile, et *kui e-kursus välja töötatakse ning e-õppe keskkonda üles pannakse, siis kes on selle e-kursuse omanik.* Küsimus tõstatub veelgi teravamalt siis, kui õppejõud peaks kõrgkoolist lahkuma. Samuti tõi üks õppejõududest esile, et *läbi on vaidlemata teema, kuidas*

vältida piraatkoopiate tegemist. Samas toodi esile, et **takistus ei tulene mitte niivõrd seadusandlusest kui võrd kõrgkoolide administreeriva personali kui ka õppejõudude teadlikkusest**. Üks intervjuueeritavatest rääkis, et *autorikaitse pole seadusandlusest tulenevaks takistuseks, vaid pigem on hoiakutest tulenev probleem. Nimelt on autorid väga kinni oma loomingus. Materjali võib uurida, muuta, levitada, kopeerida, oluline on, et kui kasutatakse teiste tööd tuleb viidata allikale.*

Kõrgharidust reguleerivast seadusandlusest otsesid takistavaid tegureid e-õppele ei nähta, pigem esinevad üldisemad probleemid, mis mõjutavad ka e-õppe arengut ning strateegiadokumentides püstitatud eesmärkide saavutamise võimalikkust. **Puudusena on välja toodud intervjuueeritavate poolt, et praegune kõrgkooli reguleeriv seadusandlus ei sätesta ära ühisõppekavade loomise ning ühisdiplomite väljaandmise raamistikku**. Seega kui kõrgkool soovib, kas Eestis siseselt või rahvusvaheliselt teha koostööd, siis praeguses seisus on ikkagi üks kõrgkoolidest nõ omanik ning teised kõrgkoolid saavad olla partneriteks. Üks intervjuueeritud õppeprorektoritest rääkis, *et ühisdiplomite väljastamine on Eestis millegipärast seadustamata. Saab küll väljastada topeltdiplomeid üliõpilastele koostööpartneritega üliõpilastele, aga ühisdiplomeid mitte*. Antud puudus ei toeta aga riiklikes ning kõrgkoolide strateegiadokumentides välja toodud eesmärki, kus soovitakse suurendada koostööd ning suurendada ühisõppekavade osakaalu. **Ühisõppekavade vähese arvu või puudumise osas nähakse peamise põhjusena koolidevahelist konkurentsi ning rahastamissüsteemide ebaselgust**. See väljendub ka asjaolus, et tudengitel on üsna komplitseeritud võtta kõrgkoolide vahel kursusi. Iga kool soovib hoida tudengeid nõ endale, sest erinevad kõrgkoolid õpetavad sarnaseid õppekavu.

Seadusandluse osas toodi puudusena esile, et **Eestis ei ole hetkel võimalik tunnustada õppija poolset osalist õppekava läbimist** ning samuti on määratletud minimaalne ainepunktide maht semestris. Taolised sätted ei soodusta paindlikkust ning on mõneti vastuolus e-õppe eesmärkidega, millega püüeldakse oma olemuselt suurema paindlikkuse ning õppijakeskse lähenemise suunas.

1 intervjuueeritavatest tõi esile, et *kuna e-õppel on perspektiivi just täiendõppes, siis mõjub kindlasti takistava tegurina 18 % käibemaksumäära kehtestamine täiendõppele. Antud maksumäära kehtestamine muudab kursuste väljatöötamist ning läbiviimist veelgi kulukamaks*.

Erakõrgkoolid tõi ka esile, et nende juriidilise staatuse tõttu ei ole erakõrgkoolidel võimalik täispartneritena osaleda EITSA poolt koordineeritud projektides, mida rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondist.

Lisaks toodi probleemina esile, et **poliitika kujundajad ning otsustajad ei ole kursis e-õppe temaatikaga**, sest nende enda koolikogemus jääb perioodi, kus e-õppega veel ei tegeletud ning teadmisi omandati valdavalt auditoorse õppe vormis. *Seetõttu on väga raske viia sisse muudatusi ning rääkida e-õppes olukorras, kus poliitikutel ja administratsioonil puuduvad baasteadmised ja kogemused e-õppes*.

37 % intervjuueeritutest ei näinud kõrgkooli väliseid takistusi e-õppe arengule või ei osanud neid intervjuu toimumise ajal esile tuua.

Kõrgkooli sisesed soodustavad tegurid e-õppe arendamisel

Intervjuueeritavad tõi esile erinevaid kõrgkooli sisesid soodustavaid tegureid.

Kõrgkooli sisese **peamise soodustava tegurina nägid 43 % intervjueeritavatest positiivset suhtumist e-õppesse**. Positiivse suhtumise all mõtlesid intervjueeritavad nii kõrgkooli juhtkonna poolset toetust kui ka üldisi innovatiivseid arenguid, mis mõjuvad soodustavalt. Juhtkonna toetuse osas toodi esile, et kui juhtkond soosib e-õppe kursusi on lihtsam motiveerida ka õppejõude neid läbi viima ning välja töötama. Näiteks rääkis üks intervjueeritavatest, et *õppeprorektori tugi on oluline, sest tema on igale poole õla alla pannud ja õppevahendite arenemiseks on loodud omaette fond, millest toetatakse e-õppega seotuid tegevusi*. Samuti rääkisid intervjueeritavad, et just noored õppejõud on huvitatud e-kursuste välja töötamisest.

Teiseks kõrgkooli siseseks **soodustavaks teguriks on IKT vahendite areng (37 % intervjueeritavatest) ning paranenud infotehnoloogilised võimalused e-kursuste välja töötamiseks**. Märgiti, et *ilma tehnilise arengu ning toeta ei ole e-õppe arendamine võimalik, sest see eeldab pidevat uudsete lahendustega kaasas käimist*. Infotehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõtul on olnud soodustavaks teguriks intervjueeritavate arvates paranenud kasutajatugi ning haridustehnoloogide töölevõtt kõrgkoolidesse. Intervjueeritavad tõid esile, et kui õppejõul ei ole häid arvutialaseid oskusi on võimalik materjale koostada ning pöörduda haridustehnoloogi poole, kes aitab need sobivas vormis õppekeskkonda üles riputada. Samuti nähakse e-õppes võimalust suure auditooriumiga loengute probleemi lahendamisele. *Õppeainete puhul, kus kuulajaskond on väga suur, ei ole alati võimalik pakkuda piisava suurusega auditooriumi, sellisel puhul ongi kõrgkoolil mõttekam teha, kas videoloenguid või anda võimalus tudengitele läbida kogu kursus kas osaliselt või täielikult veebipõhiselt*.

Olulise tähtsusega e-õppe arendamisel kõrgkoolide siseselt on intervjueeritavate arvates e-kursuste väljatöötamist ning läbiviimist **toetavate palgasüsteemide arendamine kõrgkoolide poolt** (30 % intervjueeritavatest). **Toetavaid palgasüsteeme tõid välja soodustava tegurina eelkõige erakõrgkoolide respondendid**, kuid ka avalik-õiguslike kõrgkoolide juhtivtöötajate sõnul on tehtud pingutusi, et vähendada diferentsi auditoorsete kursuste ja e-kursuste väljatöötamise ning läbiviimise vahel. Üks erakõrgkooli intervjueeritavatest tõi esile näiteks, et *senini soodustas positiivselt e-õpet palgasüsteem, nimelt tasustati õppejõudude tööd ainepunktide alusel. E-õppe puhul on oluline, et tööd ei tasustata auditoorsete tundide järgi ning e-õpe peaks olema võrdsustatud auditoorse õppega*. Avalik-õigusliku kõrgkooli õppeprorektor rääkis, et nende koolis on jõutud kokkuleppele, et *e-õpe on see, mida arvestatakse ja ei ole töö tasustamisel arvestust, et lisaks e-õppele peab õppejõud andma mingi hulga auditoorseid tunde*.

E-õppe arengule on positiivselt mõjunud intervjueeritavate hinnangul nii õppejõudude kui ka **õpilaste suurenenud vajadus paindlikke õppevormide järgi**. Intervjueeritavate hinnangul on õppeprotsess aastatega muutunud, sest õpitaksegi üle Eesti väga erinevates kohtades ja e-õpe annab võimaluse tagada juurdepääsu erinevatele gruppidele ja erinevate vajadustega inimestele. Ühe intervjueeritava hinnangul on paljudel sihtgruppidel vajadus e-õppe järele – *näiteks toodi olukord, kui õppejõud või tudeng viibib pikemat aega välismaal. Samuti on saagenenud olukorrad, kus õppejõud on lastega kodus ning saab õppetööd e-õppena jätkata. Paljud õppejõud töötavad mitmetes ülikoolides või oma ülikooli kolledžites. Lisaks soovivad õppijad üha enam, et neil oleks materjalid elektrooniliselt kättesaadavad ning õppejõuga oleks võimalik suhelda elektrooniliselt. E-õpe annab võimaluse teha materjalid õppijatele paremini kättesaadavaks ning teisalt saada interaktiivselt tagasisidet omandatu kohta*. Üks intervjueeritav tõi esile, et *mõnevõrra suurem surve tuleneb just avatud ülikooli üliõpilastelt, et ka sessioonide vahelisel ajal oleks võimalik õppetööga tegeleda*.

Kõrgkoolide välised soodustavad tegurid e-õppe arendamisel

Kõrgkooli välise peamise tõuketegurina e-õppe arendamisel nähakse osalemist e-Ülikooli konsortsiumis. **E-Ülikooli tähtsust e-õppe arendamisel tõid positiivsena esile tervelt 80 % intervjueeritavatest.** Siinkohal on seos ka eelneva küsimusega, kus suur osa intervjueeritavatest tõi esile, et nende kõrgkoolis said e-õppe alased arengud peamiselt alguse tänu e-Ülikoolile. Üks intervjueeritavatest rääkis, et *arengule on väga palju kaasa aidanud e-Ülikool, sest e-Ülikool viib huvilised kokku, jagab infot, teeb uusi projekte ning toetab e-õppe arengut.* Intervjueeritavad tunnustavad nii e-Ülikooli poolset eestvedamist erinevatel projektidel kui ka preemiaid ning erinevaid konkursse, mis motiveerivad kõrgkoolide töötajaid välja töötama e-õppe kursusi ning tegema kõrgkoolide vahel koostööd. Paljud intervjueeritavad tõid esile REDEL projekti positiivset mõju e-õppe arengutele, antud projekti kaudu on tehtud väga palju uusi algatusi ning soodustatud uute e-kursuste välja töötamist. Vastanute seisukohti koondab hästi ühe intervjueeritava vastus: *“E-Ülikooli raames on erinevate kõrgkoolide vahel väga hea koostöö. Ilmselt kõige parem üldse. Ma ei oskagi öelda ühtegi teist koostöö lõiku või valdkonda, kus Eesti ülikoolid niivõrd hästi ja tulemuslikult koos töötaksid.”* Lisaks toodi e-Ülikooli puhul positiivsena esile, et iga kõrgkool ei ole pidanud endale soetama eraldi e-õppe keskkondade litsentse vaid läbi e-Ülikooli on võimalik kasutada WebCT-d. Tehnilise toe osas nägid intervjueeritavad soodustava tegurina haridustehnoloogide tööle värbamist läbi e-Ülikooli projekti.

Intervjueeritavate arvates teiseks oluliseks kõrgkoolide väliseks teguriks on üldine innovatiivsus ning suundumus e-riigi suunas. Samuti üldised tendentsid kõrghariduse globaliseerumise suunas. Üldine innovatiivsus ning uuendusmeelsus toetab ka e-kursuste väljatöötamist ning uute õppemeetodite kasutuselevõttu.

Lisaks mainisid ka üksikud respondendid ministeeriumi poolset toetust, kuid seda juhul kui initsiatiiv on tulnud kõrgkoolilt. Lisaks mainiti positiivsena kooli osalemist erinevates võrgustikes ja paremaid e-õppe rahastamisvõimalusi võrreldes varasemate aastatega.

E-õppe aredamine - riiklik versus kõrgkoolide poolne initsiatiiv

Uuringu raames selgitati välja intervjueeritavate seisukohad, kas kõrgkoolid näevad e-õppe arengus pigem riiklikku või kõrgkoolide poolset algatust. **Intervjueeritavate hinnangul on toimunud e-õppe aredamine eelkõige nõ alt-üles lähenemisena, kõige kandvamat rolli e-õppe arendamisel nähakse Eesti e-Ülikoolil,** tervelt 67 % intervjueeritavat tõid antud aspekti esile. Positiivsena võib esile tuua, et kõrgkoolid näevad e-Ülikoolis institutsiooni, milles nad ise on aktiivsed osalised. Mitmed intervjueeritavad tõid esile, et läbi erinevate ühisprojektide on olnud paremad võimalused saada projektidele rahastust, samuti arvestades kõrgkoolide suurust, on mõttekas mitmeid arendusi teha kõrgkoolidel ühiselt (näiteks WebCT litsents, erinevad projektid). Antud tendents ühtib ka teiste riikide kogemusega, kus arengud on toimunud pigem alt-üles lähenemisena ning uued meetodid on järk-järgult seotud varasema praktika ning meetoditega (Collis, Wende 2002).

Lisaks e-Ülikooli märkimisväärsele panusele e-õppe edendamisele tõid intervjueeritavatest 57 % esile kõrgkoolides töötavate e-õppe entusiastide tegevust. Paljud vastanud leidsid, et esimesed e-õppe alased arengud said alguse siiski kõrgkoolide fanaatikute toel, kes teiste riikide kogemustest õppisid ning kandsid uusi lähenemisi Eestisse üle. Intervjueeritavad tõid esile, et **tänu e-Ülikooli ja kõrgkoolide poolsele survele on jõudnud e-õppe arendamise temaatika ka hariduspoliitikasse ning nüüd leidnud kajastamist hariduspoliitilistes strateegiates.** Intervjueeritavad rääkisid, et varasemalt riiklikes strateegiates e-õpet selgelt ei määratletud, e-õppe

arendamiseks ei ole loodud eraldi riiklikku strateegiat ning kõrghariduse tasandil on e-õppele hakatud tähelepanu pöörama alles viimastel aastatel. Näiteks tõi TLÜ intervjuueritav esile, et *Elukestva õppe strateegiasse kavandati e-õppe temaatika alles nüüd sisse.*

Mitte ükski vastanutest ei toonud esile, et e-õppe areng on toimunud riikliku initsiatiivi tulemusena ning vaid 1 vastanutest leidis, et nii riik kui ka kõrgkoolid on panustanud võrdväärselt e-õppe arengusse.

Kõrgkoolide rahvusvaheline ja siseriiklik koostöö e-õppe arendamisel

Kui läbi e-õppe arendamise nähakse perspektiivi just rahvusvahelise koostöö arendamiseks ning välistudengitele kursuste pakkumiseks, siis uurimuse raames ilmnis, et **kõrgkoolid on e-õppe alasel teinud rahvusvahelist koostööd suhteliselt vähe**. Intervjuueritavad tõi esile, et *rahvusvaheline koostöö e-õppe valdkonnas toimub pigem erinevate projektide põhised ning ühe kõrgkooli osakonnad varieeruvad selles osas väga palju. Mõned osakonnad on märkimisväärselt aktiivsemad e-õppe kursuste pakkumisel kui teised*. Rahvusvaheline e-õppe alane koostöö sõltub intervjuueritavate sõnul just entusiastide olemasolust ning nende võimalustest uusi kursusi genereerida ning välisriikidest partnereid otsida.

Koostööd tehakse rahvusvaheliselt läbi erinevate programmide kui ka bilateraalselt. Näiteks EBS on keskendunud just uute turgude leidmisele ning ühisõppekavade välja töötamisele väljaspool Euroopa Liidu liikmesriike. Sellest, et rahvusvahelisel tasandil ollakse e-õppe alase koostöö osas kasinad ilmneb ka asjaolus, et kõrgkoolides ei ole intervjuueritavate sõnul välja töötatud rahvusvaheliselt ühiseid õppekavu. Intervjuueritavad näevad takistusena Eesti kõrgkoolide poolelt ingliskeelsete kursuste vähesust ning osaliselt ka turustamisvõimaluste ebaselgust. Kõrgkoolid tõi esile, et neil ei ole otstarbekas välja töötada inglise keelseid kursusi ja õppekavu, kui turuanalüüsile tuginedes ei ole võimalik tagada taoliste e-õppe õppekavade või kursuste tasuvust.

Ka **Eesti siseselt ei ole kõrgkoolid välja töötanud ühiseid õppekavu**, intervjuueritavad tõi esile, et **koostööd on tehtud peamiselt üksikute kursuste väljatöötamisel** või siis on olnud õppekava osaliselt e-õppe põhine. Siseriiklikult toimub koostöö teiste kõrgkoolidega peamiselt läbi e-Ülikooli koostöö ning erinevates võrgustikes osalemise.

4.4 Järeldused

Antud uurimuse raames tehtud järeldused kajastavad üksnes uurimuses osalenud kõrgkoolide personali hinnanguid.

Uurimustulemuste põhjal võib kokkuvõtvalt järeldada, et **esimene hüpotees, mille kohaselt peamiste takistustena e-õppe arengul näevad kõrgkoolid pigem töömahust tulenevaid ning materiaalseid, kui seadusandlikke tegureid leidis osaliselt kinnitust**. Intervjuudest ilmnis, et lisaks e-õppega kaasnevale töömahule näevad kõrgkoolid mitmeid erinevaid tegureid, mis võivad e-õppe arengule mõjuda pärssivalt. Uurimuse raames ilmnis, et e-õppe tasustamise süsteem avalik-õiguslikes kõrgkoolides on üks peamisi kõrgkooli siseseid takistusi e-õppe arendamisel. E-õppe arengu edendamiseks peaksid avalik-õiguslikud kõrgkoolid analüüsima töö tasustamise süsteeme. Siinkohal on otstarbekas avalik-õiguslikel kõrgkoolidel õppida erakõrgkoolide kogemustest, kelle intervjuueritavad töö tasustamise aspekti negatiivse tegurina esile ei toonud. **Kokkuvõttes mõjub soodustavalt kui auditoorne õppetöö on võrdsustatud e-õppega ning töö tasustamine ei toimu mitte auditoorsete tundide vaid pigem ainepunktide alusel. Samuti on vajalik töö**

tasustamisel pöörata tähelepanu e-kursuste ettevalmistamisega kaasnevale töömahule ning e-kursuste läbiviimisel kujundada kõrgkooli siseselt ühtne tuutorite kasutamise ning nende töö tasustamise süsteem. Osad kõrgkoolid näevad võimalust näiteks magistrantide kasutamises, kelle panust e-kursuse läbiviimisel hüvitatakse kas rakenduslike ainepunktide või siis täiendava tasuna.

Motivatsiooni ning eelarvamustega seotud tegurid on e-õppe arendamisel samuti olulised. **Kõrgkoolide siseselt on vajalik tähelepanu pöörata kooli sisestele motivatsioonisüsteemide arendamisele.** Intervjueeritavad tunnustavad e-Ülikooli poolt korraldatud konkursse ning preemiaid e-kursuste välja töötamisel ning leiavad, et see on olnud oluline tugi uute kursuste väljatöötamisel. Intervjueeritavate seisukohtadest lähtuvalt on vajalik pöörata tähelepanu ka kursuste läbiviimisele ning siin saaksid panustada nii kõrgkoolid ise kui ka e-Ülikool. Motivatsioonisüsteemide arendamisel on vajalik välja töötada ka kõrgkooli siseseid motivatsiooniskeeme, sest juhtkonna toetus ja tunnustus on edaspidise e-õppe alase tegevuse kujundamisel õppejõudude jaoks oluline motivaator.

Kõrgkoolide e-õppe strateegiate osas on kõrgkoolid oma arengult väga erineval kaugusel, 3 kõrgkoolil e-õppe strateegia puudub. **Intervjuude baasilt ilmnes, et e-õppe strateegia olemasolu aitab eelkõige kavandada kõrgkooli raames e-õppega seotud visioone ning eesmärgid ning teadvustada neid kõrgkooli erinevatel tasanditel.** Kuna e-õppe strateegia on kinnitatud reeglina kõrgkooli nõukogu poolt, siis aitab see kaasa e-õppe prioritseerimisele kõrgkoolis ning ühtlasi on tagatud juhtkonna suurem toetus e-õppe alastele algatustele. Teisalt ilmnes, et osade kõrgkoolide lõikes järgitakse strateegiat erineval määral ning mõningates koolides nähakse seda dokumendina mis on vajalik nõ juhtkonna jaoks. Siinkohal on kõrgkoolidel oluline hoida strateegiat nõ elava töödokumendina, milles kavandatud samme, eesmärgid ja tulemusi järgitakse ning strateegiat vastavalt toimuvatele muudatustele teatud intervalliga uuendatakse. **Strateegiate suuremale rakenduvusele aitab kaasa strateegia ülesehitus.** Mida üldsõnalisem on strateegia, seda keerukam on kõrgkooli erinevatel tasanditel seda järgida. Seetõttu on oluline püstitada nii eesmärgid, kavandada tegevuskava nende eesmärkideni jõudmisel kui ka lisada strateegiale rahastamiskava ning rahastamise võimalikud allikad.

Uurimuse teine hüpotees, et e-õppe raames on ühisõppekavade loomine on takistatud seadusandluses vajalike sätete puudumisest ning kõrgkoolide vahelisest konkurentsist leidis kinnitust. Seadusandluse tasandil on vajalik reguleerida ühisõppekavade ning ühisdiplomide võimalused, tegemist ei ole mitte üksnes e-õppele iseloomuliku probleemiga, vaid takistusega mis pärsib nii kõrgkoolide siseriiklikku kui ka rahvusvahelist koostööd laiemalt. Kõrgkoolid tõid esile, et siseriiklikult võtavad tudengid kõrgkoolidest kursusi vastastikku väga vähe ning siin toodi peamise põhjusena esile just kõrgkoolide vahelist konkurentsi ning kursuste eest tasumise küsimusi. Lisaks intervjueeritavate poolt toodud aspektidele, võib siin probleemiks olla ka tudengite vähene teadlikkus võimalustest võtta teise kõrgkooli kursusi nt e-õppe teel.

Senini on e-õppe arendamine toimunud paljuski projektipõhiselt, kuid aasta-aastalt muutub e-õppe õppeprotsessi loomulikuks osaks, kus e-õppest on saanud õppetöö lahutamatu osa. Seetõttu on kõrgkoolidel jätkuvalt **oluline panustada IKT alastesse arendustegevustesse**, mis toetavad e-kursuste väljatöötamist ja läbiviimist, **viia läbi kõrgkoolide personali seas selgitustööd, mis aitab kummutada e-õppega kaasnevaid eelarvamusi** (ajamahukus, autoriõiguste küsimused) ning **tagada toimivad tugistruktuurid.**

Koostöö teiste kõrgkoolidega toimub, siseriiklikul tasandil, bilateraalselt või siis erinevate projektide põhisel. Uurimuse raames ilmnes tendents, kus e-õppe tõuketegurina nähakse kõrghariduse globaliseerumist ja internatsionaliseerumist, teisalt ei ole välja töötatud nt ühiseid

õppekavu ning **valdav osa kõrgkoolidest on suunanud oma tegevuse siseturule ning vahetustudengitele.** Intervjuude baasilt ilmnes, et läbi e-õppe näevad oma turusegmendi suurendamise võimalusi läbi e-õppe eelkõige erakõrgkoolid.

Eesti kõrgkoolid on suures osas õppetöös eestikeelse orientatsiooniga, mis püüab rahvusvahelist koostööd ka e-kursuste väljatöötamise osas. Adams (2001) toob esile, et kõrghariduse rahvusvahelistumine seab kõige suuremad väljakutsed just väikeriikidele, kes ühest küljest peaksid hea seisma oma keele ja kultuuri eest, kuid rahvusvahelistel turgudel konkureerimiseks on vajalik inglise keelse hariduse pakkumine. Teisalt toodi esile, et inglise keelseid e-kursusi koostöös teiste rahvusvaheliste kõrgkoolidega on otstarbekas välja töötada siis, kui neil on olemas turustamisvõimalused. Orienteeritus siseturule on ka üks põhjuseid, miks reeglina on õppekavad eestikeelsed. Nagu ilmnes kõrgkoolide e-õppe strateegiate analüüsis pööratakse käesoleval hetkel strateegiate tasandil vähe tähelepanu üliõpilaste mobiilsuse küsimustele. Kuid demograafilistest perspektiividest lähtuvalt peavad lähitulevikus kõrgkoolid orienteeruma üha enam välisurgudele, mis võib omakorda anda tõuke ingliskeelsete kursuste ja õppekavade väljatöötamiseks, mida on võimalik läbida e-õppe teel.

Kolmas hüpotees, et e-õppe arengule on andnud positiivse tõuke kõrgkoolide koostöö e-Ülikooli raames leidis uuringu käigus kinnitust. Kokkuvõttes ilmnes, et Eesti e-Ülikoolil on hetkel kanda võtmeroll kõrgkoolide e-õppe alastes arengutes. Ühest küljest toob e-Ülikool erinevad osapooled kokku, edendab e-õppe alast koostööd, teisalt otsib e-õppe rahastamisvõimalusi ning kaasab sellesse konsortsiumi erinevaid osapooli ning pakub kõrgkoolidele nõu ja tuge e-õppe arendamisel. Selleks, et e-õpet edukalt integreerida on vajalik nii entusiastide panus kuid teisalt **on vajalik suurendada ka riiklikku initsiatiivi e-õppe alastel arengutel.**

On muret tekitav, et **valitsusel nähakse suhteliselt passiivset rolli e-õppe arendamisel.** Toodi küll esile, et strateegilisse planeerimisse on viimasel ajal senisest tugevamalt sisse tulnud e-õppe teema, kuid siingi nähti kõrgkoolide ja e-Ülikooli panust mitte niivõrd valitsuse poolset initsiatiivi. Kui riiklikul tasandil soovitakse liikuda teadmuspõhisuse suunas ning jätkata innovatiivseid suundumusi, siis **on vajalik, et riiklikul tasandil pöörataks senisest enam tähelepanu stabiilsete finantseerimisskeemide rakendamisele, seadusandluse uuendamisele ning strateegiate kooskõla edendamisele, võttes tegevuste kavandamisel aluseks ka kõrgkoolide strateegiates sisalduvad eesmärgid ning analüüsid riiklikes strateegiates sisalduvate eesmärkide teostatavust.**

Kuna uuel struktuurivahendite programmiperioodil 2007-2013 on e-õppe toetamine abikõlbliku tegevusena kavandatud, siis on otstarbekas **avatud taotlusvoorude asemel rakendada pigem programmipõhist lähenemist.** Programmipõhine lähenemine aitab efektiivsemalt vältida rahaliste vahendite ning tegevuste kattuvust, tagab tegevuste parema ja pikaajalisema planeerimisvõimaluse ning sellega seoses e-õppe tegevuste jätkusuutliku arengu. **Kõrgkoolid ootavad valitsuselt tervikuna stabiilse e-õpet soodustava keskkonna loomist, mitte üksnes üksikprojektide toetamist.**

Kokkuvõte

IKT vahendite laialdasem kasutuselevõtt on avaldanud mõju õppeprotsessile kõrghariduses tervikuna ning suunanud nii poliitika kujundajaid kui ka kõrgkooli otsima uusi lahendusi. Parem info kättesaadavus, paindlikkus ja operatiivne tagasiside on märksõnad, mis iseloomustavad tänapäevast õppeprotsessi. IKT areng on panustanud kõrghariduse globaliseerumisse.

E-õppe soodsaks arenguks ei piisa mitte üksnes riist- ja tarkvara uuendamisest, vaid olulist rolli mängivad ka hariduspoliitilised tegurid, mis võivad soodustada või takistada e-õppe arengut. Seadusandlus, nii riiklikud kui ka kõrgkoolide strateegiad loovad raamistiku e-õppe arenguks, mida institutsioonid omakorda ellu viivad.

Riiklikes strateegiates on e-õppe arendamisel rõhuasetus innovatiivsusel, e-kursuste osakaalu suurendamisel, tehnilise baasi uuendamisel, rahvusvahelistumisel ning seadusandlike takistuste kõrvaldamisel. Kõrgkoolide e-õppe strateegiates pööratakse tähelepanu e-kursuste osakaalu suurendamisele, elukestva õppe laiendamisele läbi e-õppe, siseriikliku koostöö arendamisele eelkõige e-Ülikooli tegevustes osaledes, rahvusvahelisele koostööle, innovatiivsete õppemeetodite kasutuselevõtmisele ja personali pädevuse tõstmisele. Uuringust ilmnes, et riiklike ja kõrgkoolide strateegiate vaheline osaline kooskõla puudumine, üldsõnalisus, konkreetse rahastamiskava ning vastutuse ebaselgus võib avaldada pikemas perspektiivis negatiivset mõju e-õppe arengule. Lisaks e-õppe sisaldumisele prioriteetse tegevusena on oluline, et strateegiad oleksid nõ elavad dokumendid, mille vajalikkust on teadvustatud organisatsiooni erinevatel tasanditel.

E-õppe arengu edendamiseks on vajalik säilitada saavutatud positiivseid tulemusi, neist õppida ning parimaid praktikaid laialdasemalt kasutusele võtta. Teisalt on oluline pöörata tähelepanu nii kõrgkoolide sisestele kui ka välistele takistavatele teguritele, mis võivad pärssida e-õppe arengut. E-õppe arenguks on oluline avalikõiguslikel kõrgkoolidel tagada ühtsed rahastamis põhimõtted e-kursuste väljatöötamiseks ja läbiviimiseks. Erakõrgkoolid peavad siinkohal tähelepanu pöörama, et seniseid motiveerivaid palgamehhanismid jätkuksid. Lisaks töö tasustamise küsimustega on oluline juhtkonna toetav suhtumine e-õppesse. Personali jaoks, kes e-kursusi väljatöötavad ja läbi viivad ei piisa üksnes Eesti e-Ülikooli poolsetest motivaatoritest vaid olulised on ka kõrgkoolide sisesed tegurid. Oluline on ka kursuste välja töötamisel selgitada autoriõiguse küsimusi, uuringu raames ilmnes, et see on üks peamisi tegureid, mille osas esineb kõrgkoolides palju teadmatust ning eelarvamusi.

Positiivsena toodi esile e-õppe paranenud rahastamisvõimalusi. Teisalt nähti puudusena, et riiklikult on rahastamine valdavalt projektipõhine, mis pikas perspektiivis ei taga stabiilset arengut, sest kogu tegevus toimub erinevate üksikprojektide kaupa. Seega innovatiivsuse toetamiseks e-õppes tuleb riiklikul tasandil tähelepanu pöörata ka sihitatud, stabiilsete rahastamisskeemide loomisele.

Riiklikul tasandil ootavad nii kõrgkoolid kui ka Eesti e-Ülikool suuremat riigi poolset toetust ning initsiatiivikut nii strateegiate kujundamisel kui ka seadusandluse muutmisel. Kokkuvõttes selgus, et siseriiklikult kõrgkoolide vaheline koostöö toimub pigem parimate praktikate vahetusena ning läbi ühisprojektides osalemise, kuid ühisõppekavade väljatöötamiseni ei ole jõutud. Ühisõppekavade väljatöötamiseks tulenevad põhjused selleks seadusandlusest, kuid takistuseks on ka kõrgkoolide vaheline konkurents. Samuti ei ole ühisõppekavade väljatöötamine sätestatud prioriteetsena kõrgkoolide e-õppe strateegiates. Ühisõppekavade ja ühisdiplomite välja andmiseks vajalike regulatsioonide kehtestamine on lahenduseks, mis aitab kõrvaldada olulised takistused rahvusvaheliseks ja siseriiklikuks koostööks.

Kuigi Eesti e-Ülikooli raames on sätestatud, et konsortsiumi raames võivad tudengid vastastikku kursusi liikmesülikoolidest võtta, siis seda praktikas kasutatakse suhteliselt vähe, iga kõrgkool soovib enda tudengeid nõ enesele hoida. Rahvusvahelisel tasandil tehakse koostööd samuti paljuski kogemuste vahetamise tasandil üksikprojektide raames. Kõrgkoolide lõikes on üksikuid kursusi, mis on välja töötatud rahvusvaheliste partnerülikoolidega ühiselt. Kokkuvõttes on vajalik välja töötada motivatsiooniskeemid, mis annaksid tõe ka rahvusvaheliselt ühiskursuste ning õppekavade väljatöötamiseks.

Uurimuse põhjal selgus, et e-õppe arengus on määrava tähtsusega Eesti e-Ülikooli tegevus. Eesti e-Ülikooli tegevuse tulemina on toimunud märkimisväärselt e-kursuste väljatöötamise suurenemine, tööle on võetud haridustehnoloogid, ühiselt on soetatud WebCT litsents, edendatud on nii e-õppe kvaliteedi, autoriõiguse kui ka e-õppe arenguks vajaliku metodoloogia väljatöötamist. E-Ülikooli konsortsium on aidanud kokku viia Eesti erinevad kõrgkoolid ning koostööd, mis konsortsiumi raames toimub hinnatakse kõrgelt. Eestis on e-Ülikooli loomisel rakendati konsortsiumi mudelit, mis tähendab, et tegemist on katuseorganisatsiooniga, kelle liikmeskonda kuuluvad nii EITSA, HTM kui ka kõrgkoolid.

Konsortsiumi mudel on kantud üle Eestisse teiste liikmesriikide kogemustest lähtuvalt, nt Soomes, Rootsis, UK-s olid konsortsiumid loodud juba varasemalt. E-õppe arendamisel on e-Ülikooli tegevus oluliseks tõuketeguriks, mistõttu analüüsiti Eesti e-Ülikooli loomist ning tegevust poliitika ülekannete raamistikust lähtuvalt eesmärgiga välja selgitada võimalikud ohud, mis võivad tuleneda e-õppe arengule poliitika ülekandest lähtuvalt. Analüüsi tulemusena ilmnes, et Eesti puhul on olnud tegemist eduka poliitika ülekandega. Tegemist on olnud selgelt eesmärgistatud, osapoolte jaoks vabatahtliku protsessiga, kus mudelit on kohandatud Eesti vajadustest lähtuvalt.

Kui kõrgkoolid ning poliitika kujundajad on huvitatud Eesti kõrghariduse konkurentsivõime säilitamisest ja tõstmisest, positiivsest rahvusvahelisest mainest ning demograafilist perspektiivi arvestades täiendavatest rahalistest ressurssidest on vajalik sihipäraselt nii riiklikul kui ka kõrgkoolide tasandil tegeleda e-õppe arendamisega, et minna kaasa muudatustega, mis paratamatult kaasnevad infoühiskonna arenguga.

Kasutatud kirjandus

- Adam, S. (2001). [Transnational Education Project. Report and Recommendations. Confederation of European Union Rectors' Conferences.](#)
- Bates, T. (1997). [Restructuring the university for technological change. Paper presented to The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, What Kind of University. London, England](#)
- Bates, T. (2001). National strategies for e-learning in post-secondary education and training, UNESCO: International Institute for Educational Planning, 135 lk
- Bennett, C., & Howlett, M. (1992). The lessons of learning: Reconciling theories of policy learning and policy change. *Policy Sciences*, 25, 275–294.
- Bennett, C. J. (1991). What Is Policy Convergence and What Causes It?. *British Journal of Political Science*, Vol. 21, No.2. pp 215-233
- Boezerooij, P. (2006). [E-learning Strategies of Higher Education Institutions](#), CHEPS/UT
- Castells, M. (1996). *The Rise of the Network Society*. Oxford: Blackwell Publishers
- Coimbra group (2002). [European Union Policies and Strategic Change for eLearning in Universities. Report of the project "Higher Education Consultation in Technologies of Information and Communication" \(HECTIC\)](#)
- Collis, D. (2001). [When industries change. Revisited: New Scenarios for Higher Education. Forum Futures. Exploring the Future of Higher Education.](#)
- Collis, B., Wende, M. C. van der. (2002) [Models of Technology and Change in Higher Education. Center for Higher Education Policy Studies](#), 85 lk
- Dolowitz, D.P. (2003). *A Policy-maker's Guide to Policy Transfer*. The Political Quarterly Publishing Co. Ltd.
- Dolowitz, D.P. & Marsh, D. (2000). Learning from abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making. *Governance*, vol 13, no 1, lk 5-24
- Dolowitz, D.P. & Marsh, D. (1996). Who Learns What from Whom: a Review of the Policy Transfer Literature. *Political Studies*, XLIV, lk 343-357
- Douglass, J.A. (2005). [All Globalization Is Local: Countervailing Forces and the Influence on Higher Education Markets](#). Paper CSHE. Berkely: eScholarship Repository: University of California.
- [Eesti e-Ülikooli Uudiskiri \(2006\) nr 1](#)
- Evans, M., & Davies, J. (1999). Understanding policy transfer: A multi-level, multi disciplinary perspective. *Public Administration*, 77, 361–385.

- Garrett, R. (2004). [The Real Story Behind the Failure of U.K. eUniversity](#). The Educause Quarterly, Vol. 27 nr 4
- Hammond, N. (2003). [Learning technology in Higher Education in the UK: trends, drivers and strategies](#).
- Mintzberg, H., Ahlstrand, B., & Lampel, J. (1998). Strategy safari. A guided tour through the wilds of strategic management. New York
- Minerva UNIV-e projekt ["Creating network-based e-university model for the small countries in the context of e-learning in Europe"](#)
- Mossberg, K. & Wolman, H. (2003). Policy Transfer as a Form of Prospective Policy Evaluation: Challenges and Recommendations. Public Administration Review, July/August 2003 vol.63, No.4, 428-440
- OECD. (2001). [E-learning the Partnership Challenge](#), France, 109 lk
- OECD. (2005). [E-learning in Tertiary Education](#), Where do we stand, 295 lk
- Paulsen, M.F. (2002). [An Analysis of Online Education and Learning Management Systems in the Nordic Countries](#)
- Reimand, I. (2004). [Jõleda Haridusmaastiku tulevik](#), Eesti Päevaleht, 4.05.2004
- Rose, R. (1993). Lesson – drawing in Public Policy: A Guide to Learning across Time and Space. New Jersey, Chatham House.
- Stone, D.(1999). [Learning Lessons and Transferring Policy across Time, Space and Disciplines, Politics](#), Vol.19, No.1 (1999), pp.51–59;
- PS Ramboll. (2004). [Studies in the Context of E-learning Initiative: „Virtual Models of European Universities“ Final report to the European Commission](#), 228 lk
- Valk, A., Ruul, K., Laanpere, M. (2003). [Eesti e-ülikool: täna ja tulevikus](#).
- Wende, M. C. van der. (2000). The Bologna Declaration: Enhancing the Transparency and Competitiveness of European Higher Education. // Higher Education in Europe, Vol. XXV, No.3, 2000 p 305-310. EBSCO.
- Wende, M. C. van der. (2000). [The Role of US Higher Education in the Global E-learning Market, Research & Occasional Paper Series: CSHE.1.02](#)
- Wende, M.C. van der. (2001). Internationalisation Policies: About New Trends and Contrasting Paradigms. Higher Education Policy, Vol. 14, Issue 3, pp. 249-259.
- World Bank. (2002). [Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education](#), Washington D.C., 232 lk

EL ja riiklikud strateegiad

[Eesti Edu 2014](#)

[Eesti Infopoliitika põhialused 2004-2006](#)

[Eesti Riiklik Arengukava \(RAK\) 2004-2006](#)

[Eesti Riikliku Arengukava 2004-2006 programmitäiend](#)

[Eesti teadus- ja arendustegevuse strateegia 2002–2006 “Teadmispõhine Eesti”](#) heakskiitmine (RK, RTI, 18.12.2001, 97, 606)

[Elukestva õppe strateegia 2005-2008](#)

European Commission. (2000). [E-Europe Action plan- Information Society for all](#)

European Commission. (2000). [E-Europe Initiative](#)

European Commission, (2001). [COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT The eLearning Action Plan](#) Designing tomorrow’s education Brussels, 28.3.2001 COM(2001)172 final,

European Commission. (2003). [eLearning : Designing Tomorrow’s Education A Mid-Term Report](#), Brussels, 30.7.2003, SEC (2003) 905

[COUNCIL RESOLUTION of 13 July 2001 on eLearning](#), Official Journal of the European Communities (2001/C 204/02)

[Haridusstrateegia “Õpi Eesti”](#)

[Riiklik kõrgharidusstrateegia 2006-2015](#)

[Säästev Eesti 21](#)

Vabariigi Valitsus, 11.01.2007, [Inimressursi arendamise rakenduskava 2007-2013 \(eelnõu\)](#)

Vabariigi Valitsus, 11.01.2007, [Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013 \(eelnõu\)](#)

Kõrgkoolide e-õppe strateegiad

Akadeemia Nord e-õppe strateegia

Eesti Maaülikooli e-õppe strateegia

Rahvusvahelise Audentese Ülikooli e-õppe strateegia

Tallinna Tehnikaülikooli e-õppe strateegia

Tartu Ülikooli e-õppe strateegia

Programmid

[Tiigriülikooli programm 2002-2004](#)

[Tiigriülikool + 2005-2008](#)

Seadusandlus

Erakooliseadus (RT I 1998, 57, 859)

Haridusseadus (RT 1992, 12, 192)

Rakenduskõrgkooliseadus (RT I 1998, 61, 980)

Tartu Ülikooli seadus (RT I 1995, 23, 333)

Vabariigi Valitsuse 13. 08. 2002. a määrus nr 258 Kõrgharidusstandard (RT I 2002, 70, 426)

Ülikooliseadus (RT I 1995, 12, 119)

Lisad

Poliitika ülekannete raamistik

Miks ülekanne toimub? Soov.....Sund			Kes?	Mida?	Kust üle kantakse?			Ülekande määr	Piirangud
<i>Vabatahtlik</i>	<i>Segu</i>	<i>Sund</i>			<i>Minevik</i>	<i>Riigisiselt</i>	<i>Rahvusvaheliselt</i>		
Õppimine (täiuslik ratsionaalsus)	Õppimine (piiratud ratsionaalsus)	Otsene kohustus	Valitud ametnikud	Poliitikad Programmid Negatiivsed õppetunnid	Sisemine Globaalne	Keskvalitsused Linnavalitsused Kohalikud võimuorganid	Rahvusvahelised organ. Keskvalitsused Kohalikudo mavalitsused	Kopeerimine Matkimine Segu Inspiratsioon	Poliitika komplekssus Eelmised poliitikad Str. Institutsiooniline võimalikkus Keel
	Rahvusvaheline surve	Survegrupid	Bürokraadid Ametnikud						
	Välistingimused	Parteid	Institutsioonid						
	Sõltuvus	<i>Policy</i>	Konsultandid						
	Kohustused	<i>Entrepreneurs/</i> Ekspertid	Ajustrustid TNC-d						
			Rahvus ülesed instituts.						

Allikas: Dolowitz, & Marsh (2000)

Riiklike strateegiate võrdlus

Lisa 2

	Eesti Teadus- ja Arendustegevuste strateegia 2002-2006 „Teadmistepõhine Eesti“ (TA&I)	“Eesti Riiklik Arengukava Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuks ühtne programmdokument 2004-2006” (RAK) ja programmitäiend	Eesti infopoliitika põhialused aastateks 2004-2006	Riiklik kõrgharidusstrateegia 2006-2015
Strateegia kinnitamise aeg ning kelle poolt on strateegia kinnitatud	6.12.2001 Riigikogu 2002-2006	28.01.2004 Vabariigi Valitsus Euroopa Komisjon 2004-2006	6.05.2004 Vabariigi Valitsus	08.06. 2006 Vabariigi Valitsus Riigikogule esitatud
Eesmärk	<i>Kaudne seos:</i> Teadmiste baasi uuenedmine ja ettevõtete konkurentsivõime kasv	<i>Kaudne seos:</i> Inimressursi arendamine ja konkurentsivõime suurendamine tööturul haridus- ja koolitussüsteemi täiustamise, elukestvaks õppeks vajaliku keskkonna loomise ning koolituse pakkumise kaudu.	<i>Kaudne seos:</i> <ul style="list-style-type: none"> E-teenuste juurutamine terves avalikus sektoris, kindlustades seda kogu ühiskonda hõlmava teavitus- ja koolitustööga Ühiskonna ja majanduse efektiivsuse huvides hoida IKT kasutamise taset Eestis järgmise viie aasta jooksul põhinäitajate osas vähemalt Euroopa Liidu keskmisel tasemel; Luaa eeldused ekspordivõimelise infotehnoloogiasektori 	<i>Kaudne seos:</i> <ul style="list-style-type: none"> Kõrghariduse parem seostamine ühiskonna ja õppurite ootuste ning tööturu vajadustega; Õppekavaarendus ja Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumine; Uue rahastamisskeemi väljatöötamine ja rakendamine.

			arenguks.	
Tegevused	<p><i>Kaudne seos:</i></p> <p>TA&I võtmevaldkonnad on järgmised:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutajasõbralikud infotehnoloogiad ja infoühiskonna areng; <p>Soodustada infoühiskonna arengut, kus kõigile tagatakse info kättesaadavus ja kasutamise võimalused igapäevaelus ning stimuleeritakse infotehnoloogia rakendusi ettevõtluses.</p> <p>Infoühiskonna tehnoloogiad võimaldavad kvalitatiivselt uudsete lähenemiste kasutuselevõttu hariduses ja uute teadmiste loomisel.</p>	<p><i>Otsene seos:</i></p> <p>meetme 1.1 raames toetatakse uute tehnoloogiate juurutamiseks</p> <ul style="list-style-type: none"> • e- kursuste loomist • e-õppega seotud personali koolitust ning muid tegevusi, mis teevad võimalikuks e-õppe senisest parema toimimise. • koolitustegevusi (e-õpe, projektipõhine õpe jt). • õpetajakoolituses pööratakse tähelepanu IKT kasutamisele kutseõppeasutuste aineõpetajate esma- ja täiendkoolituses. • Elukestva õppe võimaluste parandamisel nähakse võimalusena e-õppe arendamist. <p>Meetme 4.3 raames toetatakse</p> <ul style="list-style-type: none"> • taseme- ja täiendõppe kvaliteedi ning 	<p><i>Otsene seos:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Toetada veebipõhiste õppevormide kasutuselevõttu kõrghariduses ja elukestvas õppes. • Õppeasutuste infotehnoloogilise baasi tugevdamine ja e-õppe laialdasem rakendamine. • Kõigi tasemete koolide arvutiseeritus viiakse EL keskmisele tasemele. • Oluliselt laiendatakse võimalusi täiendõppeks, kasutades veebipõhiseid lahendusi koos auditoorse õppega. <p><i>Kaudne seos:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Edendada elanikkonna digitaalset kirjaoskust. • Viia kõikide tasemete koolide arvutiseeritus EL keskmisele tasemele. 	<p><i>Otsene seos:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Luua regionaalsed e-õppe keskused, kus on võimalik õppida e-ülikooli ja e-kutsekooli liitunud kõrgkoolide õppekavade alusel. • Tagada riiklik toetus haridustehnoloogidele ja e-õppe tuutoritele. • Töötatakse välja ja realiseeritakse Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise riiklik strateegia, mille raames toimub kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide (õppejõudude, tippspetsialistide) Eestisse toomine, meie õppejõudude ja üliõpilaste mobiilsuse toetamine, väliskõrgkoolidega koostöös väljatöötatud ühisõppekavade käivitamine, välisüliõpilaste Eestisse

		<p>efektiivsuse tõstmiseks vajaliku info- ja kommunikatsioonitehnoloogia laialdasemat kasutuselevõttu toetava infrastruktuuri loomist.</p> <ul style="list-style-type: none"> meetmes toetatakse selliste IKT-infrastruktuuride loomist või muretsemist, mis võimaldavad tõhustada õppetöö administreerimist, õppematerjalide ja meetodite arendamist ja kasutuselevõttu ning õpetajate ja õppejõudude koolitamist. <p>Meede 4.5 “ Infoühiskonna arendamine”</p> <p>Meetme raames pööratakse tähelepanu elektroonilise keskkonna arendamisele ka e-hariduse valdkonnas - laiendatakse haridusasutuste infotehnoloogilist baasi ja luuakse uusi võimalusi internetipõhise õppe rakendamiseks.</p> <p>Välja toodud meetme 1.1 seos</p>	<p>Välja toodud Tiigrihüppe</p>	<p>õppima tuleku toetamine.</p> <ul style="list-style-type: none"> Töötatakse välja teadusraamatukogude tegevuse toetamise ning andmebaaside, infosüsteemide ja e-õppe tarkvara ühissuotuste alused, tagamaks hiljemalt 2008. aastaks riikliku toetuse kasvu teadusraamatukogudele. <p>Jätkeb riiklik toetus ülikoolide IKT arendamiseks Tiigriülikooli ning rakenduskõrgkoolide toetus E-kutsekooli projekti raames.</p> <p><i>Kaudne seos:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Õppekavades suurendatakse üliõpilaste valikuvõimalusi toetatakse õpingute individualiseerimist. Ergutatakse akadeemilist mobiilsust Eesti kõrgkoolide vahel sh õppeasutuste vahelist ühisõppekavade kujundamist. Seadusandlusesse
--	--	---	---------------------------------	---

		Riikliku kõrgharidusprogrammi "Tiigriülikool 2002-2004".	ja Tiigriülikooli programmide jätkamise vajadus.	lülitatakse ühisõppekavasid ning ühiskraade ja –diplomeid võimaldavad sätted
--	--	--	--	--

	Haridusstrateegia „Õpi-Eesti“	Elukestva õppe strateegia 2005-2008	Eesti Edu 2014	Säästev Eesti 21
Strateegia kinnitamise aeg ning kelle poolt on strateegia kinnitatud	10.2001 visioon 2010 Välja töötatud Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Haridusfoorumi poolt	3.11.2005 2005-2008 Vabariigi Valitsus	10.11.2004 visioon 2014 Vabariigi Valitsus	14.09.2005 visioon kuni 2030 Riigikogu
Eesmärk/tegevused	<i>Otsene seos:</i> <ul style="list-style-type: none"> • IKT on õppe- ja juhtimisprotsessi loomulik osa • Vajalik on senisest enam rakendada info- ja tehnoloogiavahendeid (IKT) õppeprotsessis, õppeasutuse töö juhtimisel ning kaugkoolituse võimaluste arendamisel. • IKT pädevusnõuded lülitada õpetajate põhi- ja täiendkoolitusse ja põhikooli õppekavasse ning ajakohastada õpetust 	<i>Kaudne seos:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Kõigile täiskasvanutele, sealhulgas erivajadustega inimestele, on loodud elukestva õppe võimalused vastavalt võimekusele ja vajadustele. • Tasemeõppeasutused võimaldavad mitmekesiseid õppimisvõimalusi (nt õhtune, kaug- ja eksternõpe, üksikute õppeainete õppimine, individuaalne õppekava, 	<i>Kaudne seos:</i> Laiendada infotehnoloogia, sh multimeediumi rakendamist igapäevases õppetöös.	<i>Kaudne seos:</i> Rõhutatakse vajadust suurendada inimeste digitaalset kirjaoskust ning muuta kõrgkoolid multifunktsionaalseteks hariduskeskusteks. Õppimisvõimaluste paljusus

	<p>uute tehnoloogiatega.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Muutused õppekorralduses hõlmavad eneses - muu hulgas virtuaalõppe arendamist - mitmekesistuvad õppemeetodid senisest enam kasutatakse IKT vahendeid - rõhutatakse vajadust tagada interneti juurdepääs kõigil haridustasemetel - IKT pädevuste integreerimine õpetaja põhi- ja täiendkoolitusse. - Õppekavade ja metoodikate ajakohastamine vastavalt uutele tehnoloogiatele. 	<p>täis- ja osakoormusega õpe, e-õpe, koolipõhine ja töökohapõhine õpe).</p>		
--	--	--	--	--

Kõrgkoolide e-õppe strateegiad

Lisa 3

	Maaülikool	Tartu Ülikool	Tehnika Ülikool
kestvus	2004-2007	2006-2010	2006-2010
visioon	<ul style="list-style-type: none"> • Õppeprotsessi lahutamatu osa • Enamik õppejõude kasutab osaliselt või täielikult e-õppe vahendeid • Võimalus võtta e-õppe kursusi teistest kõrgkoolidest • Täiendkoolitus e-õppe kaudu. 	<p>2010. aastaks on Tartu Ülikool säilitanud juhtiva rolli e-õppe arendajana Eestis ja võitnud laia rahvusvahelise tunnustuse.</p> <p>E-õpe on muutunud õppeprotsessi loomulikuks koostisosaks, mis toetab õppetöö kvaliteeti ja ülikooli rahvusvahelistumist.</p>	<p>Aastal 2010 on e-õpe integreeritud kõikidesse õppevormidesse, õppekavadesse ja täienduskoolitusse, s.h. rahvusvahelisse õppesse.</p> <p>Õppetöö põhineb innovaatilistel haridustehnoloogilistel meetoditel, rakendatakse infokommunikatsiooni tehnoloogiat kaasaegete õpikeskkondade loomisel/arendamisel, koolitusprotsessi planeerimisel, organiseerimisel, haldamisel ja juhtimisel ning e-õppe standardeid infosüsteemi ja õppematerjalide loomisel/arendamisel.</p>
strateegilised eesmärgid	<ul style="list-style-type: none"> • Rahvusvaheline koostöö (e-kursused ja vahetussüsteemid) • Tugivõrgustiku loomine • Õppejõudude koolitamine • Tuutorite süsteemi loomine (kaasata magistrante ja doktorante) 	<p>Tartu Ülikooli eesmärk läbi e-õppe arenduse on saavutada ülikoolis kaasaegne, paindlik ja rahvusvaheliselt avatud õppeprotsess, mis toetab sügavat õppimist ja iseseisvat tööd.</p>	<p>E-õppe rakendamise eesmärk on tõsta TTÜ poolt pakutava haridusteenuse kvaliteeti läbi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • õppematerjalide kättesaadavuse parendamise, • õppetöö organiseerimisele kuluva aja kokkuhoiu, • õppetöö paindlikumaks muutmise, • haridusteenuse erinevatele sihtrühmadele paremini kättesaadavaks tegemise, • praktika parema õppetöösse integreerimise. <p>alameesmärgid:</p> <p><i>tasemeõpe</i>: mitmekesistada ja muuta paindlikumaks õpet, luua eri ülikoolide ühisõppekavu, vähendada ressursside puudusest tulenevaid ebameeldivusi ja ajakadusid üliõpilastele.</p> <p><i>täienduskoolitus</i>: tõsta õppetöö kvaliteeti paindlikuma õppekorralduse kaudu,</p>

			<p><i>kolledžid</i>: tagada õppetöö kvaliteet läbi e-õppe vahendite rakendamise,</p> <p><i>kaugõpe</i>: tagada õppetöö kvaliteet läbi e-õppe vahendite rakendamise,</p> <p><i>rahvusvaheline õpe</i>: tagada TTÜ-le rahvusvahelise tunnustuse saavutamine tasemeõppes ja valmisolek rahvusvaheliseks üliõpilasvahetuseks.</p>
	<p>Täiendavate sihtrühmade kaasamine</p> <ul style="list-style-type: none"> inglise keelsed e-õppe kursused <p>Siseriiklik ja rahvusvaheline koostöö</p> <ul style="list-style-type: none"> rahvusvahelised koostöölepingud koostöö teiste Eesti kõrgkoolidega e-õppe kogemuste vahetamine rahv. vah. kaugkoolituse rahvusvahelised projektid <p>Personali kompetentsus</p> <ul style="list-style-type: none"> it-personali e-õppe alaste teadmiste parandamine koolitused e-õppe alane teavitustöö struktuuris tuutorite ap arvestamine 	<p>1. Toetada kaasaegset õppijakeskset ja kõrgekvaliteedilist õppetööd ning uute sihtrühmade kaasamist.</p> <ul style="list-style-type: none"> Koostöö välisülikoolidega Luu e-õppe tugi õppekavadele. Töötada välja vähemalt 4 ingliskeelset veebipõhist magistriõppekava. Toetada e-õppe abil õppetöö rahvusvahelistumist – välisõppejõudude osalust ja ühiskursusi välisülikoolidega. Töötada välja e-õppe kursuste kvaliteedi kontrolli ja tagamise süsteem. Luu iseseisvaks õppimiseks mõeldud multimeedia õpiobjektid ning tagada nende kaasaegsetel IKT lahendustel põhinev tehniline teostus. Soodustada õppijate mobiilsust Eesti kõrgkoolide vahel Arendada veebipõhiseid täienduskoolituskursusi erinevatele sihtrühmadele ning arendada nende turundamist. <p>2. Tõsta õppejõudude, õppijate ja tugipersonali e-õppe alast kompetentsi ning töötada välja koostöömudelid e-õppe läbiviimiseks.</p>	<p>Õppejõud</p> <ul style="list-style-type: none"> Luuakse õppejõudude/teadurite e-õppe alane koolituse ja nõustamise süsteem. Luuakse motivatsioonisüsteem kursuste intensiivseks üleviimiseks kaasaegsesse infotehnoloogilisse keskkonda ning IHT meetodite rakendamiseks. <p>Infrastruktuur</p> <ul style="list-style-type: none"> Uuendatakse IKT infrastruktuuri. Arendatakse õppeinfosüsteemi, et oleks tagatud e-õppe vajadused ning kasutusmugavus üliõpilaste jaoks. Luuakse praktikumi (laboratoorse töö) baas, mis võimaldaks toimida e-õppe keskselt (virtuaallaborid, kauglaborid, kodulaborid jms). <p>Õppekorraldus</p> <ul style="list-style-type: none"> Täiustatakse õppe kvaliteedisüsteemi õppekava tasandil, fikseerimaks e-õppe omadustest tulenevaid uudseid võimalusi (enesetestid, pidevtestimise võimalused, fookusseeritud tasandusõpe jms). Täiustatakse õppekorralduse regulatsioone tagamaks õppetöö paindlikkust. <p>Muud valdkonnad</p> <ul style="list-style-type: none"> Luuakse toimivad kõrgkoolide vahelised koostöövõrgustikud õppetegevuse ja

		<ul style="list-style-type: none"> • Tutvustada õppejõududele e-õppe kasutusvõimalusi. • Arendada õppejõudude ja õppijate e-õppes osalemiseks vajalikke IKT-alaseid teadmisi. • Pakkuda õppejõududele meetodilist ja tehnoloogilist tuge e-õppe läbiviimisel, suurendades haridustehnoloogide arvu ning laiendades tsentraalsete multimeediateenuste kättesaadavust. • Töötada välja ja rakendada õppejõudude, haridustehnoloogide, tuutorite ja programmijuhtide koostöömudel e-kursuste väljatöötamisel ja läbiviimisel. • Tagada ülikoolile ostetud teadusinformatsiooni lai kasutatavus õppetöös infootsingu alaste e-kursuste ja raamatukogupoolse otsiabi kaudu. • Tagada raamatukogupoolne tugi e-kursuste juurde kuuluvate infoallikate kirjeldamisel ja kättesaadavaks tegemisel. • Väärtustada kaasaegsete õpetamisoskuste omandamist ja kasutamist ning õppetöö-alast innovatsiooni. • Töötada välja haridustehnoloogia magistriõppekava koostöös teiste ülikoolidega. <p>3. Tagada e-õppe läbiviimist toetava infrastruktuuri ja tugiteenuste kõrge tase.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tagada igale õppejõule isiklik internetiühendusega arvutiga töökoht ja suurendada internetiühendusega arvutite töökohtade arvu raamatukogus ja õppehoonetes. • Paigaldada traadita internetiühendus igasse ülikooli õppehoonesse ja ühiselamusse. • Tagada raamatukogu kui keskse füüsilise ja e-õppe keskkonna väljaarendamine, kus on integreeritud traditsioonilise ja e-õppe võimalused nii individuaalseks kui grupitööks. • Tagada hästi funktsioneeriva ja optimaalseid 	<p>õpikeskkonna kvaliteedi edendamiseks,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Muudetakse e-õppe standardite kasutamine heaks tavaks, • Saavutatakse Eesti ülikoolide vahelised kokkulepped üliõpilasvahetuse, kursuste arvestamise ja maksumuse osas, tagamaks eri ülikoolides pakutavate e-õppeainete kasutatavus kõigile üliõpilastele.
--	--	---	---

		<p>vahendeid pakkuva e-õppe keskkonna/keskkondade kasutamine e-õppe läbiviimiseks ja arendada edasi õppeinfosüsteemi kasutust õpikeskkonnana.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Publitseerida elektroonsed õppematerjalid CD-del, veebis või veebipõhises õpikeskkonnas, mis toetab rahvusvahelisi standardeid (IMS, SCORM). • Koostöös teiste ülikoolidega töötada välja Eesti e-Ülikooli virtuaalne õppeportaal, mis koondab kõigi ülikoolide kursuste andmebaasid, tuutorite andmebaasi ja e-portfoolio. • Koostöös Eesti e-Ülikooliga luua õpiobjektide repositoorium ning töötada välja selle kasutamispriinitsiivid. • Tagada vajaliku andmevahetuse toimimine erinevate infosüsteemide vahel ja arendada välja ühtne autentimine. • Tagada suuremahuliste video- ja audiomaterjalide säilitamise võimalus spetsiaalses meediaserveris. 	
järeldused	<p>Visioon seotud otseselt e-õppega Suur tähelepanu rahvusvahelisele koostööle ja rahvusvahelistes projektides osalemisel Strateegia elluviimiseks on olemas tegevuskava 2004/2005 a, samas ei ole toodud tegevuskavas tegevuste valmimise tähtaegu ning tegevuse elluviimise eest vastutajaid.</p> <p>Puuduvad selged mõõdetavad indikaatorid Ei ole toodud rahastamiskava.</p> <p>Eesmärgina on toodud õppejõudude koolitamine, samas tegevuse juures räägitakse it-personali e-õppe alaste teadmiste parandamisest.</p>	<p>Põhjalik tegevuste loetelu.</p> <p>Lisatud indikaatorite loetelu.</p> <p>Indikaatoreid analüüsid ilmneb, et nad katavad ära üksnes osaliselt kavandatud tegevused.</p> <p>Indikaatorid kajastavad järgmisi näitajaid</p> <p>Koolitatud õppejõudude arv</p> <p>Veebipõhised või veebitoega õppekavade arv</p> <p>Haridustehnoloogide arv</p> <p>Infrastruktuuri näitajad – wifiga õppehoonete arv, arvuti ja internetiühendusega töökohtade arv</p> <p>õppejõudude kohta ning arvutite kättesaadavus tudengitele.</p> <p>Strateegias ei ole toodud rahastamiskava ja tegevuste elluviimise ajalisi tähiseid.</p>	<p>Põhjalik tegevuste loetelu.</p> <p>Lisatud indikaatorite loetelu.</p> <p>Indikaatoreid analüüsid ilmneb, et nad katavad ära üksnes osaliselt kavandatud tegevused.</p> <p>Indikaatorid kajastavad järgmisi näitajaid</p> <p>e-toega ainete protsent õppeainete koguarvust e-õppeainete kaudu omandatud ainepunktide protsent ainepunktide koguarvust.</p> <p>Strateegias ei ole toodud rahastamiskava ja tegevuste elluviimise ajalisi tähiseid.</p>

	Nord	Audentes
kestvus	2006-2008	2006-2008
visioon		Aastaks 2010 on Audentes rahvusvaheliselt tuntud ja tunnustatud erahariduskeskus, mis pakub kvaliteetset haridust ja mitmekesiseid arenguvõimalusi igale vanuseastmele.
strateegilised eesmärgid	<ul style="list-style-type: none"> • suurendada iseseisva ja e-õppe metoodikatel põhineva õppe osakaalu; • luua paindlikumad õppimisvõimalused nii välisüliõpilastele kui ka kaugõppe üliõpilastele eeskätt e-õppe rakendamisega ülikoolis; • arendada välja veebipõhised e-õppekursused; • teha ülikoolidevahelist koostööd Eesti e-Ülikooli raames; • koolitada õppejõude e-õppevara looma. 	Arendada e-õppe alast teadmist rikastada õppeprotsessi erinevate innovaatiliste õpimeetoditega saavutada kaasagne ja paindlik õppeprotsessi juhtimine, mis lähtub kvaliteedinõuetest ja toetab õppeprotsessis üliõpilaste iseseisvat tööd.
tegevused	<p>Õppejõudude koolitus</p> <p>Eesmärk on, et 2008. aastaks on kõik Nordi põhiõppejõud läbinud õppejõudude baaskoolituskursused ning neil on selge ülevaade e-õppe metoodikatest ja keskkondadest ning nad on pädevad neid kasutama oma e-kursusi luues.</p> <p>Videoloengud 2006.–2008. a on kavas videosse salvestada parkümmend loengut igal aastal.</p> <p>E-kursused 2006. a kevadsemestriks on planeeritud 4 kursust, sügissemestriks 5 kursust. 2007. ja 2008. a on kavas luua kümme-konk kursust kummalgi aastal.</p>	<p>1. Täiendavate sihtrühmade kaasamine ja üliõpilaste huvitatuse tagamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • E-õppe kursuste arvuline suurendamine • E-õppe populariseerimine õppetöö vormina • Üliõpilaste mobiilsusele kaasaaitamine • Veebipõhised täiendõppe kursused • Seminaride, infotundide läbiviimine • Innovaatiliste õpetamismeetodite kasutamine õppeprotsessis <p>2. Õppejõudude kompetentsi parendamine ja huvitatuse tagamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • E-õppe alane koolitus, metoodilised seminarid • E-õppe alase nõustamise süsteemi täiendamine • Innovatsiooni ja e-õppe kasutamise väärtustamine <p>3. Täiendavad tegevused</p> <p>E-õppe ühtsete põhimõtete väljatöötamine Eesti e-Ülikooli tegevustes ja projektides osalemine</p>
järeldused	Strateegias keskendutakse eelkõige kõrgkooli ja Eesti sisestele võimalustele e-õppe arendamisel. Strateegias ei ole eristatav visioon, eesmärgid ja tegevused. Puudub tegevuskava ja rahastamiskava	Visioon on üldisõnalisem ning laiahaardelisem, üksnes e-õppe strateegiat rakendades pole võimalik saavutada. Koostatud detailne tegevuskava 2006 a, toodud nii tegevuse valmimise tähtaeg, kui ka tegevuse elluviimise eest vastutaja. Kavandatud ka esialgne tegevuskava 2007. a Tegevuskavas on kavandatud võõrkeelsete BA ja MA õppekavade väljatöötamine, samas eesmärgina seda toodud pole. Ei ole toodud strateegias mõõdetavaid eesmärke.

Kõrgkoolide e-õppe strateegiates sisalduvate tegevuste võrdlus

Lisa 4

	Audentes	EMÜ	TTÜ	Nord	TÜ
E-kursuste suurendamine õppekavad	<ul style="list-style-type: none"> E-õppe kursuste arvuline suurendamine 	<ul style="list-style-type: none"> Inglise keelsed e-õppe kursused 	<ul style="list-style-type: none"> E-kursuste ja veebipõhise toega kursuste osakaalu suurendamine 	<ul style="list-style-type: none"> Arendada välja veebipõhised e-õppe kursused 	<ul style="list-style-type: none"> Töötada välja vähemalt 4 ingliskeelset veebipõhist magistriõppekava. Lua e-õppe tugi õppekavadele
Siseriiklik koostöö	<ul style="list-style-type: none"> Eesti e-Ülikooli tegevustes ja projektides osalemine E-õppe ühtsete põhimõtete väljatöötamine 	<ul style="list-style-type: none"> Koostöö teiste Eesti kõrgkoolidega 	<ul style="list-style-type: none"> Luuakse toimivad kõrgkoolide vahelised koostöövõrgustikud õppetegevuse ja õpikeskkonna kvaliteedi edendamiseks Saavutatakse Eesti ülikoolide vahelised kokkulepped üliõpilasvahetuse, kursuste arvestamise ja maksumu se osas, tagamaks eri ülikoolides pakutavate e-õppeainete kasutatavus kõigile üliõpilastele. 	<ul style="list-style-type: none"> Teha ülikoolidevahelist koostööd Eesti e-Ülikooli raames 	<ul style="list-style-type: none"> Koostöös Eesti e-Ülikooliga luua õpiobjektide repositoorium ning töötada välja selle kasutamispriinitsiivid. Koostöös teiste ülikoolidega töötada välja Eesti e-Ülikooli virtuaalne õppeportaal, mis koondab kõigi ülikoolide kursuste andmebaasid, tuutorite andmebaasi ja e-portfoolio. Soodustada õppijate mobiilsust Eesti kõrgkoolide vahel
Rahvusvaheline koostöö	<ul style="list-style-type: none"> Üliõpilaste mobiilsusele kaasaaitamine 	<ul style="list-style-type: none"> Rahvusvahelised koostöölepingud E-õppe kogemuste vahetamine rahvusvaheliselt. Kaugkoolituse rahvusvahelised projektid 	<ul style="list-style-type: none"> Tagada TTÜ-le rahvusvahelise tunnustuse saavutamine tasemeõppes ja valmisolek rahvusvaheliseks üliõpilasvahetuseks. 	<ul style="list-style-type: none"> Lua paindlikumad õppimisvõimalused nii välisüliõpilastele kui ka kaugõppe üliõpilastele eeskätt e-õppe rakendamisega ülikoolis 	<ul style="list-style-type: none"> Toetada e-õppe abil õppetöö rahvusvahelistumist – välisõppejõudude osalust ja ühiskursusi välisülikoolidega. Koostöö välisülikoolidega

Elukestev õpe	<ul style="list-style-type: none"> Veebipõhised täiendõppe kursused 	<ul style="list-style-type: none"> Täiendkoolitus läbi e-õppe 	Täienduskoolitus: tõsta õppetöö kvaliteeti paindlikuma õppekorralduse kaudu	<ul style="list-style-type: none"> Luaa paindlikumad õppimisvõimalused nii välisüliõpilastele kui ka kaugõppe üliõpilastele eeskätt e-õppe rakendamisega ülikoolis; 	<ul style="list-style-type: none"> Arendada veebipõhiseid täienduskoolituskursusi erinevatele sihtrühmadele ning arendada nende turundamist.
Uued õppemeetodid innovatsiooni väärtustamine	<ul style="list-style-type: none"> E-õppe populariseerimine õppetöö vormina Innovaatiliste õpetamismeetodite kasutamine õppeprotsessis Innovatsiooni ja e-õppe kasutamise väärtustamine 		<ul style="list-style-type: none"> Luuakse motivatsioonisüsteem kursuste intensiivseks üleviimiseks kaasaegsesse infotehnoloogilisse keskkonda ning IHT meetodite rakendamiseks. 	<ul style="list-style-type: none"> Suurendada iseseisva ja e-õppe meetodikatel põhineva õppe osakaalu; Videoloengud 2006.–2008. a on kavas videosse salvestada paarkümmend loengut igal aastal 	<ul style="list-style-type: none"> Luaa iseseisvaks õppimiseks mõeldud multimeedia õpiobjektid ning tagada nende kaasaegsetel IKT lahendustel põhinev tehniline teostus. Väärtustada kaasaegsete õpetamisoskuste omandamist ja kasutamist ning õppetöö-alast innovatsiooni.
Üldine teavitus	<ul style="list-style-type: none"> Seminaride, infotundide läbiviimine 	<ul style="list-style-type: none"> E-õppe alane teavitustöö struktuuris 			
Tugipersonali / õppejõudude koolitus	<ul style="list-style-type: none"> Õppejõudude kompetentsi parendamine ja huvitatuse tagamine E-õppe alane koolitus, meetoodilised seminarid E-õppe alase nõustamise süsteemi täiendamine 	<ul style="list-style-type: none"> Koolitused It-personali e-õppe alaste teadmiste parandamine 	<ul style="list-style-type: none"> Luuakse õppejõudude/teadurite e-õppe alane koolituse ja nõustamise süsteem. 	<ul style="list-style-type: none"> Koolitada õppejõude e-õppevara looma. Eesmärk on, et 2008. aastaks on kõik Nordi põhiõppejõud läbinud õppejõudude baaskoolituskursused ning neil on selge ülevaade e-õppe meetoodikatest ja keskkondadest ning nad on pädevad neid kasutama oma e-kursusi luues 	<ul style="list-style-type: none"> Tutvustada õppejõududele e-õppe kasutusvõimalusi. Arendada õppejõudude ja õppijate e-õppes osalemiseks vajalikke IKT-alaseid teadmisi

<p>Tuutorid/ haridustehnol oogid</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Tuutorite ap arvestamine 			<ul style="list-style-type: none"> • Pakkuda õppejõududele metoodilist ja tehnoloogilist tuge e-õppe läbiviimisel, suurendades haridustehnoloogide arvu ning laiendades tsentraalsete multimeediateenuste kättesaadavust • Töötada välja ja rakendada õppejõudude, haridustehnoloogide, tuutorite ja programmijuhtide koostöömudel e-kursuste väljatöötamisel ja läbiviimisel. • Töötada välja haridustehnoloogia magistriõppekava koostöös teiste ülikoolidega.
<p>Infrastruktuur</p>			<ul style="list-style-type: none"> • Luuakse praktikumi (laboratoorse töö) baas, mis võimaldaks toimida e-õppe keskselt (virtuaallaborid, kauglaborid, kodulaborid jms). • Uuendatakse IKT infrastruktuuri. • Arendatakse õppeinfosüsteemi, et oleks tagatud e-õppe vajadused ning kasutusmugavus üliõpilaste jaoks. 		<ul style="list-style-type: none"> • Tagada suuremahuliste video- ja audiomaterjalide säilitamise võimalus spetsiaalses meediaserveris. • Tagada vajaliku andmevahetuse toimimine erinevate infosüsteemide vahel ja arendada välja ühtne autentimine. • Publitseerida elektroonsed õppematerjalid CD-del, veebis või veebipõhises õpikeskkonnas, mis toetab rahvusvahelisi standardeid (IMS, SCORM). • Tagada hästi funktsioneeriva ja optimaalseid vahendeid pakkuva e-õppe

					<p>keskkonna/keskkondade kasutamine e-õppe läbiviimiseks ja arendada edasi õppeinfosüsteemi kasutust õpikeskkonnana.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tagada igale õppejõule isiklik internetiühendusega arvutiga töökoht ja suurendada internetiühendusega arvutite töökohtade arvu raamatukogus ja õppehoonetes. • Paigaldada traadita internetiühendus igasse ülikooli õppehoonesse ja ühiselamusse.
Kvaliteedi süsteem			<ul style="list-style-type: none"> • Muudetakse e-õppe standardite kasutamine heaks tavaks, • Täiustatakse õppe kvaliteedisüsteemi õppekava tasandil, fikseerimaks e-õppe omadustest tulenevaid uudseid võimalusi (enesetestid, pidevtestimise võimalused, fookuseeritud tasandusõpe jms). 		<ul style="list-style-type: none"> • Töötada välja e-õppe kursuste kvaliteedi kontrolli ja tagamise süsteem.
Seadusandlus/ülikooli sisesed regulatsioonid			<ul style="list-style-type: none"> • Täiustatakse õppekorralduse regulatsioone tagamaks õppetöö paindlikkust 		
Raamatukogu					<ul style="list-style-type: none"> • Tagada ülikoolile ostetud teadusinformatsiooni lai kasutatavus õppetöös infootsingu alaste e-

					<p>kursuste ja raamatukogupoolse otsiabi kaudu.</p> <ul style="list-style-type: none">• Tagada raamatukogupoolne tugi e-kursuste juurde kuuluvate infoallikate kirjeldamisel ja kättesaadavaks tegemisel.• Tagada raamatukogu kui keskse füüsilise ja e-õppe keskkonna väljaarendamine, kus on integreeritud traditsioonilise ja e-õppe võimalused nii individuaalseks kui grupitööks.
--	--	--	--	--	---

Tartu Ülikool

Riiklike strateegiate koond

Otsene seos:

- veebipõhiste õppevormide osakaalu suurendamine
- e- kursused, õppekavad
- elukestva õppe laiendamine
- õppemeetodite uuendamine

- rahvusvaheline koostöö/
tudengite, õppejõudude
mobiilsus

- õppejõudude/tugipersonali IKT
koolitus
- haridustehnoloogid / tuutorid

- infrastruktuuri parandamine/
juurdepääsu suurendamine
internetile

Seos puudub:

- ühisõppekavad
- e-õppe keskuste loomine
- tiigriülikooli programmiga
jätkamine

Tartu Ülikooli e-õppe strateegia

Otsene seos:

Toetada kaasaegset õppijakeskset ja kõrgekvaliteedilist õppetööd ning uute sihtrühmade kaasamist.

- Luua e-õppe tugi õppekavadele.
- Töötada välja vähemalt 4 ingliskeelset veebipõhist magis triõppekava.
- Arendada veebipõhiseid täienduskoolituskursusi erinevatele sihtrühmadele ning arendada nende turundamist.

- Toetada e-õppe abil õppetöö rahvusvahelistumist – välisõppejõudude osalust ja ühiskursusi välisülikoolidega.
- Koostöö välisülikoolidega

2. Tõsta õppejõudude, õppijate ja tugipersonali e-õppe alast kompetentsi ning töötada välja koostöömudelid e-õppe läbiviimiseks.

- Väärtustada kaasaegsete õpetamisoskuste omandamist ja kasutamist ning õppetöö-alast innovatsiooni.
- Tutvustada õppejõududele e-õppe kasutusvõimalusi.
- Arendada õppejõudude ja õppijate e-õppes osalemiseks vajalikke IKT-alaseid teadmisi.
- Pakkuda õppejõududele metoodilist ja tehnoloogilist tuge e-õppe läbiviimisel, suurendades haridustehnoloogide arvu ning laiendades tsentraalsete multimeediateenuste kättesaadavust.
- Töötada välja ja rakendada õppejõudude, haridustehnoloogide, tuutorite ja programmijuhtide koostöömudel e-kursuste väljatöötamisel ja läbiviimisel.
- Töötada välja haridustehnoloogia magistriõppekava koostöös teiste ülikoolidega.

3. Tagada e-õppe läbiviimist toetava infrastruktuuri ja tugiteenuste kõrge tase.

- Tagada igale õppejõule isiklik internetiühendusega arvutiga töökoht ja suurendada internetiühendusega arvutite töökohtade arvu raamatukogus ja õppehoonetes.
- Paigaldada traadita internetiühendus igasse ülikooli õppehoonesse ja ühiselamusse.
- Tagada raamatukogu kui keskse füüsilise ja e-õppe keskkonna väljaarendamine, kus on integreeritud traditsioonilise ja e-õppe võimalused nii individuaalseks kui grupitööks.
- Tagada hästi funktsioneeriva ja optimaalseid vahendeid pakkuva e-õppe keskkonna/keskkondade kasutamine e-õppe läbiviimiseks ja arendada edasi õppeinfosüsteemi kasutust õpikeskkonnana.
- Publitseerida elektroonsed õppematerjalid CD-del, veebis või veebipõhises õpikeskkonnas, mis toetab rahvusvahelisi standardeid (IMS, SCORM).
- Koostöös teiste ülikoolidega töötada välja Eesti e-Ülikooli virtuaalne õppeportaal, mis koondab kõigi ülikoolide kursuste andmebaasid, tuutorite andmebaasi ja e-portfoolio.
- Koostöös Eesti e-Ülikooliga luua õpiobjektide repositoorium ning töötada välja selle kasutamispriinitsiivid.
- Tagada vajaliku andmevahetuse toimimine erinevate infosüsteemide vahel ja arendada välja ühtne autentimine.
- Tagada suuremahuliste video- ja audiomaterjalide säilitamise võimalus spetsiaalses meediaserveris.

Seos puudub:

Töötada välja e-õppe kursuste kvaliteedi kontrolli ja tagamise süsteem.

- Luua iseseisvaks õppimiseks mõeldud multimeedia õpiobjektid ning tagada nende kaasaegsetel IKT lahendustel põhinev tehniline teostus.

Soodustada õppijate mobiilsust Eesti kõrgkoolide vahel

- Tagada ülikoolile ostetud teadusinformatsiooni lai kasutatavus õppetöö infotsingu alaste e-kursuste ja raamatukogupoolse otsiabi kaudu.
- Tagada raamatukogupoolne tugi e-kursuste juurde kuuluvate infoallikate kirjeldamisel ja kättesaadavaks tegemisel.

Eesti Maaülikool

Riiklike strateegiate koond

Otsene seos:

- e- kursused
- veebipõhiste õppevormide osakaalu suurendamine
- elukestva õppe laiendamine

- rahvusvaheline koostöö/tudengite õppejõudude mobiilsus

- õppejõudude/tugipersonali IKT koolitus
- haridustehnoloogid / tuutorid

Seos puudub:

- ühisõppekavad
- õppemeetodite uuendamine
- infrastruktuuri parandamine/ juurdepääsu suurendamine internetile
- e-õppe keskuste loomine
- tiigriülikooli programmiga jätkamine

Eesti Maaülikooli e-õppe strateegia

Otsene seos:

Täiendavate sihtrühmade kaasamine

- inglise keelsed e-õppe kursused
- täiendkoolitus läbi e-õppe

Siseriiklik ja rahvusvaheline koostöö

- rahvusvahelised koostöölepingud
- e-õppe kogemuste vahetamine rahvusvaheliselt.
- kaugkoolituse rahvusvahelised projektid

Personali kompetentsus

- it-personali e-õppe alaste teadmiste parandamine
- koolitused
- e-õppe alane teavitustöö struktuuris
- tuutorite ap arvestamine

Seos puudub:

- koostöö teiste Eesti kõrgkoolidega

Riiklike strateegiate koond

Otsene seos:

- e- kursused
- veebipõhiste õppevormide osakaalu suurendamine
- õppemeetodite uuendamine
- õppejõudude/tugipersonali IKT koolitus
- infrastruktuuri parandamine/ juurdepääsu suurendamine internetile

Seos puudub:

- ühisõppekavad
- elukestva õppe laiendamine
- haridustehnoloogid / tuutorid
- e-õppe keskuste loomine
- rahvusvaheline koostöö/tudengite õppejõudude mobiilsus
- tiigriülikooli programmiga jätkamine

TTÜ e-õppe strateegia

Otsene seos:

Muud valdkonnad

- Luuakse motivatsioonisüsteem kursuste intensiivseks üleviimiseks kaasaegsesse infotehnoloogilisse keskkonda ning IKT meetodite rakendamiseks.

Õppejõud

- Luuakse õppejõudude/teadurite e-õppe alane koolituse ja nõustamise süsteem.

Infrastruktuur

- Uuendatakse IKT infrastruktuuri.
- Arendatakse õppeinfosüsteemi, et oleks tagatud e-õppe vajadused ning kasutusmugavus üliõpilaste jaoks.
- Luuakse praktikumi (laboratoorse töö) baas, mis võimaldaks toimida e-õppe keskselt (virtuaallaborid, kauglaborid, kodulaborid jms).

Seos puudub:

Õppekorraldus

- Täiustatakse õppe kvaliteedisüsteemi õppekava tasandil, fikseerimaks e-õppe omadustest tulenevaid uudseid võimalusi (enesetestid, pidevtestimise võimalused, fokusseeritud tasandusõpe jms).
- Täiustatakse õppekorralduse regulatsioone tagamaks õppetöö paindlikkust.
- Muudetakse e-õppe standardite kasutamine heaks tavaks.
- Saavutatakse Eesti ülikoolide vahelised kokkulepped üliõpilasvahetuse, kursuste arvestamise ja maksumuse osas, tagamaks eri ülikoolides pakutavate e-õppeainete kasutatavus kõigile üliõpilastele.
- Luuakse toimivad kõrgkoolide vahelised koostöövõrgustikud õppetegevuse ja õpikeskkonna kvaliteedi edendamiseks.

Riiklike strateegiate koond

Otsene seos:

- e- kursused
- veebipõhiste õppevormide osakaalu suurendamine

- rahvusvaheline koostöö/tudengite, õppejõudude mobiilsus
- elukestva õppe võimaluste laiendamine
- õppemeetodite uuendamine

- õppejõudude/tugipersonali IKT koolitus
- haridustehnoloogid / tuutorid

Seos puudub:

- ühisõppekavad
- infrastruktuuri parandamine/ juurdepääsu suurendamine internetile
- e-õppe keskuste loomine
- Tiigriülikooli programmiga jätkamine

Audentese e-õppe strateegia

Otsene seos:

- Täiendavate sihtrühmade kaasamine ja üliõpilaste huvitatuse tagamine
- E-õppe kursuste arvuline suurendamine
 - E-õppe populariseerimine õppetöö vormina
 - Innovatsiooni ja e-õppe kasutamise väärtustamine

 - Üliõpilaste mobiilsusele kaasaaitamine

 - Veebipõhised täiendõppe kursused

 - Innovaatiliste õpetamismeetodite kasutamine õppeprotsessis

 - Seminaride, infotundide läbiviimine
 - Õppejõudude kompetentsi parendamine ja huvitatuse tagamine
 - E-õppe alane koolitus, metoodilised seminarid
 - E-õppe alase nõustamise süsteemi täiendamine

Seos puudub:

Täiendavad tegevused

- E-õppe ühtsete põhimõtete väljatöötamine
- Eesti e-Ülikooli tegevustes ja projektides osalemine

Riiklike strateegiate koond

Otsene seos:

- e- kursused
 - veebipõhiste õppevormide osakaalu suurendamine
 - elukestva õppe laiendamine
 - õppemeetodite uuendamine
-
- rahvusvaheline koostöö/tudengite õppejõudude mobiilsus
-
- õppejõudude/tugipersonali IKT koolitus

Seos puudub:

- ühisõppekavad
- haridustehnoloogid / tuutorid
- infrastruktuuri parandamine/ juurdepääsu suurendamine internetile
- e-õppe keskuste loomine
- tiigriülikooli programmiga jätkamine

Nordi e-õppe strateegia

Otsene seos:

- arendada välja veebipõhised e-õppekursused; E-kursused: 2006. a kevadsemestriks on planeeritud 4 kursust, sügissemestriks 5 kursust. 2007. ja 2008. a on kavas luua kümnekond kursust kummalgi aastal.
- suurendada iseseisva ja e-õppe metoodikatel põhineva õppe osakaalu;
- luua paindlikumad õppimisvõimalused nii välisüliõpilastele kui ka kaugõppe üliõpilastele eeskätt e-õppe rakendamisega ülikoolis;
- koolitada õppejõude e-õppevara looma. Eesmärk on, et 2008. aastaks on kõik Nordi põhiõppejõud läbinud õppejõudude baaskoolituskursused ning neil on selge ülevaade e-õppe metoodikatest ja keskkondadest ning nad on pädevad neid kasutama oma e-kursusi luues.

Seos puudub:

- videoloengud: 2006.–2008. a on kavas videosse salvestada paarkümmend loengut igal aastal.
- teha ülikoolidevahelist koostööd Eesti e-Ülikooli raames;

E-õppe pilootuuringu küsimused

1. Missugused on olnud teie kokkupuuted e-õppega?
2. Kas olete ise osalenud e-õppe kursuse välja töötamises või läbiviimises?
3. Millal teie koolis hakkas e-õpe levima?
4. Kas teie koolis on välja töötatud ka e-õppe strateegia ning kas seda järgitakse?
5. Kuidas on teie koolis korraldatud e-õppe alaste kursuste välja töötamine?
6. Mis on soodustanud teie koolis e-õppe arengut?
7. Missugused on peamised takistused e-õppe arenguks?
8. Kas on välja töötatud ka e-õppes ühiseid õppekavu? Kui on, kas oskate neid nimetada.
9. Kas olete teinud e-õppe alaselts ka rahvusvahelist koostööd? Kui olete, siis kas oskate nimetada, mis valdkonnas.
10. Palun nimetage takistusi, mis tulenevad Eesti seadusandlusest?
11. Kas oskate nimetada Eesti programme, mis edendavad e-õppe arengut? Kas ka teie kool osaleb eelpool nimetatud programmis?
12. Kas oskate nimetada EL programme, mis edendavad e-õppe arengut? Kas ka teie kool osaleb eelpool nimetatud programmis?
13. Kas teie arvates on E-õppe areng Eestis toimunud pigem riikliku poliitika initsiatiivi tulemusena või on sisend tulnud pigem alt üles?

Põhiuuringu raamistik intervjuudeks

Kasutatud lühendid

HT- haridustehnoloog

PR- prorektor

OJ/ÕJ – osakonnajuhataja või õppejõud

ÕOJ õppeosakonna juhataja

Küsimus	Olulisus O-oluline M-keskmise E-ebaoluline	S-sisemine V- väline	Tasand	HT	PR	OJ/ÕJ	ÕOJ
Millal teie koolis hakkas e-õpe levima?	Sissejuhatav küsimus	S		X	X	X	X
Mis selleks tõuke andis?	O	S,V	Ülikool, rahvusvaheline tasand, keskvõim	X	X	X	X
Kas teie koolis on välja töötatud e-õppe strateegia?	O	S	Ülikool	X	X	X	X
Kuidas e-õppe strateegia väljatöötamine toimus	O	S	Ülikool	X	X	X	X
Kes e-õppe strateegia väljatöötamises osalesid?	O	S	Ülikool	X	X	X	X
Kelle poolt on e-õppe strateegia kinnitatud?	O	S	Ülikool		X		
Kas E-õppe strateegiat järgitakse?		S	Ülikool	X	X	X	X
Missugust lisandväärtust annab teie arvates e-õppe strateegia olemasolu?	O	S	Ülikool	X	X	X	X
Missugused on peamised ülikooli sisesed takistused e-õppe arenguks?	O	S	Ülikool	X	X	X	X
Palun nimetage takistusi, mis	O	V	Keskvõim		X	X	

tulenevad Eesti seadusandlusest?							
Kas teie arvates on E-õppe areng Eestis toimunud pigem riikliku poliitika või ülikoolide initsiatiivi tulemusena?	O	S,V	Ülikool, keskvõim	X	X	X	X
Missugused koolisisesed tegurid on soodustanud e-õppe arengut?	O	S	Ülikool	X	X	X	X
Missugused riiklikud tegurid on soodustanud e-õppe arengut?	O	S,V	Keskvõim	X	X	X	X
Kas olete teinud e-õppe alaselts ka rahvusvahelist koostööd? Kui olete, siis kas oskate nimetada, mis valdkonnas.	M	S,V	Ülikool, Rahvusvaheline tasand		X	X	X
Kas on välja töötatud e-õppes ühiseid õppekavu?	M	S,V	Ülikool, rahvusvaheline tasand		X	X	X
Missugused õigusaktidest tulenevad takistused esinesid?	M	V	Keskvõim		X	X	X